P. Lat.
1008 b

Kempis

De

Imitatione Christi.

469 H

Libri quatuor

de

Imitatione Christi

ad literam codicis Gaesdoncani an. 1427.
manuscripti, adiectis lectionibus
variantibus codicum Roolfii
an. 1431. et Thomaei
an. 1441. exarati.

Cum approbatione Vicariatus generalis dioecesis Monasteriensis.

Monasterii, 1887.
Typis et impensis librariae Regensbergianae.
(B. Theissing.)

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

Imprimatur.

Monasterii die 13. Maji 1887.

Giese, Vic. Gen.

Inter codices manuscriptos qui libros de Imitatione Christi quatuor integros continent, quotquot sunt noti, vetustissimus est is qui in bibliotheca Domus Gaesdoncanae ad Rhenum inferiorem sitae servatur. Est enim scriptus per manus Romani de Millingen fratris Monasterii Bethlehemensis prope Doetinchem in Gelderlandia ut ipse testatur anno 1427. Typis vero ad literam excusus codex nondum est. Ideo operae pretium facturum me esse sperabam, si editionem huius codicis curarem, id quod benigne concessit Reverendissimus Episcopus Monasteriensis D. Iohannes Bernhardus Brinkmann, cuius ad dignitatem bibliothecae Gaesdoncanae proprietas pertinet et pro-

curatio. Exstant autem duo alii codices in nostra regione non minus noti et vetustate insignes. Unus nominatur Codex-Roolf, quem possidet vir nobilissimus Schmidt-Reder in Goerlitz quemque manu scripsit frater Ioannes Cornelii in Monasterio St. Augustini apud Lovanium anno 1431. Alter est notissimus ille codex in bibliotheca regia Bruxellis „finitus et completus anno 1441. per manus fratris Thomae Kempensis in monte St. Agnetis prope Zwollis."

Copiosius de istis tribus codicibus disputavi in iis paginis quas continet „Zeitschrift für vaterländische Geschichte und Alterthumskunde. 44. Bd. Münster 1886".

Est inter homines et libros, sive manuscriptos sive typis excusos, haec similitudo, quod „vitiis nemo sine nascitur, optimus ille est qui minimis urgetur." Ita etiam isti codices alius alio loco par-

tim apertis erroribus corrupti sunt, partim obscuris vel dubiis verbis laborant. Ideo iis inter se comparatis lectiones variantes vel vitiatas in appendice composui, paucas in exemplari Gaesdoncano quae evidenter corruptae sunt correxi, alias autem quae modo dubiae videbantur, non temere reieci tamquam spurias substituens in earum locum faciliores intellectu aliunde desumptas, sed notis eas indicavi et addidi verba quibus alii codices hoc loco utuntur. Exemplari enim Gaesdoncano propter vetustatem principatus quasi quidam debetur quem infringere nefas habebam: nam quo propior fonti eo purior fluit aqua.

Signa interpunctionis et paragraphos quantum fieri potuit feci congrua cum manuscripto: signum (·) denotat „flexam“ (Hakenpunkt) quae in ceteris quoque codicibus invenitur.

Ita haec editio haberi potest codicis Gaesdoncani ad veritatem descriptum exemplar.

Recklinghusii, 24. April 1887.

Dr. B. Hölscher.

LIBRI QUATUOR

DE

IMITATIONE CHRISTI.

I.

Incipit liber exhortationis ad vitam spiritualem.

CAPUT I.

De imitatione Christi et contemptu omnium vanitatum mundi.

Qui sequitur me non ambulat in tenebris: dicit Dominus. Haec sunt verba Christi quibus admonemur quatenus vitam eius et mores imitemur· si velimus veraciter illuminari: et ab omni caecitate cordis liberari. Summum igitur studium nostrum sit: in vita Iesu Christi meditari.

Doctrina Christi omnes doctrinas Sanctorum praecellit· et qui spiritum haberet: abscondítum ibi manna inveniret. Sed contingit quod multi ex frequenti auditu Evangelii parvum sentiunt desiderium;[1] quia spiritum Christi non habent.

Qui autem vult plene et sapide Christi verba intelligere: oportet ut totam vitam suam illi studeat conformare.

¶ Quid prodest tibi[2] alta de trinitate disputare: si careas humilitate unde displiceas Trinitati? Vere alta verba non faciunt sanctum et iustum: sed virtuosa vita efficit Deo carum. Opto magis sentire compunctionem: quam scire eius definitionem. Si scires totam Bibliam exterius et omnium philosophorum dicta· quid totum prodesset sine caritate Dei et gratia? Vanitas vanitatum et omnia vanitas: praeter amare Deum et illi soli servire. Ista est summa sapientia: per contemptum mundi tendere ad regna coelestia.

Vanitas igitur est divitias perituras quaerere: et in illis sperare. Vanitas quoque est honores ambire: et in altum statum[3] se extollere. Vanitas est carnis desideria sequi: et illud desiderare unde graviter postea[4] oportet puniri. Vanitas est longam vitam optare:[5] et de bona

vita parum curare. Vanitas est praesentem vitam solum attendere: et quae futura sunt non praevidere. Vanitas est diligere quod cum omni celeritate transit: et illic non festinare ubi sempiternum gaudium manet.

Memento illius frequenter proverbii· quia non satiatur oculus visu: nec auris impletur auditu. Stude ergo cor tuum ab amore visibilium abstrahere: et ad invisibilia te transferre. Nam sequentes suam sensualitatem maculant conscientiam: et perdunt Dei gratiam.

CAPUT II.

De humili sentire sui ipsius.

Omnis homo naturaliter scire desiderat· sed scientia sine timore Dei quid importat? Melior est profecto humilis rusticus qui Deo servit: quam superbus philosophus qui se neglecto cursum coeli considerat. Qui bene se ipsum cognoscit sibi ipsi

vilescit: nec laudibus delectatur humanis. Si scirem omnia quae in mundo sunt et non essem in caritate· quid me iuvaret coram Deo qui me iudicaturus est ex facto?

Quiesce a nimio sciendi desiderio: quia magna ibi invenitur distractio et deceptio. Scientes libenter volunt videri et sapientes dici.[6] Multa sunt: quae scire parum vel nihil animae prosunt. Et valde insipiens est: qui aliquibus intendit quam his quae saluti suae deserviunt. Multa verba non satiant animam· sed bona vita refrigerat mentem: et pura conscientia magnam praestat ad Deum confidentiam.[7]

Quanto plus et melius scis: tanto gravius inde iudicaberis nisi sanctius vixeris. Noli ergo extolli de ulla arte vel scientia: sed potius time de data tibi notitia. Si tibi videtur quod multa scis et satis bene intelligis: scito tamen quia sunt multo plura quae nescis. Noli[8] altum sapere: sed ignorantiam tuam magis fatere. Quid te vis alicui praeferre· cum plures

doctiores te inveniantur[9] et magis in lege periti? Si vis utiliter aliquid scire et discere· ama nesciri: et pro nihilo reputari.

Haec est altissima et utilissima lectio: sui ipsius vera cognitio et despectio. De se ipso nihil tenere et de aliis semper bene et alte sentire: magna sapientia est et perfectio. Si videris[10] alium aperte peccare vel aliqua gravia perpetrare· non deberes te tamen meliorem aestimare: quia nescis quamdiu possis in bono stare. Omnes fragiles sumus: sed tu neminem fragiliorem te ipso tenebis.

Caput III.

De doctrina veritatis.

Felix quem veritas per se docet, non per figuras et voces transeuntes: sed sicuti se habet. Nostra opinio et noster sensus saepe nos fallit: et modicum videt. Quid prodest magna cavillatio de occultis et obscuris rebus· de quibus non[11] ar-

guemur in iudicio quia ignoravimus? Grandis insipientia quod neglectis utilibus et necessariis ultro intendimus curiosis et damnosis. Oculos habentes non videmus· et quid curae nobis de generibus et speciebus? Cui aeternum verbum loquitur: a multis opinionibus expeditur. Ex uno verbo omnia· et unum loquuntur omnia: hoc est principium quod et loquitur nobis. Nemo sine illo intelligit aut recte iudicat. Cui omnia unum sunt, et omnia ad unum trahit, et omnia in uno videt· potest stabilis corde[12] esse: et in Deo pacificus permanere. O veritas Deus: fac me unum tecum in caritate perpetua. Taedet me saepe[13] multa legere et audire: in te est totum: quod volo et desidero. Taceant omnes doctores· sileant universae creaturae in conspectu tuo: tu mihi loquere solus.

Quanto aliquis sibi magis unitus[14] et interius simplificatus fuerit· tanto plura et altiora sine labore intelligit: quia desuper lumen intelligentiae accipit. Purus

simplex et stabilis spiritus in multis operibus non dissipatur· quia omnia ad Dei honorem operatur: et in se otiosus ab omni propria exquisitione esse nititur. Quis te magis impedit et molestat· quam tua immortificata affectio cordis? [15] Bonus et devotus homo opera sua prius intus disponit: quae foris agere debet. Nec illa trahunt eum ad desideria vitiosae inclinationis: sed ipse inflectit ea ad arbitrium rectae rationis. Quis habet fortius certamen· quam qui nititur vincere se ipsum? Et hoc deberet esse negotium nostrum: vincere videlicet se ipsum· et quotidie fortiorem se ipso fieri: [16] atque in melius aliquid proficere.

Omnis perfectio in hac vita quandam imperfectionem sibi habet annexam: et omnis speculatio nostra quadam caligine non caret. Humilis sui cognitio certior via est ad Deum: quam profunda scientiae inquisitio. Non est culpanda scientia aut quaelibet simplex rei notitia, quae bona est in se considerata et a Deo ordinata:

sed praeferenda est semper bona conscientia et virtuosa vita. Quia vero plures magis student scire quam bene vivere· ideo saepe errant: et paene nullum vel modicum fructum ferunt.

O si tantam adhiberent diligentiam ad exstirpanda vitia et virtutes inserendas, sicuti [17] ad movendas quaestiones· non fierent tanta mala et scandala in populo: et [18] tanta dissolutio in coenobiis. Certe adveniente die iudicii non quaeretur a nobis quid legimus, sed quid fecimus: nec quam bene diximus, sed quam religiose viximus. Dic mihi, ubi sunt modo omnes illi domini et magistri· quos bene novistis [19] dum adhuc viverent et in studiis [20] florerent? Iam eorum praebendas alii possident: et nescio utrum de eis recogitant. In vita sua aliquid videbantur: [21] et modo de illis tacetur.

O quam cito transit gloria mundi. Utinam vita eorum scientiae ipsorum concordasset: tunc bene studuissent et legissent. Quam multi pereunt per vanam

scientiam in saeculo: qui parum curant de Dei servitio. Et quia magis eligunt magni esse quam humiles: ideo evanescunt in cogitationibus suis. Vere magnus est: qui magnam habet caritatem. Vere magnus est qui in se parvus est et pro nihilo omne culmen terreni honoris [22] ducit. Vere prudens est qui omnia terrena arbitratur ut stercora ut Christum lucrifaciat. Et vere bene doctus est qui Dei voluntatem facit: et suam voluntatem relinquit.

CAPUT IV.

De prudentia in agendis.

Non est credendum omni verbo nec instinctui: sed caute et longanimiter res est secundum Deum ponderanda. Proh dolor, saepe malum facilius quam bonum de alio creditur et dicitur: ita infirmi sumus. Sed perfecti viri non facile credunt omni enarranti· quia sciunt infirmitatem

humanam ad malum proclivam et in verbis satis labilem.

Magna sapientia [23] non esse praecipitem in agendis: nec pertinaciter in propriis stare sensibus. Ad hanc [24] pertinet non quibuslibet hominum verbis credere: nec audita vel credita mox ad aliorum aures effundere. Cum sapiente et conscientioso viro consilium [25] habe· et quaere potius a meliore [26] instrui: quam tuas adinventiones sequi. Bona vita facit hominem sapientem secundum Deum: et expertum in multis. Quanto quis in se humilior fuerit et Deo subiectior: tanto in omnibus erit sapientior et pacatior.

CAPUT V.

De lectione sanctarum [27] Scripturarum.

Veritas est in Scripturis sanctis quaerenda: non eloquentia. Omnis scriptura sacra eo spiritu debet legi: quo facta est.

Quaerere debemus potius utilitatem in scripturis quam subtilitatem sermonis. Ita libenter devotos et simplices libros legere debemus: sicut altos et profundos. Non te offendat auctoritas scribentis, utrum parvae vel magnae litteraturae fuerit: sed amor purae veritatis te trahat ad legendum. Non quaeras quis hoc dixerit: sed quid dicatur attende.

Homines transeunt: sed veritas [28] Domini manet in aeternum. Sine personarum acceptione variis modis loquitur nobis Deus. Curiositas nostra saepe nos impedit in lectione scripturarum: cum volumus intelligere et discutere ubi simpliciter esset transeundum. Si vis profectum haurire· lege simpliciter et fideliter: [29] nec unquam velis habere nomen scientiae. Interroga libenter· et audi tacens verba Sanctorum: nec tibi displiceant parabolae seniorum. Sine causa enim non proferuntur.

CAPUT VI.

De inordinatis affectionibus.

Quandocunque homo aliquid inordinate appetit: statim in se inquietus fit. Superbus et avarus nunquam quiescunt: pauper et humilis spiritu in multitudine pacis conversantur. Homo qui necdum perfecte in se mortuus est: cito tentatur et vincitur in parvis et vilibus rebus. Infirmus in spiritu et quodammodo adhuc carnalis et ad sensibilia inclinatus: difficulter se potest a terrenis desideriis [30] ex toto abstrahere. Et ideo saepe habet tristitiam, cum se subtrahit: leviter [31] indignatur, si quis ei resistit.

Si autem prosecutus fuerit quod concupiscit: statim ex reatu conscientiae gravatur· quia secutus est passionem suam: quae nihil iuvat ad pacem quam quaesivit. Resistendo igitur passionibus invenitur vera pax cordis: non autem serviendo eis. Non

est ergo pax in corde hominis carnalis· non in homine exterioribus dedito: sed in fervido spirituali.

CAPUT VII.

De vana spe et elatione fugienda.

Vanus est qui spem suam ponit in hominibus: aut in creaturis. Non te pudeat aliis servire amore Iesu Christi: et pauperem in hoc saeculo videri. Non stes super te ipsum: sed in Deo spem tuam constitue. Fac quod in te est: et Deus aderit bonae voluntati tuae. Non confidas in tua scientia vel cuiuscunque viventis astutia· [32] sed magis in Dei gratia, qui humiles adiuvat: et de se praesumentes humiliat.

Ne glorieris in divitiis si adsunt, nec in amicis quia potentes sunt: sed in Deo qui omnia praestat et se ipsum super omnia dare desiderat. Non te extollas de magnitudine vel pulchritudine corporis:

quae modica infirmitate corrumpitur et defoedatur. Non placeas tibi ipsi de habilitate et [33] ingenio tuo· ne displiceas Deo, cuius est totum quidquid boni naturaliter habueris.

Non te reputes aliis meliorem· ne forte coram Deo deterior habearis: qui scit quid est in homine. Non superbias de operibus bonis· quia aliter sunt iudicia Dei quam hominum: cui saepe displicet quod hominibus placet. Si aliquid boni habueris· crede meliora de aliis: [34] ut humilitatem conserves. Non nocet si omnibus te supponas· nocet autem plurimum: si vel uni te praeponas. Iugis pax cum humili: [35] in corde autem superbi zelus et indignatio [36] frequens.

CAPUT VIII.

De cavenda nimia familiaritate.

Non omni homini reveles cor tuum: sed cum sapiente et timente Deum

age causam tuam. Cum iuvenibus et extraneis rarus esto. Cum divitibus noli blandiri:[37] et coram magnatibus[38] non libenter appareas. Cum humilibus et simplicibus, cum devotis et morigeratis sociare: et quae aedificationis sunt tracta.[39] Non sis familiaris alicui mulieri: sed in communi omnes bonas mulieres Deo commenda. Soli Deo et Angelis eius opta familiaris esse: et hominum notitiam devita.

Caritas habenda est ad omnes: sed familiaritas non expedit. Quandoque accidit ut persona ignota ex bona fama lucescat: cuius tamen praesentia oculos intuentium offuscat. Putamus aliquando aliis placere ex coniunctione nostra: et incipimus magis displicere ex morum improbitate in nobis considerata.

CAPUT IX.

De obedientia et subiectione.

Valde magnum est in obedientia stare, sub praelato vivere: et sui iuris non esse.

Multo tutius est stare in subiectione: quam in praelatura vel regimine.[40] Multi sunt sub obedientia magis ex necessitate, quam ex caritate: et illi poenam habent et leviter murmurant. Nec libertatem mentis acquirent: nisi ex toto corde propter Deum se subiiciant. Curre hic vel ibi· non invenies quietem: nisi in humili subiectione sub praelati regimine.[41] Imaginatio locorum et mutatio: multos fefellit.

Verum est quod unusquisque libenter agit pro sensu suo: et inclinatur ad eos magis qui secum sentiunt. Sed si Deus est inter nos, necesse est ut relinquamus etiam quandoque nostrum sentire: propter bonum pacis. Quis est ita sapiens: qui omnia plene scire potest? Ergo, noli nimis in sensu tuo confidere: sed velis etiam libenter aliorum sensum audire. Si bonum est tuum sentire et hoc ipsum propter Deum dimittis et alium sequeris: exinde proficies magis.

Audivi enim saepius[42] securius esse audire et accipere consilium: quam dare.

Potest etiam contingere ut bonum sit uniuscuiusque sentire · sed nolle aliis acquiescere, cum id ratio aut causa postulat: signum est superbiae et pertinaciae.

CAPUT X.

De cavenda superfluitate verborum.

Caveas tumultum hominum quantum potes · multum enim impedit tractatus saecularium gestorum: etiamsi simplici intentione proferantur. Cito enim inquinamur vanitate et captivamur. Vellem me pluries tacuisse: et inter homines non fuisse. Sed quare tam libenter loquimur et invicem fabulamur · cum tamen raro sine laesione conscientiae ad silentium redimus? Ideo tam libenter loquimur · quia per mutuas locutiones ab invicem consolari quaerimus: et cor diversis cogitationibus fatigatum relevare optamus · [43] et multum libenter de his quae multum diligimus vel cupimus: vel quae nobis contraria sentimus, libet loqui et cogitare.

Sed proh dolor, saepe inaniter et frustra. Nam haec [44] exterior consolatio interioris et divinae consolationis non modicum detrimentum est. Ideo vigilandum est et orandum: ne tempus otiose transeat. Si loqui licet et expedit: quae aedificabilia sunt loquere. Malus usus et negligentia profectus nostri: multum facit ad incustodiam oris nostri. Iuvat tamen non parum ad profectum spiritualem devota spiritualium rerum collatio: maxime ubi pares animo et spiritu in Deo sibi sociantur.

CAPUT XI.

De pace acquirenda et zelo proficiendi.

Multam possemus pacem habere: si non vellemus nos cum aliorum dictis et factis et quae ad nostram curam non spectant occupare. Quomodo potest ille diu in pace manere· qui alienis curis se intermiscet, qui occasiones forinsecus

quaerit, qui parum vel raro se intrinsecus colligit? Beati simplices: quoniam multam pacem habebunt.

Quare quidam Sanctorum tam perfecti et contemplativi fuerunt? Quia omnino se ipsos mortificare ab omnibus terrenis desideriis [45] studuerunt: et ideo totis medullis cordis Deo inhaerere atque libere sibi vacare potuerunt. Nos nimium occupamur propriis passionibus: et de transitoriis nimium [46] sollicitamur. Raro etiam perfecte unum vitium vincimus· et ad quotidianum profectum non accendimur: et ideo frigidi et tepidi remanemus.

Si essemus nobis ipsis perfecte mortui et interius minime implicati: tunc possemus etiam divina sapere et de coelesti contemplatione aliquid experiri. Totum et maximum impedimentum est quod [47] non sumus a passionibus et concupiscentiis liberi: nec perfectam Sanctorum viam conamur ingredi. Quando etiam modicum adversitatis occurrit, nimis cito deiicimur: et ad humanas consolationes convertimur.

Si niteremur sicut viri fortes stare in proelio: profecto auxilium Domini super nos videremus de coelo. Ipse enim certantes et de sua gratia sperantes paratus est adiuvare: qui nobis certandi occasiones procurat ut vincamus. Si tantum in istis exterioribus observantiis profectum religionis ponimus: cito finem habebit devotio nostra. Sed ad radicem securim ponamus: ut purgati a passionibus pacificam mentem possideamus.

Si omni anno unum vitium exstirparemus: cito viri perfecti efficeremur. Sed modo e contrario saepe sentimus· ut meliores et puriores in initio conversionis nos. fuisse inveniamus: quam post multos annos.[48] Perfectionis fervor et profectus nostri quotidie[49] deberet crescere: sed nunc pro magno videtur, si quis primi fervoris partem posset[50] retinere. Si modicam violentiam faceremus in principio:[51] tunc postea cuncta possemus facere cum levitate et gaudio.

Grave est assueta dimittere: sed gravius est contra propriam voluntatem ire. Sed si non vincis parva et levia· quando superabis difficiliora? Resiste in principio inclinationi tuae· et malam dedisce consuetudinem: ne forte paulatim ad maiorem te ducat difficultatem. O si adverteres quantam tibi pacem et aliis laetitiam faceres, te ipsum bene habendo: puto, quod sollicitior esses ad spiritualem profectum.

CAPUT XII.

De utilitate adversitatis.

Bonum nobis est quod aliquando habemus[52] aliquas gravitates et contrarietates: quia saepe hominem ad cor revocant, quatenus se in exilio esse cognoscat: nec spem suam in aliqua re mundi ponat. Bonum est quod patiamur contradictiones:[53] et quod male et imperfecte de nobis sentiatur: etiamsi bene agimus et intendimus. Ista saepe iuvant ad humilitatem: et a

vana gloria nos defendunt. Tunc enim melius interiorem testem Deum quaerimus: quando foris vilipendimur ab hominibus et non bene nobis creditur.

Ideo deberet se homo in Deo taliter[54] firmare: ut non esset ei necesse multas humanas consolationes quaerere. Quando homo bonae voluntatis tribulatur vel tentatur aut malis cogitationibus affligitur· tunc Deum sibi magis necessarium intelligit: sine quo nihil boni se posse deprehendit. Tunc etiam tristatur, gemit et orat pro miseriis quas patitur. Tunc taedet eum diutius vivere· et mortem optat venire: ut possit dissolvi et cum Christo esse. Tunc etiam bene advertit perfectam securitatem et plenam pacem in mundo non posse constare.

CAPUT XIII.

De tentationibus resistendis.

Quamdiu in mundo vivimus: sine tribulatione et tentatione esse non possumus.

Unde in Iob scriptum est: Tentatio est vita humana [55] super terram. Ideo unusquisque sollicitus esse deberet circa tentationes suas et vigilare in orationibus· ne diabolus locum inveniret decipiendi: qui nunquam dormitat, sed circuit quaerens quem devoret. Nemo tam perfectus et sanctus qui non habeat [56] aliquando tentationes: et [57] plene eis carere non possumus.

Sunt tamen tentationes homini saepe valde utiles, licet molestae sint et graves: quia in illis homo humiliatur, purgatur et eruditur. Omnes Sancti per multas tribulationes et tentationes transierunt et profecerunt. Et qui [58] tentationes sustinere nequiverunt: reprobi facti sunt et defecerunt. Non est aliquis ordo tam sanctus nec locus tam secretus: ubi non sint [59] tentationes vel adversitates.

Non est homo securus a tentationibus totaliter, quamdiu vixerit: quia in nobis est unde tentamur, ex quo in concupiscentia nati sumus. Una tentatione seu

tribulatione recedente alia supervenit· et semper aliquid ad patiendum habebimus: nam bonum felicitatis nostrae perdidimus. Multi quaerunt tentationes fugere: et gravius incidunt in eas. Per solam fugam non possumus vincere: sed per patientiam et veram humilitatem omnibus hostibus efficimur fortiores.

Qui tantummodo exterius declinat nec radicem evellit: parum proficiet· imo citius ad eum tentationes redient: et peius sentiet. Paulatim et per patientiam cum longanimitate, Deo iuvante, melius superabis: quam cum duritia et importunitate propria. Saepius accipe consilium in tentatione· et cum tentato noli duriter agere: sed consolationem ingere, sicut tibi optares fieri.

Initium omnium malarum tentationum inconstantia animi et parva ad Deum confidentia· quia sicut navis sine gubernaculo hinc inde a fluctibus impellitur: ita homo remissus et suum propositum deserens varie tentatur. Ignis probat ferrum: et

tentatio hominem iustum. Nescimus saepe quid possumus: sed tentatio aperit quid sumus. Vigilandum est tamen praecipue circa initium tentationis· quia tunc facilius hostis vincitur, [60] si ostium mentis nullatenus intrare sinitur: sed extra limen, statim ut pulsaverit, illi obviatur. Unde quidam dixit: P r i n c i p i i s o b s t a: s e r o m e d i c i n a p a r a t u r.

Nam primo occurit menti simplex cogitatio, deinde fortis imaginatio: postea delectatio: et motus pravus et assensio. Sicque paulatim ingreditur hostis malignus ex toto, dum illi non resistitur in principio· et quanto diutius ad resistendum quis torpuerit: tanto in se quotidie fit debilior, [61] et hostis contra eum potentior.

Quidam in principio conversionis suae graviores tentationes patiuntur· quidam autem in fine: quidam vero quasi per totam vitam suam male habent. Nonnulli vero satis leniter [62] tentantur secundum di-

vinae ordinationis sapientiam et aequitatem: quae statum et merita hominum pensat, et cuncta secundum[63] electorum suorum salutem praeordinat.

Ideo non debemus desperare cum tentamur· sed eo ferventius Deum exorare: quatenus nos in omni tribulatione dignetur adiuvare· qui utique secundum dictum Pauli, talem faciet cum tentatione proventum: ut possimus sustinere. Humiliemus ergo animas nostras sub manu Dei in omni tentatione et tribulatione: quia humiles spiritu salvabit et exaltabit.

In tentationibus et tribulationibus probatur homo, quantum profecit· et ibi maius meritum existit:[64] et virtus melius patescit. Nec magnum est si homo sit devotus et fervidus,[65] cum gravitatem non sentit: sed si tempore adversitatis patienter se sustinet, spes magni profectus erit. Quidam a magnis tentationibus custodiuntur· et in parvis quotidianis saepe vincuntur: ut humiliati nunquam de se

ipsis magna confidant,[66] qui in tam modicis infirmantur.

CAPUT XIV.

De temerario iudicio vitando.

Ad te ipsum oculos reflecte: et aliorum facta caveas iudicare. In iudicando alios homo frustra laborat· saepius errat et leviter peccat: se ipsum vero iudicando et discutiendo semper fructuose laborat. Sicut nobis res cordi est: sic de ea frequenter iudicamus. Nam verum iudicium propter privatum amorem faciliter perdimus. Si Deus esset semper pura intentio nostri desiderii: non tam faciliter turbaremur pro resistentia sensus nostri.

Sed saepe aliquid ab intra latet vel etiam ab extra concurrit: quod etiam nos pariter trahit. Multi se ipsos[67] quaerunt in rebus quas agunt, et nesciunt. Videntur etiam in bona pace stare: quando res pro eorum libitu[68] fiunt et sentire. Si autem

aliter fit, quam cupiunt: cito moventur et tristes fiunt. Propter diversitatem sensuum et opinionum satis frequenter oriuntur dissensiones inter amicos et cives: inter religiosos et devotos.

Antiqua consuetudo difficulter relinquitur: et ultra proprium videre nemo libenter ducitur. Si rationi tuae magis inniteris vel industriae, quam virtuti subiectivae Iesu Christi, raro et tarde eris homo illuminatus: quia Deus vult nos sibi perfecte subiici, et omnem rationem per inflammatum amorem transcendere.

CAPUT XV.

De operibus ex caritate factis.

Pro nulla re mundi et pro nullius hominis dilectione aliquid [69] malum est faciendum: pro utilitate [70] tamen indigentis opus bonum libere aliquando est intermittendum [71] aut etiam pro meliori mutandum. Hoc enim facto opus bonum non

deseritur: [72] sed in melius commutatur. Sine caritate opus externum nihil prodest. Quidquid autem ex caritate agitur, quantumcumque etiam parvum sit aut despectum: totum efficitur fructuosum. [73] Magis siquidem Deus pensat, ex quanto quis agit: quam quam opus quod facit. [74] Multum facit: qui multum diligit.

Multum facit: qui rem bene facit. Bene facit: qui magis communitati quam suae voluntati servit. Saepe videtur esse caritas et est magis carnalitas: quia naturalis inclinatio, propria voluntas, spes retributionis, affectus commoditatis raro abesse volunt.

Qui veram et perfectam caritatem habet, in nulla re se ipsum quaerit: sed Dei solummodo gloriam in omnibus fieri desiderat. Nulli etiam invidet, quia nullum privatum gaudium amat· nec in se ipso vult gaudere: sed in Deo super omnia bona optat beatificari. Nemini aliquid boni attribuit, sed totaliter ad Deum refert· a quo fontaliter omnia procedunt: in quo

finaliter omnes sancti fruibiliter quiescunt. O qui scintillam haberet verae caritatis: omnia profecto terrena plena sentiret fore vanitatis. [75]

CAPUT XVI.

De sufferentia defectuum aliorum.

Quae homo in se vel in aliis emendare non valet: debet patienter sustinere, donec Deus aliter ordinet. Cogita quia sic forte melius est pro tua probatione et patientia: sine qua non sunt multum ponderanda merita nostra. Debes tamen pro talibus impedimentis supplicare: ut Deus dignetur tibi subvenire et possis benigne portare.

Si quis semel vel [76] bis admonitus non acquiescit: noli cum eo contendere· sed totum Deo committe, ut fiat voluntas eius et honor in omnibus servis suis: qui scit bene malum [77] in bonum convertere. Stude patiens esse in tolerando aliorum defectus et qualescumque infirmitates: quia et

tu multa habes quae ab aliis oportet tolerari. Si non potes te talem facere qualem vis, quomodo poteris alium ad tuum habere beneplacitum? Libenter habemus alios perfectos: et tamen proprios non emendamus defectus.

Volumus quod alii stricte corrigantur: et ipsi corrigi nolumus. Displicet larga aliorum licentia: et tamen nobis nolumus negari quod petimus. Alios restringi per statuta volumus: et ipsi nullatenus patimur amplius cohiberi. Sic ergo patet quam raro proximum sicut nos ipsos pensamus. Si essent omnes perfecti· quid tunc haberemus ab aliis pro Deo pati?

Nunc autem Deus sic ordinavit, ut discamus alter alterius onera portare· quia nemo sine defectu, nemo sine onere, nemo sibi sufficiens, nemo sibi satis sapiens: sed oportet nos invicem portare, invicem consolari, pariter adiuvare, instruere et admonere. [78] Quantae autem virtutis quisque fuerit: melius patet

occasione adversitatis. Occasiones namque hominem fragilem non faciunt: sed qualis sit ostendunt.

CAPUT XVII.

De monastica vita.

Oportet quod discas te ipsum in multis frangere: si vis pacem et concordiam cum aliis tenere. Non est parvum in monasterio [79] vel in congregatione habitare et ibi [80] sine querela conversari: et usque ad mortem fidelem [81] perseverare. Beatus qui ibidem bene vixerit: [82] et fideliter consummaverit. [83] Si vis debite stare et proficere: teneas te tamquam exulem et peregrinum [84] super terram. Oportet te stultum fieri propter Christum: si vis religiosam ducere vitam.

Habitus et tonsura modicum conferunt: [85] sed mutatio morum et integra mortificatio passionum verum faciunt religiosum. Qui aliud quaerit quam pure

Deum et animae suae salutem: non inveniet nisi tribulationem et dolorem. Non potest etiam diu stare pacificus: qui non nititur esse minimus et omnibus subiectus. Ad serviendum venisti, non ad regendum: ad patiendum et laborandum scias te vocatum, non ad otiandum vel fabulandum. Hic probantur homines: sicut aurum in fornace. Hic nemo potest stare: nisi ex toto corde se voluerit propter Deum humiliare.

CAPUT XVIII.

De exemplis sanctorum patrum.

Intuere sanctorum patrum vivida exempla· in quibus vera perfectio refulsit et religio: et videbis, quam modicum sit et paene nihil quod nos agimus. Heu quid est vita nostra· si illis fuerit comparata. Sancti et amici Christi Domino servierunt in fame et siti, in frigore et nuditate: in labore, fatigatione,[86] in vigiliis et ieiuniis·

in orationibus et sanctis meditationibus:[87] in persecutionibus et opprobriis multis.

O quam multas et graves tribulationes passi sunt apostoli martyres confessores virgines: et reliqui omnes qui vestigia Christi[87a] sequi voluerunt. Nam animas suas in hoc mundo oderunt: ut in aeternam vitam eas possiderent. O quam strictam et abdicatam vitam sancti patres in eremo duxerunt: quam longas et graves tentationes pertulerunt: quam crebro[88] ab inimico vexati sunt: quam crebras et fervidas orationes Deo obtulerunt· quam rigidas abstinentias peregerunt: quam magnum zelum et fervorem ad spiritualem profectum habuerunt· quam forte bellum adversus edomationem vitiorum gesserunt: quam puram et rectam intentionem ad Deum tenuerunt. Per diem laborabant et noctibus orationi diutinae vacabant: quamquam laborando ab oratione mentali minime cessarent.

Omne tempus utiliter expendebant. Omnis hora ad vacandum Deo eis brevis

videbatur: et[89] prae magna dulcedine contemplationis etiam oblivioni tradebatur necessitas corporalis refectionis. Omnibus divitiis, dignitatibus, honoribus, amicis et cognatis renuntiabant: nil de mundo habere cupiebant· vix necessaria vitae sumebant: et corpori etiam in necessitate servire dolebant.[90] Pauperes igitur erant rebus terrenis: sed divites valde in gratia et virtutibus. Foris egebant: sed intus gratia et consolatione divina reficiebantur.

Mundo erant alieni: sed Deo proximi et familiares amici. Sibi ipsis videbantur tamquam nihili et huic mundo despecti: sed erant in oculis Dei pretiosi et electi.[91] In vera humilitate stabant: in simplici obedientia vivebant. In caritate et patientia ambulabant· et ideo quotidie in spiritu proficiebant: et magnam apud Deum gratiam obtinebant. Dati sunt in exemplum omnibus religiosis· et plus provocare nos debent ad bene proficiendum: quam te pidorum numerus ad relaxandum.

O quantus fervor omnium religiosorum in principio suae sanctae institutionis fuit. O quanta devotio orationis: et quanta reverentia et obedientia sub regula magistri in omnibus effloruit. [92] Testantur adhuc vestigia derelicta: quod vere viri sancti et perfecti fuerunt, qui tam strenue militantes mundum suppeditaverunt. Iam magnus putatur, si quis transgressor non fuerit: si quis quod accepit cum patientia tolerare potuerit.

O teporis et negligentiae status nostri, quod tam cito declinamus a pristino fervore: et iam taedet vivere prae lassitudine et tepore. Utinam in te penitus non dormitet profectus virtutum: qui multa saepius exempla vidisti devotorum.

CAPUT XIX.

De exercitiis boni religiosi.

Vita boni religiosi omnibus virtutibus pollere debet: ut sit talis interius qualis

videtur hominibus exterius. Et merito, multo plus debet esse intus quam [93] cernitur foris· quia inspector noster est Deus: quem summopere revereri debemus ubicumque fuerimus, et tamquam angeli in conspectu eius mundi incedere. Omni die renovare debemus propositum nostrum et ad fervorem nos excitare· quasi hodie primo ad conversionem venissemus, atque dicere: Adiuva me Domine Deus in bono proposito et sancto servitio tuo· et da mihi nunc hodie perfecte incipere: quia nihil est quod hactenus feci.

Secundum propositum nostrum cursus profectus nostri: et multa diligentia opus est bene volenti proficere. [94] Quodsi fortiter proponens saepe deficit· quid ille qui raro aut minus fixe aliquid proponit? Variis tamen modis contingit desertio propositi nostri: et levis omissio exercitiorum vix sine aliquo dispendio transit. Iustorum propositum in gratia Dei potius quam in propria sapientia pendet· in quo et semper confidunt, quidquid arripiunt.

Nam homo proponit, Deus autem[95] disponit: nec est in homine via eius.

Si pietatis causa aut fraternae utilitatis proposito quandoque consuetum omittitur exercitium: facile postea poterit recuperari. Si autem taedio animi aut negligentia faciliter relinquitur: satis culpabile est et nocivum sentietur. Conemur quantum possumus: adhuc leviter deficiemus in multis. Semper tamen aliquid certi proponendum est: et contra illa praecipue quae amplius nos impediunt. Exteriora nostra pariter et interiora[96] nobis scrutanda sunt et ordinanda: quia utraque expediunt ad profectum.

Si non continue te vales colligere: saltem ad minus semel in die, mane videlicet et vespere.[97] Mane propone· vespere discute mores tuos qualis hodie fuisti in verbo, opere et cogitatione: quia in his forsitan Deum saepius offendisti et proximum. Accinge te sicut vir contra diabolicas nequitias. Frena gulam: et omnem carnis inclinationem facilius fre-

nabis. Numquam sis ex toto otiosus: sed aut legens aut scribens aut orans aut meditans, aut aliquid utilitatis pro communi laborans. Corporalia tamen exercitia discrete sunt agenda: nec omnibus aequaliter assumenda.

Quae communia non sunt, non sunt foris ostendenda: nam in secreto tutius exercentur privata. Cavendum tamen ne piger sis ad communia et ad singularia promptior· sed expletis integre et fideliter debitis et iniunctis: si iam ultra vacat, redde te tibi prout devotio tua desiderat. Non possunt omnes habere unum exercitium: sed aliud isti aliud illi magis deservit. Etiam pro temporis congruentia diversa placent exercitia: quia alia in festis, alia in [98] feriatis magis sapiunt diebus. Aliis indigemus tempore tentationis: et aliis tempore pacis et quietis. Alia cum tristamur libet cogitare: et alia cum laeti in Domino fuerimus.

Circa principalia festa renovanda sunt bona exercitia: et sanctorum suffragia fer-

ventius imploranda. De festo in festum proponere debemus, quasi tunc de hoc saeculo migraturi: et ad aeternum festum perventuri. Ideoque sollicite nos praeparare debemus in devotis temporibus et devotius conversari· atque omnem observantiam strictius custodire: tamquam in brevi praemium laboris nostri a Deo percepturi.

Et si dilatum fuerit, credamus nos minus bene praeparatos· atque indignos tantae adhuc gloriae quae revelabitur in nobis tempore praefinito: et studeamus nos melius ad exitum praeparare. Beatus servus, ait evangelista Lucas, quem cum venerit Dominus invenerit vigilantem: amen dico vobis, super omnia bona sua constituet eum.

CAPUT XX.

De amore solitudinis et silentii.

Quaere aptum tempus vacandi tibi: et de beneficiis Dei frequenter cogita. Relinque curiosa· tales perlege materias: quae compunctionem magis praestant quam occupationem. Si te subtraxeris a superfluis locutionibus et otiosis circuitionibus· nec non a novitatibus et rumoribus audiendis: invenies tempus sufficiens et aptum pro bonis meditationibus insistendis. Maximi sanctorum humana consortia ubi poterant vitabant: et Deo in secreto vivere [99] eligebant.

Dixit quidam: Quoties inter homines fui: minor homo redii. Hoc saepius experimur: quando diu confabulamur. Facilius est omnino tacere: quam verbo non excedere. Facilius est domi latere: quam se foris posse sufficienter custodire. Qui igitur intendit ad interiora

et spiritualia pervenire: oportet eum cum Iesu a turba declinare. Nemo secure apparet: nisi qui libenter latet. Nemo secure loquitur: nisi qui libenter tacet. Nemo secure praeest: nisi qui libenter subest. Nemo secure praecipit: nisi qui bene obedire didicit. Nemo secure gaudet: nisi bonae conscientiae in se testimonium habeat.

Semper tamen sanctorum securitas plena timoris Dei exstitit· nec eo minus solliciti et humiles in se fuerunt: quia magnis virtutibus et gratia emicuerunt. Pravorum autem securitas ex superbia et praesumptione oritur: et in fine in deceptionem sui [100] vertitur. Numquam promittas tibi securitatem in hac vita: quamvis videaris bonus coenobita [101] aut devotus eremita.

Saepe meliores in aestimatione hominum gravius periclitati sunt: propter suam nimiam confidentiam. Unde multis utilius est ut non penitus tentationibus careant, sed saepius impugnentur· ne nimium [102]

securi sint, ne forte in superbiam eleventur: ne etiam ad exteriores consolationes licentius declinent. O qui numquam transitoriam laetitiam quaereret· qui numquam cum mundo se occuparet: quam bonam conscientiam servaret. O qui omnem vanam sollicitudinem amputaret, et dumtaxat salutaria ac divina cogitaret, et totam spem suam in Deo constitueret: quam magnam pacem et quietem possideret.

Nemo dignus est coelesti consolatione: nisi diligenter se exercuerit in sancta compunctione. Si vis corde tenus compungi: intra cubile tuum et exclude tumultus mundi sicut scriptum est: In cubilibus vestris compungimini. In cella invenies: quod deforis saepius amittis. Cella continuata dulcescit: et male custodita taedium generat. Si in principio conversionis tuae bene eam incolueris et custodieris: erit tibi postea dilecta amica et gratissimum solatium.

In silentio et quiete proficit anima devota: et discit abscondita scripturarum.

Ibi invenit fluenta lacrymarum quibus singulis noctibus se lavet et mundet: ut conditori suo tanto familiarior fiat, quanto longius ab omni saeculari tumultu degit.[103] Qui ergo se abstrahit a notis et amicis: appropinquabit[104] illi Deus cum angelis sanctis. Melius est latere et sui curam agere: quam se neglecto signa facere. Laudabile est homini religioso raro foras ire· fugere videri, nolle et[105] homines videre.

Quid vis videre· quod non licet habere? Transit mundus et concupiscentia eius. Trahunt desideria sensualitatis ad spatiandum· sed cum hora transierit, quid nisi gravitatem conscientiae et cordis dispersionem reportas? Laetus exitus tristem saepe reditum parit: et laeta vigilia serotina triste mane facit. Sic omne carnale gaudium blande intrat: sed in fine mordet et perimit. Quid potes alibi videre· quod hic non vides? Ecce coelum et terra et omnia elementa: nam ex istis omnia sunt facta.

Quid potes alicubi videre· quod diu sub sole potest[106] permanere? Credis te forsitan satiari: sed non poteris pertingere. Si cuncta videres praesentia: quid esset nisi visio vana? Leva oculos tuos ad Deum in excelsis: et ora pro peccatis tuis et negligentiis. Dimitte vana vanis: tu autem intende illis quae tibi praecepit Deus. Claude super te ostium tuum: voca ad te[107] Iesum dilectum tuum. Mane cum eo in cella: quia non invenies alibi tantam pacem. Si non exisses nec quidquam de rumoribus audisses:[108] melius in bona pace permansisses. Ex quo nova delectat aliquando audire: oportet te exinde turbationem cordis tolerare.

CAPUT XXI.

De compunctione cordis.

Si vis aliquid proficere, conserva te in timore Dei· et noli esse nimis liber, sed sub disciplina cohibe omnes sensus tuos

nec ineptae te tradas laetitiae. Da te ad compunctionem: [109] et invenies devotionem. Compunctio multa bona aperit: quae dissolutio saepe perdere consuevit. Mirum est quod homo potest in hac vita umquam laetari: qui suum exilium et tam multa pericula animae suae considerat et pensat.

Propter levitatem cordis et negligentiam defectuum nostrorum non sentimus animae nostrae dolores: sed saepe vane ridemus quando merito flere deberemus. Non est vera libertas nec bona laetitia, nisi in timore Dei cum bona conscientia. Felix qui abiicere potest omne impedimentum distractionis: et ad unionem se recolligere [110] sanctae compunctionis. Felix qui a se abdicat, quidquid conscientiam maculare potest vel gravare. Certa viriliter: consuetudo consuetudine vincitur. Si tu scis homines dimittere: ipsi bene te dimittent tua facta facere.

Non attrahas tibi res aliorum: nec te implices causis maiorum. Habeas semper [111] oculum super te primum: et admoneas te

ipsum specialiter prae omnibus tibi dilectis. Si non habes favorem hominum, noli ex hoc tristari· sed hoc sit tibi grave, quia non habes te satis bene et circumspecte: sicut deceret Dei servum et devotum religiosum conversari. Utilius est saepe et securius quod homo non habeat multas consolationes in hac vita: secundum carnem praecipue. Tamen quod divinas non habemus aut raro sentimus, nos in culpa sumus· quia compunctionem cordis non quaerimus: nec vanas et externas omnino abiicimus. Cognosce te indignum divina consolatione: sed magis dignum multa tribulatione.

Quando homo est perfecte compunctus: tunc gravis et amarus est ei totus mundus. Bonus homo sufficientem invenit materiam dolendi et flendi. Sive enim se considerat, sive de proximo pensat: scit, quia nemo sine tribulatione hic vivit. Et quanto strictius sese considerat: tanto amplius dolet. Materiae iusti doloris et internae compunctionis sunt peccata et vitia nostra

quibus involuti [112] iacemus: ut raro coelestia contemplari valeamus.

Si frequentius de morte tua quam de longitudine vitae cogitares: non dubium quin ferventius te emendares. Si etiam inferni [113] sive purgatorii poenas cordialiter perpenderes: credo quod libenter omnem laborem et dolorem sustineres et nihil rigoris formidares. Sed quia ad cor ista non transeunt, et blandimenta adhuc amamus: ideo frigidi et valde pigri remanemus.

Saepe est inopia spiritus: unde tam leviter conqueritur miserum corpus. Ora igitur humiliter ad Dominum, ut det tibi compunctionis spiritum: et dic cum propheta: Ciba me Domine pane lacrymarum: et potum da mihi in lacrymis in mensura.

CAPUT XXII.

De consideratione humanae miseriae.

Miser es ubicumque fueris et quocumque te verteris: nisi ad Deum te convertas. Quid turbaris· quia non succedit tibi sicut vis et desideras? Quis est, qui habet omnia secundum suam voluntatem? Nec ego, nec tu, nec aliquis hominum super terram. Nemo est in mundo sine aliqua tribulatione vel angustia: [114] quamvis rex sit vel papa. Quis est qui melius habet? Utique qui pro Deo aliquid pati valet.

Dicunt multi imbecilles et infirmi: Ecce, quam bonam vitam ille habet: [115] quam dives, quam magnus, quam potens, quam excelsus. [116] Sed attende ad coelestia bona et videbis, quod omnia ista temporalia nulla sunt: sed valde incerta et magis gravantia, quia numquam sine sollicitudine et timore possidentur. Non est

hominis felicitas habere temporalia ad abundantiam: sed sufficit ei mediocritas. Vere miseria est vivere super terram. Quanto homo voluerit esse spiritualior· tanto praesens vita fit ei amarior: quia sentit melius et videt clarius humanae corruptionis defectus. Nam comedere bibere vigilare dormire quiescere laborare et ceteris necessitatibus naturae subiacere· vere magna magna miseria est [117] et afflictio homini devoto: qui libenter esset absolutus et liber ab omni peccato.

Valde enim gravatur interior homo necessitatibus corporalibus in hoc mundo. Unde propheta devote rogat, [118] quatenus liber ab istis esse valeat, dicens: De necessitatibus meis erue me Domine. Sed vae non cognoscentibus illam suam miseriam· [119] et amplius vae illis: qui diligunt hanc miseram et corruptibilem vitam. Nam in tantum quidam hanc amplectuntur, licet etiam vix necessaria laborando aut mendicando habeant: ut si

possent hic semper vivere, de regno Dei nihil curarent.

O insani et infideles corde· qui tam profunde in terrenis iacent ut nil nisi carnalia sapiant. Sed miseri in fine sentient graviter: quam vile et nihil erat,[120] quod amaverunt. Sancti autem Dei et omnes devoti amici Christi non attenderunt quae carni placuerunt: nec quae in hoc tempore floruerunt. Sed tota spes eorum et intentio ad aeterna bona anhelabat. Ferebatur totum desiderium ipsorum[121] sursum ad mansura et invisibilia: ne amore visibilium traherentur ad infima. Noli frater amittere confidentiam proficiendi ad spiritualia: adhuc habes tempus et horam.

Quare vis procrastinare propositum tuum? Surge et in instanti incipe et dic: Nunc tempus est faciendi, nunc tempus est pugnandi: nunc tempus aptum est emendandi.[122] Quando male habes et tribularis: tunc tempus est promerendi. Oportet te transire per ignem et

aquam: antequam venias in refrigerium. Nisi tibi vim feceris: vitium non superabis. Quamdiu istud fragile corpus gerimus, sine peccato esse non possumus: nec sine taedio et dolore vivere. Libenter haberemus ab omni miseria quietem: sed quia per peccatum amisimus innocentiam, amisimus [123] etiam veram beatitudinem. Ideo oportet nos tenere patientiam et expectare Dei gratiam: donec [124] transeat iniquitas haec, et mortalitas absorbeatur a vita.

O quanta fragilitas humana: quae semper prona est ad vitia. Hodie confiteris peccata tua: et cras iterum perpetras confessa. Nunc proponis cavere: et post horam agis, quasi nihil proposuisses. Merito ergo nos ipsos humiliare possumus· nec umquam aliquid magni de nobis sentire: quia tam fragiles et instabiles sumus. Cito potest etiam perdi per negligentiam: quod multo labore vix tandem acquisitum est per gratiam.

Quid fiet de nobis adhuc in fine· qui tepescimus tam mane? Vae nobis si volumus [125] declinare ad quietem quasi iam pax sit et securitas: cum necdum appareat vestigium verae sanctitatis in nostra conversatione. [126] Bene opus esset quod adhuc iterum institueremur [127] tamquam boni novitii ad mores optimos: si forte spes esset de aliqua futura emendatione et maiori spirituali profectu.

CAPUT XXIII.

De meditatione mortis.

Valde cito erit tecum hic factum: vide aliter quomodo te habeas. Hodie homo est: et cras non comparet. Cum autem sublatus fuerit ab oculis: etiam cito transit a mente. O hebetudo et duritia cordis humani: quod solum praesentia meditatur et futura non magis providet. [128] Sic te in omni facto et cogitatu debes tenere: quasi statim esses moriturus. [129] Si bo-

nam conscientiam haberes: non multum mortem timeres. [130] Melius esset peccata cavere: quam mortem fugere. Si hodie non es paratus· quomodo cras eris? Cras est dies incerta· et quid scis, si crastinum habebis?

Quid prodest diu vivere· quum tam parum emendamur? [131] Ah, longa vita non semper emendat: sed saepe culpam magis auget. Utinam per unum diem [132] bene essemus conversati in hoc mundo. Multi annos computant conversionis: sed saepe parvus est fructus emendationis. Si formidolosum est mori: forsitan periculosius erit diutius vivere. Beatus qui horam mortis suae [133] ante oculos habet: et ad moriendum quotidie se disponit. Si vidisti aliquando hominem mori: cogita quia et tu per eandem viam transibis.

Cum mane fuerit: puta te ad vesperum non perventurum. Vespere autem facto: mane non audeas tibi polliceri. Semper esto paratus: [134] et taliter vive, ut numquam imparatum te [135] mors inveniat.

Multi subito et improvise moriuntur: nam hora qua non putatur Filius hominis venturus est. Quando illa extrema hora venerit, multum aliter sentire incipies de tota vita tua praeterita: et valde dolebis quod tam negligens fuisti et remissus.[136]

Quam felix et prudens qui talis nunc nititur esse:[137] qualis optat inveniri in morte. Dabit namque magnam fiduciam moriendi:[138] perfectus contemptus mundi, fervens desiderium in virtutibus profitiendi· amor disciplinae, labor poenitentiae, promptitudo obedientiae, abnegatio sui: et supportatio cuiuslibet adversitatis pro amore Christi. Multa bona opera potes[139] operari, dum sanus es: sed infirmatus, nescio quid poteris. Pauci ex infirmitate emendantur:[140] sic et qui multum peregrinantur raro sanctificantur.

Noli confidere super amicos et proximos· nec in futurum tuam salutem differas:[141] quia citius obliviscentur tui homines quam aestimas. Melius est nunc

tempestive providere et aliquid boni praemittere: quam super aliorum auxilio sperare. Si non es pro te ipso sollicitus modo· quis erit sollicitus pro te in futuro? Nunc tempus est valde pretiosum, nunc sunt dies salutis: nunc tempus acceptabile· sed proh dolor, quod hoc utilius non expendis, in quo promereri valeas: [142] unde aeternaliter vivas. Veniet quando unum diem seu horam pro emendatione desiderabis: et nescio an impetrabis.

Eia carissime de quanto periculo te poteris liberare· de quam magno timore eripere: si semper [143] timoratus fueris et de morte suspectus. Stude nunc taliter vivere: ut in hora mortis valeas potius gaudere quam timere. Disce nunc mori mundo: ut tunc possis libere ad Christum pertingere. [144] Castiga nunc corpus tuum per poenitentiam: ut tunc valeas habere certam [145] confidentiam.

Ah stulte, quid cogitas te diu victurum· cum nullum diem habeas securum. Quam

multi decepti sunt: et insperate de corpore extracti. Quoties audisti a dicentibus, quia ille gladio cecidit, ille submersus est, ille ab alto ruens cervicem fregit· ille manducando obriguit, ille ludendo finem fecit. Alius igne alius ferro alius peste, alius latrocinio interiit· et sic omnium finis mors est: et vita hominum tamquam umbra subito transit.[146]

Quis memorabitur tui post mortem· et quis orabit pro te? Age age nunc carissime, quidquid agere potes· quia nescis quando morieris: nescis etiam, quid te post mortem sequetur. Dum tempus habes: congrega divitias immortales. Praeter salutem tuam nihil cogites: solum quae Dei sunt cures. Fac nunc tibi amicos venerando Dei sanctos· et eorum actus imitando: ut cum defeceris in hac vita, illi te recipiant in aeterna tabernacula.

Serva te tamquam peregrinum et hospitem super terram: ad quem nihil spectat de mundi negotiis. Serva cor liberum et

ad Deum sursum erectum: quia non habes hic manentem civitatem. Illuc preces et gemitus quotidianos cum lacrymis dirige: ut spiritus tuus mereatur ad Dominum post mortem feliciter transire.[147]

CAPUT XXIV.

De iudicio et poenis peccatorum.[148]

In omnibus respice finem[149] et qualiter ante districtum iudicem stabis, cui nihil est occultum, qui muneribus non placatur nec excusationes recipit: sed quod iustum est, iudicabit. O miserrime et insipiens peccator, quid respondebis Deo omnia mala tua scienti· qui interdum formidas vultum hominis irati? Ut quid non provides tibi in die iudicii, quando nemo poterit per alium excusari vel defendi· sed unusquisque sufficiens onus erit sibi ipsi? Nunc labor tuus est fructuosus, fletus acceptabilis, gemitus exaudibilis: dolor satisfactorius et purgativus.

Habet magnum et salubre purgatorium patiens homo· qui suscipiens iniurias, plus dolet de alterius malitia: quam de sua iniuria. Qui pro contrariantibus sibi libenter orat· et ex corde culpas indulget: qui veniam ab aliis petere non retardat, qui facilius miseretur quam irascitur· qui sibi ipsi violentiam frequenter facit: et carnem spiritui omnino subiugare [150] conatur. Melius est modo purgare peccata et vitia resecare: quam in futuro purganda reservare. Vere nos ipsos decipimus: per inordinatum amorem quem ad carnem habemus.

Quid aliud ignis ille devorabit· nisi peccata tua? Quanto amplius tibi ipsi nunc parcis et carnem sequeris· tanto durius postea lues et maiorem comburendi materiam reservas. [151] In quibus homo peccavit: in illis gravius punietur. Ibi accidiosi ardentibus stimulis perurgentur: [152] et gulosi ingenti fame ac siti cruciabuntur. Ibi luxuriosi et voluptatum amatores ardenti pice et foetido sulphure perfundentur:

et sicut furiosi canes prae dolore invidiosi ululabunt.

Nullum vitium erit: quod suum proprium cruciatum non habebit. Ibi superbi omni confusione replebuntur: et avari miserrima egestate arctabuntur. Ibi erit una hora gravior in poena: quam hic centum anni in gravissima poenitentia.[153] Ibi nulla requies est: nulla consolatio damnatis. Hic tamen interdum cessatur a laboribus: atque amicorum fruitur solatiis. Esto modo sollicitus et dolens pro peccatis tuis: ut in die iudicii sis securus[154] cum beatis. Tunc enim iusti stabunt in magna constantia: adversus eos, qui se angustiaverunt et depresserunt. Tunc stabit ad iudicandum: qui modo[155] se subiicit humiliter iudiciis hominum. Tunc magnam fiduciam habebit pauper et humilis: et pavebit undique superbus.

Tunc videbitur sapiens in hoc mundo fuisse: qui pro Christo didicit stultus et despectus esse. Tunc placebit omnis tri-

bulatio patienter perpessa: et omnis iniquitas oppilabit os suum. Tunc gaudebit omnis devotus: et moerebit omnis irreligiosus. Tunc plus exultabit caro afflicta: quam si in deliciis fuisset semper nutrita. Tunc splendebit habitus vilis: et obtenebrescet vestis subtilis. Tunc plus laudabitur pauperculum domicilium: quam déauratum palatium. Tunc plus iuvabit constans patientia: quam omnis mundi potentia. Tunc amplius exaltabitur simplex obedientia: quam omnis saecularis astutia.

Tunc plus laetificabit pura et bona conscientia: quam docta philosophia. Tunc plus ponderabit contemptus divitiarum: quam totus thesaurus terrigenarum. Tunc magis consolaberis super devota oratione: quam super delicata comestione. Tunc potius gaudebis de servato silentio: quam de longa fabulatione. Tunc plus valebunt sancta opera: quam multa pulchra verba. Tunc plus placebit stricta vita et ardua poenitentia: quam omnis delectatio terrena. Disce te nunc in modico pati: ut tunc a

gravioribus valeas liberari. Hic primo proba: quid possis pati postea.[156] Si nunc tam parum vales sustinere· quomodo aeterna poteris tormenta[157] sufferre? Si modo modica passio tam impatientem efficit· quid gehenna tunc faciet? Ecce vere non potes duo gaudia habere: delectari scilicet hic in mundo,[158] et postea regnare cum Christo.

Si usque in hodiernum diem semper in honoribus et voluptatibus vixisses, quid totum profuisset· si iam in instanti mori contingeret?[159] Omnia ergo vanitas: praeter amare Deum et illi soli servire. Qui enim Deum ex toto corde amat· nec mortem nec supplicium nec iudicium nec infernum metuit: quia perfectus amor securum facit ad Deum accessum.[160] Quem autem adhuc peccare delectat: non mirum, si mortem et iudicium timeat. Bonum tamen est ut si necdum[161] amor a malo te revocat: saltem timor gehennalis te coerceat. Qui vere timorem Dei postponit· diu stare in bono non valebit: sed diaboli laqueos citius incurret.

CAPUT XXV.

De ferventi emendatione totius vitae nostrae.

Esto vigilans et diligens in Dei servitio· et cogita frequenter, ad quid venisti: et cur saeculum reliquisti. Nonne ut Deo viveres· et spiritualis homo fieres? Igitur ad profectum ferveas: quia mercedem laborum tuorum in brevi recipies. Nec erit tunc amplius timor aut dolor in finibus tuis. Modicum nunc laborabis: et magnam requiem, imo perpetuam laetitiam invenies. Si tu permanseris fidelis et fervidus in agendo: Deus procul dubio erit fidelis et locuples in retribuendo. Spem bonam retinere debes quod ad palmam pervenies· sed securitatem capere non oportet: ne torpeas aut elatus fias.

(Exemplum.) Cum enim [162] quidam anxius inter metum et spem frequenter fluctuaret· et quadam vice moerore con-

fectus in ecclesia se ante quoddam altare prostravisset:[163] haec intra se revolvit dicens: O si scirem quod adhuc perseveraturus essem. Statimque audivit intus divinum responsum:[164] Quod si hoc scires· quid facere velles? Fac nunc quod tunc velles facere: et bene securus eris. Moxque consolatus et confortatus· divinae se commisit voluntati: et cessavit anxia fluctuatio. Noluitque curiose investigare, ut sciret quae sibi essent futura· sed magis studuit inquirere, quae esset voluntas Dei: beneplacens et perfecta ad omne opus bonum inchoandum et perficiendum.

Spera in domino et fac bonitatem, ait propheta: et inhabita terram et pasceris in divitiis eius. Unum est quod multos a profectu et ferventi emendatione retrahit: horror difficultatis seu labor certaminis. Enimvero illi maxime prae aliis[165] in virtutibus proficiunt: qui ea, quae magis sibi gravia et contraria sunt, viribus vincere nituntur.[166] Nam ibi homo plus proficit et gratiam

meretur ampliorem: ubi magis se ipsum vincit et in spiritu mortificat.

Sed non omnes habent aeque multum ad vincendum et moriendum. Diligens tamen aemulator valentior erit ad proficiendum, etiamsi plures habeat passiones: quam alius bene morigeratus, minus tamen fervens ad virtutes. Duo specialiter ad magnam emendationem iuvant· videlicet subtrahere se violenter, ad quod natura vitiose inclinatur: et ferventer instare pro bono, quo amplius quis indiget. Illa etiam studeas magis cavere et vincere: quae tibi frequentius in aliis displicent.

Ubique profectum tuum capias: ut si bona exempla videas,[167] ad imitandum accendaris. Si quid autem reprehensibile consideraveris: cave ne idem facias. Aut si aliquando fecisti: citius emendare te studeas. Sicut oculus tuus alios considerat: sic iterum ab aliis notaris. Quam iucundum et dulce est videre fervidos et devotos fratres: bene morigeratos et disciplinatos. Quam triste est et grave videre

inordinate ambulantes: qui ea ad quae vocati sunt non exercent. Quam nocivum est negligere vocationis suae propositum: et ad non commissa sensum inclinare.

Memor esto arrepti propositi: et imaginem tibi propone crucifixi. Bene verecundari potes inspecta vita Iesu Christi· quia necdum magis illi te conformare studuisti: licet diu in via Dei fuisti. Religiosus qui se intente et devote in sanctissima vita et passione domini exercet· omnia utilia et necessaria sibi abundanter ibi inveniet: nec opus est ut extra Iesum aliquid melius quaerat. O si Iesus crucifixus in cor nostrum veniret: quam cito et sufficienter docti essemus.

Religiosus fervidus omnia bene portat et capit quae illi iubentur. Religiosus negligens et tepidus habet tribulationem super tribulationem: et ex omni parte patitur angustiam· quia interiori consolatione caret: et exteriorem quaerere prohibetur. Religiosus extra disciplinam vivens gravi patet ruinae. Qui laxiora quaerit et re-

missiora, semper in angustiis erit: quia aut unum aut reliquum sibi displicebit.

Quomodo faciunt tam multi alii religiosi· qui satis artati sunt sub disciplina claustrali? Raro exeunt, abstracte vivunt· pauperrime comedunt: grosse vestiuntur, multum laborant,[168] diu vigilant· mature surgunt, orationes prolongant, frequenter legunt: et se in omni disciplina custodiunt. Attende Carthusienses regulares, Cistercienses et diversae religionis monachos ac moniales: qualiter omni nocte ad psallendum domino assurgunt. Et ideo turpe est ut tu deberes| in tam sancto opere pigritare:[169] ubi tanta multitudo religiosorum incipit Deo iubilare.

O si nihil aliud faciendum incumberet: nisi dominum Deum nostrum toto corde et ore laudare. O si numquam indigeres comedere nec bibere nec dormire· sed semper posses Deum laudare, et solummodo spiritualibus studiis vacare: tunc multo felicior esses quam modo, cum carni ex qualicumque necessitate servis. Utinam

non essent istae necessitates· sed solummodo[170] spirituales animae refectiones: quas heu satis raro degustamus.

Quando homo ad hoc pervenit, quod de nulla creatura consolationem suam quaerit: tunc ei Deus primo perfecte sapere incipit· tunc etiam bene contentus de omni eventu rerum erit: tunc nec pro magno laetabitur nec pro modico contristabitur· sed ponit se integre et fiducialiter in Deo qui est ei omnia in omnibus, cui nihil[171] perit nec moritur: sed omnia ei vivunt et ad nutum incunctanter deserviunt.

Memento semper finis: et quia perditum non redit tempus. Sine sollicitudine et diligentia: numquam acquires virtutes. Si incipis tepescere: incipies male habere. Si autem dederis te ad fervorem· invenies magnam pacem et senties leviorem laborem: propter Dei gratiam et virtutis amorem. Homo fervidus et diligens: ad omnia est paratus. Maior labor est resistere passionibus et vitiis:[172] quam corporalibus in-

sudare laboribus. Qui parvos non vitat defectus: paulatim labitur ad maiores. Gaudebis semper de vespere:[173] si diem expendas fructuose. Vigila super te ipsum· excita te ipsum, admone te ipsum: et quidquid de aliis sit, non negligas te ipsum. Tantum proficies: quantum tibi ipsi vim intuleris. Et sic est finis. Deo gratias.[174]

Anno Domini 1427.

II.

Incipiunt admonitiones ad interna trahentes.

CAPUT I.

De interna conversatione.

Regnum Dei intra vos est, dicit dominus. Converte te ex toto corde ad dominum· et relinque hunc miserum mundum: et inveniet anima tua requiem. Disce exteriora contemnere et ad interiora te dare: et videbis regnum Dei in te venire. Est enim regnum Dei pax et gaudium in Spiritu Sancto: quod non datur impiis. Veniet ad te Christus ostendens tibi consolationem suam: si dignam illi ab intus paraveris mansionem. Omnis gloria eius et decor ab intra est: et ibi complacet sibi. Frequens illi visitatio cum homine interno· dulcis sermocinatio grata, consolatio: multa pax, familiaritas stupenda nimis.

Eia anima fidelis, praepara huic sponso cor tuum: quatenus ad te venire et in te habitare dignetur. Sic enim dicit: Si quis diligit me, sermonem meum servabit· et ad eum veniemus: et mansionem apud eum faciemus. Da ergo Christo locum: et ceteris omnibus nega introitum. Cum Christum habueris: dives es et sufficit tibi. Ipse erit provisor tuus et fidelis procurator in omnibus: ut non sit tibi opus [1] in hominibus sperare. Homines enim cito mutantur et deficiunt velociter· Christus autem manet in aeternum: et adstat usque in finem firmiter.

Non est magna fiducia ponenda in homine fragili et mortali, etiamsi utilis sit et dilectus· neque tristitia multa ex hoc capienda: si interdum adversetur et contradicat. Qui hodie tecum sunt cras contrariari possunt: et e converso saepe ut aura vertuntur. Pone totam fiduciam tuam in Deo: et sit ipse timor tuus et amor tuus. Ipse pro te respondebit: et faciet bene sicut melius fuerit. Non habes

hic manentem civitatem: et ubicumque fueris, extraneus es et peregrinus· nec requiem aliquando habebis: nisi Christo intime fueris unitus.

Quid hic circumspicis· cum iste non sit locus tuae requietionis? In coelestibus debet esse habitatio tua: et in transitu [2] cuncta terrena sunt aspicienda. Transeunt omnia: et tu cum eis pariter. Vide ut non inhaereas: ne [3] capiaris et pereas. Apud altissimum sit cogitatio tua: et deprecatio tua ad Christum sine intermissione dirigatur. Si nescis speculari alta et coelestia· requiesce in passione Christi: et in sacris eius vulneribus [4] libenter habita. Si enim ad vulnera et pretiosa stigmata Iesu devote confugis: magnam in tribulatione confortationem senties· nec multum curabis hominum despectiones: faciliterque verba detrahentia perferes.

Christus fuit etiam in mundo ab hominibus despectus: et in maxima necessitate a notis et amicis inter opprobria derelictus. Christus pati voluit et despici·

et tu audes de aliquo conqueri? Christus habuit adversarios et oblocutores· et tu vis omnes habere amicos et benefactores? Unde coronabitur patientia tua· si nihil adversitatis occurrerit? Si nihil contrarium vis pati· quomodo eris amicus Christi? Sustine cum Christo et pro Christo: si vis regnare cum Christo. [5]

Si semel perfecte introisses in interiora Iesu, et modicum de ardenti amore [6] eius sapuisses: tunc de proprio commodo vel incommodo nihil curares· sed magis de opprobrio illato gauderes: quia amor Iesu facit hominem se ipsum contemnere. Amator Iesu et veritatis et verus internus et liber ab affectionibus inordinatis: potest se ad Deum libere convertere et elevare supra se ipsum in spiritu ac fruitive quiescere.

Cui sapiunt omnia prout sunt, non ut dicuntur aut aestimantur· hic vere sapiens est: et doctus magis a Deo quam ab hominibus. Qui ab intra scit ambulare et modicum ab extra res ponderare· non re-

quirit loca nec expectat tempora: ad habenda devota exercitia. Homo internus cito se recolligit: quia numquam se totum ad exteriora effundit. Non illi obest labor exterior aut occupatio ad tempus necessaria · sed sicut res eveniunt: sic se illis accommodat. Qui intus bene dispositus est et ordinatus: non curat mirabiles et perversos hominum gestus. Tantum homo impeditur et distrahitur: quantum sibi res attrahit.

Si recte tibi esset, et bene purgatus esses: omnia tibi in bonum cederent et profectum. Ideo tibi multa displicent et multa conturbant · [7] quia adhuc non es perfecte tibi ipsi mortuus: nec segregatus ab omnibus terrenis. Nil sic maculat et implicat cor hominis: sicut impurus amor in creaturis. Si renuis consolari exterius: poteris speculari coelestia et frequenter iubilare interius.

CAPUT II.

De humili submissione.

Non magni pendas, quis pro te vel contra te sit: sed hoc age et cura, ut Deus tecum sit in omni re quam facis. Habeas conscientiam bonam: et Deus bene te defensabit. Quem enim Deus defensare voluerit: [s] nullius perversitas nocere poterit. Si tu scis tacere et pati: videbis procul dubio auxilium domini. Ipse novit tempus et modum liberandi te: et ideo te debes illi resignare. Dei est adiuvare: et ab omni confusione liberare. Saepe valde prodest ad maiorem humilitatem servandam: quod defectus nostros alii sciunt et redarguunt.

Quando homo pro defectibus suis se humiliat, tunc faciliter alios placat: et leviter satisfacit sibi irascentibus. Humilem Deus protegit et liberat: humilem diligit et consolatur. Humili homini se inclinat,

humili largitur gratiam magnam: et post depressionem suam [9] levat ad gloriam. Humili sua secreta revelat: et ad se dulciter trahit et invitat. Humilis accepta confusione satis bene est in pace: quia stat in Deo et non in mundo. Non reputes te aliquid profecisse: nisi omnibus inferiorem te esse sentias.

Caput III.

De bono pacifico homine.

Pone te primo in pace: et tunc alios poteris pacificare. [10] Homo pacificus magis prodest: quam bene doctus. Homo passionatus etiam bonum in malum trahit: et faciliter malum credit. Bonus pacificus homo: omnia ad bonum convertit. Qui bene in pace est: de nullo suspicatur. Qui autem male contentus est et commotus, variis suspicionibus agitatur: nec ipse quiescit, nec alios quiescere permittit. Dicit saepe quod dicere non deberet, et

omittit quod saepe sibi [11] magis facere expediret. Considerat, quid alii facere tenentur, et negligit, quod ipse facere tenetur. [12] Habe ergo primo zelum super te ipsum: et tunc iuste zelare poteris etiam proximum tuum.

Tu bene scis facta tua excusare et colorare: et aliorum excusationes non vis recipere. Iustius esset, ut te accusares: et fratrem tuum excusares. Si portari vis: porta et alium. Vide quam longe es adhuc a vera caritate et humilitate: quae nulli novit irasci vel indignari, nisi tantum sibi. Non est magnum cum bonis et mansuetis conversari: hoc enim omnibus naturaliter placet· et unusquisque libenter pacem habet: et secum sentientes magis diligit. Sed cum duris et perversis aut indisciplinatis aut nobis contrariantibus [13] pacifice posse vivere: magna gratia est et laudabile nimis virileque factum.

Sunt qui se ipsos in pace tenent: et cum aliis etiam pacem habent. Et sunt

qui nec pacem habent: nec alios in pace dimittunt. Aliis sunt graves: sed sibi graviores.[14] Et sunt qui se ipsos in pace retinent: et ad pacem alios reducere studeant. Est tamen tota pax nostra in hac misera vita potius in humili sufferentia ponenda: quam in non sentiendo contraria. Qui melius scit pati: maiorem tenebit pacem. Iste est victor sui et dominus mundi: amicus Christi et heres coeli.

CAPUT IV.

De pura mente et simplici intentione.

Duabus alis homo sublevatur a terrenis: simplicitate scilicet et puritate. Simplicitas debet esse in intentione: puritas in affectione. Simplicitas intendit Deum: puritas apprehendit et gustat. Nulla bona actio te impediet: si liber intus ab inordinato affectu fueris. Si nihil aliud quam Dei beneplacitum et proximi

utilitatem intendis et quaeris: interna libertate perfrueris. Si rectum cor tuum esset: tunc omnis creatura speculum vitae et liber sanctae doctrinae esset. Non est creatura tam parva et vilis: quae Dei bonitatem non repraesentat.[15]

Si tu esses intus bonus et purus: tunc omnia sine impedimento videres et bene caperes. Cor purum penetrat coelum et infernum. Qualis unusquisque intus est: taliter iudicat exterius. Si est gaudium in mundo: hoc utique possidet puri cordis homo. Et si est alicubi tribulatio et angustia: hoc melius novit mala conscientia. Sicut ferrum missum in ignem amittit rubiginem et totum candidum[16] efficitur· sic homo integre ad Deum se convertens a torpore exuitur: et in novum hominem transmutatur.

Quando homo incipit tepescere, tunc parvum metuit laborem: et libenter externam accipit consolationem. Sed quando perfecte incipit se vincere et viriliter in

via Dei ambulare· tunc minus ea reputat: quae sibi prius gravia esse sentiebat.

CAPUT V.

De propria consideratione.

Non possumus nobis ipsis nimis credere: quia saepe gratia nobis deest et sensus. Modicum lumen est in nobis: et hoc cito per negligentiam amittimus. Saepe etiam non advertimus: quod tam caeci intus sumus. Saepe male agimus: et peius excusamus. Passione interdum movemur et zelum putamus. Parva in aliis reprehendimus: et nostra maiora pertransimus. Satis cito sentimus et ponderamus, quid ab aliis sustinemus: sed quantum alii de nobis sustinent, non advertimus. Qui bene et recte sua ponderaret: non esset, quod de alio graviter iudicaret.

Internus homo sui ipsius curam omnibus curis anteponit. Et qui sibi ipsi diligenter intendit: faciliter de aliis tacet.

Numquam eris internus et devotus: nisi de alienis silueris et ad te ipsum specialiter respexeris. Si tibi et Deo totaliter intendis: modicum te movebit quod foris percipis. Ubi es, quando tibi ipsi praesens non es? Et quando omnia percurristi quid te neglecto profecisti? Si debes habere pacem et unionem veram: oportet, quod totum adhuc postponas et te solum prae oculis habeas.

Multum proinde proficies: si te feriatum ab omni temporali cura conserves. Valde deficies: si aliquid temporale reputaveris. Nil magnum nil altum, nil gratum nil acceptum tibi sit: nisi pure Deus aut de Deo sit. Totum vanum existima: quidquid consolationis occurrit de aliqua creatura. Amans Deum anima: sub Deo despicit universa. Solus Deus aeternus et immensus, implens omnia: solatium animae et vera cordis laetitia.

CAPUT VI.

De laetitia bonae conscientiae.

Gloria boni hominis: testimonium bonae conscientiae. Habe bonam conscientiam: et habebis semper laetitiam. Bona conscientia valde multa potest portare: et valde laeta est inter adversa. Mala conscientia semper timida est et inquieta. Suaviter requiesces: si cor tuum te non reprehenderit. Noli laetari: nisi cum benefeceris. Mali numquam habent veram laetitiam nec internam sentiunt pacem: quia non est pax impiis, dicit dominus. Et si dixerint: In pace sumus, non venient super nos mala, et quis nobis nocere audebit: ne credas eis· quoniam repente exsurget ira Dei et in nihilum redigentur actus eorum: et cogitationes eorum peribunt.

Gloriari in tribulatione non est grave amanti: sic enim gloriari est

gloriari in cruce domini. Brevis gloria: quae ab hominibus datur et accipitur. Mundi gloriam semper comitatur tristitia. Bonorum gloria in conscientiis eorum: et non in ore hominum. Iustorum laetitia de Deo et in Deo est: gaudium [17] eorum de veritate. Qui veram et aeternam gloriam desiderat: temporalem non curat. Et qui temporalem requirit gloriam aut non ex animo contemnit: minus amare convincitur coelestem. Magnam habet cordis tranquillitatem: qui nec laudes curat nec vituperia.

Facile erit contentus et pacatus: cuius conscientia munda est. Non es sanctior si laudaris: nec vilior si vituperaris. Quod es hoc es: nec maior dici vales quam Deo teste sis. Si attendis quid apud te sis intus: non curabis quid de te loquantur homines foris. [18] Homo videt in facie: Deus autem in corde. Homo considerat actus: Deus vero pensat intentiones. Bene semper agere et modicum de se tenere: humilis animae indicium est. Nolle con-

solari ab aliqua creatura: magnae puritatis et internae fiduciae signum est.

Qui nullum extrinsecus pro se testimonium quaerit: liquet quod totaliter se Deo commisit. Non enim qui se ipsum commendat ille probatus est, ait [19] beatus Paulus: sed quem Deus commendat. Ambulare cum Deo intus, nec aliqua affectione teneri foris: status est interni hominis.

CAPUT VII.

De amore Iesu super omnia.

Beatus qui intelligit quid sit amare Iesum et contemnere se ipsum propter Iesum. Oportet dilectum pro dilecto relinquere: quia Iesus vult solus super omnia amari. Dilectio creaturae fallax et instabilis: dilectio Iesu fidelis et perseverabilis. Qui adhaeret creaturae cadet cum labili: qui amplectitur Iesum firmabitur in aevum. Illum dilige et amicum tibi

retine· qui omnibus recedentibus te non relinquet: nec patietur in fine perire. Ab omnibus oportet te aliquando separari: sive velis sive nolis.

Teneas te apud Iesum vivens ac moriens, et illius fidelitati te committe: qui omnibus deficientibus solus te potest iuvare. Dilectus tuus talis est naturae, ut alienum non velit admittere· sed solus vult cor tuum habere: et tamquam rex in proprio throno sedere. Si scires te bene ab omni creatura evacuare: Iesus deberet libenter tecum habitare. Paene totum perditum invenies: quidquid extra Iesum in hominibus posueris. Non confidas nec innitaris super calamum ventosum· quia omnis caro foenum: et omnis gloria eius ut flos foeni cadet.

Cito decipieris: si ad externam hominum apparentiam tantum aspexeris. Si enim tuum in illis quaeris[21] solatium et lucrum: senties saepius detrimentum. Si quaeris in omnibus Iesum: invenies utique Iesum. Si autem quaeris te ipsum, invenies

etiam te ipsum: sed ad tuam perniciem. Plus enim homo nocivior est sibi, si Iesum non quaerit: quam totus mundus et omnes adversarii sui. [22]

CAPUT VIII.

De familari amicitia Iesu.

Quando Iesus adest totum bonum est: nec quidquam difficile videtur. Quando vero Iesus non adest: totum durum est. Quando Iesus intus non loquitur: consolatio vilis est. Si autem Iesus unum tantum verbum loquitur: magna consolatio sentitur. Nonne Maria Magdalena statim surrexit de loco in quo flevit· quando Martha illi dixit: Magister adest et vocat te? Felix hora: quando Iesus vocat de lacrimis ad gaudium spiritus. Quam aridus et durus es sine Iesu. Quam insipiens et vanus: si cupis aliquid extra Iesum. Nonne hoc est maius damnum· quam si totum perderes mundum?

Quid potest tibi mundus conferre sine Iesu? Esse sine Iesu gravis est infernus: et esse cum Iesu dulcis paradisus. Si fuerit tecum Iesus: nullus poterit nocere inimicus. Qui invenit Iesum invenit thesaurum bonum: immo bonum super omne bonum. Et qui perdit Iesum perdit nimis multum: et plus quam totum mundum. Pauperrimus est qui vivit sine Iesu: et ditissimus qui bene est cum Iesu.

Magna ars est scire cum Iesu conversari: et scire Iesum tenere magna prudentia. Esto humilis et pacificus: et erit tecum Iesus. Sis devotus et quietus: et manebit tecum Iesus. Potes cito fugare Iesum et gratiam eius perdere: si volueris ad exteriora declinare. Et si illum effugaveris et perdideris· ad quem tunc fugies[23] et quem tunc quaeres amicum? Sine amico non potes bene vivere· et si Iesus non fuerit tibi prae omnibus amicus: eris nimis tristis et desolatus. Fatue igitur agis: si in aliquo altero confidis aut laetaris. Eligendum est magis totum mundum

habere contrarium: quam Iesum offensum. Ex omnibus ergo caris: sit Iesus solus dilectus specialis.

Diligantur omnes propter Iesum: Iesus autem propter se ipsum. Solus Iesus Christus est singulariter amandus: qui solus bonus et fidelis prae omnibus invenitur amicis. Propter ipsum et in ipso tam amici quam inimici sint tibi cari· et pro omnibus his exorandus est: ut omnes ipsum cognoscant et diligant. Numquam cupias singulariter laudari vel amari· quia hoc solius Dei est: qui similem sibi non habet. Nec velis quod aliquis tecum in corde suo occupetur· neque tu cum alicuius occuperis amore: sed sit Iesus in te et in omni bono homine.

Esto purus et liber abintus: sine alicuius creaturae implicamento. Oportet te esse nudum et purum cor ad Deum gerere: si vis vacare et videre quam suavis sit dominus. Et revera ad hoc non pervenies, nisi gratia eius fueris praeventus et intractus· ut omnibus evacuatis et li-

centiatis: solus cum solo uniaris. Quando enim gratia Dei venit ad hominem: tunc potens fit ad omnia. Et quando recedit, tunc pauper et infirmus erit: et quasi tantum ad flagella relictus. In his non debet deiici nec desperare, sed ad voluntatem Dei aequanimiter stare: et cuncta supervenientia sibi ad laudem Iesu Christi perpeti· quia post hiemem sequitur aestas: et post noctem redit dies, et post tempestatem magna serenitas.

CAPUT IX.

De carentia omnis solatii.

Non est grave humanum contemnere solatium: cum adest divinum. Magnum est et valde magnum tam humano quam divino posse carere solatio· et pro honore Dei libenter exilium cordis velle sustinere et in nullo se ipsum quaerere: nec ad proprium meritum respicere. Quid magni est, si hilaris sis et dovotus adveniente gratia? Optabilis cunctis haec hora. Satis

suaviter equitat: quem gratia Dei portat. Et quid mirum, si onus non sentit qui portatur ab omnipotente· et ducitur a summo ductore?

Libenter habemus aliquid pro solatio: et difficulter homo exuitur a se ipso. Vicit sanctus martyr Laurentius saeculum cum suo sacerdote: quia omne, quod in mundo delectabile videbatur, despexit: et summum Dei sacerdotem Sixtum, quem maxime diligebat: pro amore Christi etiam a se tolli clementer ferebat. Amore igitur creatoris amorem hominis superavit: et pro humano solatio divinum beneplacitum magis elegit. Ita et tu aliquem necessarium et dilectum amicum pro amore Dei disce relinquere· nec graviter feras, cum ab amico derelictus fueris: sciens quoniam oportet nos omnes tandem ab invicem separari.

Multum et diu oportet hominem in se ipso certare, antequam discat se ipsum plene superare: et totum affectum suum in Deum trahere. Quando homo stat super se ipsum: facile labitur ad consolationes

humanas. Sed verus amator Christi et studiosus sectator virtutum non cadit super consolationes· nec quaerit tales sensibiles dulcedines: sed magis fortes exercitationes et pro Christo duros sustinere labores.

¶ Cum igitur spiritualis consolatio [24] datur, cum gratiarum actione accipe eam· sed Dei munus intellige esse: non tuum meritum. Noli extolli, noli nimium gaudere nec inaniter praesumere· sed esto magis humilior ex dono, cautior quoque et timoratior in cunctis actibus tuis: quoniam transibit hora illa et sequetur tentatio. Cum ablata fuerit consolatio, non statim desperes· sed cum humilitate et patientia exspecta coelestem visitationem: quoniam potens est Deus ampliorem tibi redonare consolationem. Istud non est novum nec alienum viam Dei expertis: quia in magnis sanctis et in antiquis prophetis fuit saepe talis alternationis modus.

Unde quidam praesente iam gratia dicebat: Ego dixi in abundantia mea: Non movebor in aeternum. Absente

vero gratia quid in se fuerit expertus: adiungit dicens: Avertisti faciem tuam ame: et factus sum conturbatus. Inter haec tamen [25] nequaquam desperat: sed instantius dominum rogat et dicit: Ad te domine clamabo: et ad Deum meum deprecabor. Denique orationis suae [26] fructum reportat: et se exauditum testatur, dicens: Audivit dominus et misertus est mei: dominus factus est adiutor meus. Sed in quo? Convertisti, inquit, planctum meum in gaudium mihi: et circumdedisti me laetitia. Si sic actum est cum magnis sanctis· non est desperandum nobis infirmis et pauperibus, si interdum in fervore et interdum in frigiditate sumus: quoniam spiritus venit et recedit secundum suae beneplacitum voluntatis. Unde beatus Iob ait: Visitas eum diluculo: et subito probas illum.

¶ Super quid igitur sperare possum aut in quo confidere· [27] nisi in sola magna

misericordia Dei et in sola spe gratiae coelestis? Sive enim adsint homines boni, sive devoti fratres vel amici fideles: sive libri sancti vel [28] tractatus pulchri, sive dulces cantus et hymni· omnia haec modicum iuvant, modicum sapiunt: quando desertus sum a gratia et in propria paupertate relictus. Tunc non est melius remedium: quam patientia et abnegatio mei in voluntate Dei.

Nunquam inveni aliquem tam religiosum et devotum, qui non habuerit interdum gratiae subtractionem: aut non senserit fervoris diminutionem. Nullus sanctus fuit tam alte raptus vel illuminatus: [29] qui prius vel postea non fuerit tentatus. Non enim dignus est alta Dei contemplatione: qui pro Deo non est exercitatus aliqua tribulatione. Solet enim sequentis consolationis: tentatio praecedens esse signum. Nam tentationibus probatis: coelestis promittitur consolatio. Qui vicerit, inquit: dabo ei edere de ligno vitae.

Datur autem consolatio divina: ut homo fortior sit ad sustinendum adversa. Sequitur etiam tentatio: ne se elevet de bono. Non dormit diabolus nec caro adhuc mortua est· ideo non cesses te praeparare ad certamen: quia a dextris et a sinistris hostes sunt qui numquam quiescunt.

CAPUT X.

De gratitudine pro gratia Dei.

Cur quaeris quietem [30] cum natus sis ad laborem? Pone te ad patientiam magis quam ad consolationes: et ad crucem portandam magis quam ad laetitiam. Quis enim saecularium non libenter consolationem et laetitiam spiritualem acciperet· si semper obtinere posset? Excedunt enim spirituales consolationes: omnes mundi delicias et carnis voluptates. Nam omnes deliciae mundanae: aut turpes sunt aut vanae. [31] Spirituales vero deliciae solae iucundae

et honestae: ex virtutibus progenitae et a Deo puris mentibus infusae. Sed istis divinis consolationibus nemo semper pro suo affectu frui valet: quia tempus tentationis non diu cessat.

Multum autem contrariatur supernae visitationi: falsa libertas animi et magna confidentia sui. Deus bene facit consolationes [32] dando: sed homo male agit non totum Deo cum gratiarum actione retribuendo. Et ideo non possunt in nobis dona gratiae fluere· quia ingrati sumus auctori: nec totum refundimus fontali origini. Semper enim debetur gratia digne gratias referenti: et auferetur ab elato, quod dari solet humili.

Nolo consolationem: quae mihi aufert compunctionem. Nec affecto contemplationem: quae ducit in elationem. Non enim omne altum sanctum· nec omne dulce bonum, nec omne desiderium purum: nec omne carum Deo gratum. Libenter accepto gratiam, unde semper humilior et timoratior inveniar atque ad relinquendum me

paratior fiam. Doctus dono gratiae et eruditus subtractionis verbere non sibi audebit quidquam boni attribuere: sed potius se pauperem et nudum confitebitur. Da Deo quod Dei est, et tibi adscribe quod tuum est: hoc est, Deo gratias pro gratia tribue· tibi autem soli culpam: et dignam poenam pro culpa deberi sentias.

Pone te semper ad infimum et dabitur tibi summum: nam summum non stat sine infimo. Summi sancti apud Deum: minimi sunt apud se. Et quanto gloriosiores: tanto in se humiliores. Pleni veritate et gloria coelesti: non sunt vanae gloriae cupidi. In Deo fundati et confirmati: nullo modo possunt esse elati. Et qui totum Deo adscribunt quidquid boni acceperunt, gloriam ab invicem non quaerunt: sed gloriam quae a solo Deo est volunt· et Deum in se et in omnibus sanctis laudari super omnia cupiunt: et semper in id ipsum tendunt.

Esto igitur gratus pro minimo: et eris dignus maiora accipere. Sit tibi minimum

etiam pro maximo: et magis contemptibile pro speciali dono. Si dignitas datoris inspicitur: nullum datum parvum nimis vile videbitur. [33] Non enim parvum est: quod a summo Deo donatur. Etiamsi poenas et verbera dederit, gratum esse debet: quia semper pro salute nostra facit, quidquid nobis advenire permittit. Qui gratiam Dei retinere desiderat, sit gratus pro gratia data: patiens pro sublata. Oret, ut redeat: cautus sit et humilis, ne amittat.

CAPUT XI.

De paucitate amatorum crucis Iesu.

Habet Iesus nunc multos amatores regni sui coelestis: sed paucos baiulatores suae crucis: Multos habet desideratores consolationis: sed paucos tribulationis. Plures invenit socios mensae: sed paucos abstinentiae. Omnes cupiunt cum eo gaudere:

sed pauci [34] volunt pro eo aliquid sustinere. Multi Iesum sequuntur usque ad fractionem panis: sed pauci ad [35] bibendum calicem passionis. Multi miracula eius venerantur: sed pauci [36] ignominiam crucis sequuntur. Multi Iesum diligunt: quamdiu adversa non contingunt. Multi illum laudant et benedicunt: quamdiu consolationes aliquas ab ipso percipiunt. Si autem Iesus se absconderit et modicum eos reliquerit: aut in querimoniam vel in deiectionem nimiam cadunt.

Qui autem Iesum propter Iesum et non propter suam propriam aliquam consolationem diligunt: ipsum in omni tribulatione et angustia cordis sicut in summa consolatione benedicunt. Et si numquam eis consolationem dare vellet· ipsum tamen semper laudarent: et semper gratias agere vellent.

O quantum potest amor Iesu purus: nullo proprio commodo vel amore permixtus. Nonne omnes mercenarii sunt dicendi· qui consolationes semper quae-

runt? Nonne amatores sui magis quam Christi probantur· qui sua commoda et lucra semper meditantur? Ubi invenietur talis· qui velit Deo servire gratis?

Raro invenitur tam spiritualis aliquis: qui omnibus sit nudatus. Nam verum pauperem spiritu· et ab omni creatura nudum quis inveniet? Procul et de ultimis finibus pretium eius. Si dederit homo omnem substantiam suam, adhuc nihil est: et si fecerit poenitentiam magnam, adhuc exiguum est· et si apprehenderit omnem scientiam, adhuc longe est: et si habuerit virtutem magnam et devotionem nimis ardentem· adhuc multum sibi deest: unum scilicet[37] quod sibi summe necessarium est. Quid illud? Ut omnibus relictis se relinquat· et a se totaliter exeat: nihilque de privato amore retineat. Cumque omnia fecerit quae facienda noverit: nil se fecisse censeat.[38]

Non grande ponderet, quod grande aestimare possit· sed in veritate servum inutilem se pronuntiet: sicut Veritas ait:

Cum feceretis omnia quae praecepta sunt vobis: adhuc dicite: Servi inutiles sumus. Tunc vere pauper et nudus spritu esse poterit: et cum propheta dicere: Quia unicus et pauper sum ego. Nemo tamen isto ditior, nemo liberior, nemo potentior: [39] qui sic se et omnia relinquere scit et ad infimum se ponere.

CAPUT XII.

De regia via sanctae crucis.

Durus multis videtur hic sermo· Abnega temetipsum: tolle crucem tuam, et sequere Iesum. Sed multo durius erit [40] audire illud extremum verbum: Discedite a me, maledicti, in ignem aeternum. Qui enim modo libenter audiunt et sequuntur verbum crucis: tunc non timebunt ab auditione aeternae damnationis. Hoc signum crucis erit in coelo: cum dominus ad iudican-

dum venerit. Tunc omnes servi crucis, qui se crucifixo conformaverunt in vita: accedent ad Christum iudicem [41] cum magna fiducia.

Quid igitur times tollere crucem· per quam itur ad regnum? In cruce salus, in cruce vita: in cruce protectio ab hostibus, in cruce infusio supernae suavitatis· in cruce robur mentis, in cruce gaudium spiritus, in cruce summa virtutis: in cruce perfectio sanctitatis. Non est salus animae, nec spes aeternae vitae, nisi in cruce. Tolle ergo crucem tuam et sequere Iesum: et ibis in vitam aeternam. Praecessit ille baiulans sibi crucem et mortuus est pro te in cruce: ut et tu tuam portes crucem et mori affectes in cruce. Quia si commortuus fueris, etiam cum illo pariter vives: et si socius fueris poenae eris et gloriae.

Ecce in cruce totum constat: et in moriendo totum iacet· et non est alia via ad vitam et ad veram internam pacem, nisi via sanctae crucis: et quotidianae

mortificationis. Ambula ubi vis, quaere quodcumque volueris· et non invenies altiorem viam supra nec securiorem viam infra: nisi viam sanctae crucis. Dispone et ordina omnia secundum tuum velle et videre, et non invenies nisi semper aliquid pati debere· aut sponte aut invite: et ita crucem semper invenies. Aut enim in corpore dolorem senties: aut in anima spiritus tribulationem sustinebis.

Interdum a Deo relinqueris, interdum a proximo exercitaberis: et quod amplius est, saepe tibimet ipsi gravis eris· nec tamen aliquo remedio vel solatio liberari seu alleviari poteris: sed donec Deus voluerit, oportet ut sustineas. Vult enim Deus, ut tribulationem sine consolatione pati discas· et ut illi totaliter te subiicias: et humilior ex tribulatione fias. Nemo ita cordialiter sentit passionem Christi: sicut is, cui contigerit similia pati. Crux ergo semper parata est et ubique te exspectat: non potes effugere, ubicumque cucurreris· quia, ubicumque veneris, te ipsum tecum

portas: et semper te ipsum invenies. Converte te supra converte te infra, converte te extra converte te intra· et in his omnibus invenies crucem: et necesse est te ubique tenere patientiam· si internam vis habere pacem: et perpetuam promereri coronam.

Si libenter crucem portas, portabit te: et ducet ad desideratum finem· ubi scilicet finis patiendi erit: quamvis hic non erit. Si invite portas, onus tibi facis et te ipsum magis gravas: et tamen oportet, ut sustineas. Si abiicis unam crucem· aliam procul dubio invenies: et forsitan graviorem.

Credis tu evadere· quod nullus mortalium potuit praeterire? Quis sanctorum in mundo sine cruce et tribulatione fuit? Nec enim Iesus Christus dominus noster una hora sine dolore passionis fuit, quamdiu vixit. Oportebat, ait, Christum pati et resurgere a mortuis: et ita intrare in gloriam suam. Et quomodo tu aliam viam quaeris· quam

hanc regiam viam, quae est via sanctae crucis?

Tota vita Christi crux fuit et martyrium· et tu ibi quaeris[42] requiem et gaudium? Erras erras si aliud quaeris quam pati tribulationes: quia tota ista vita mortalis plena est miseriis et circumsignata crucibus. Et quanto altius quis in spiritu profecerit· tanto graviores cruces saepe[43] invenit: quia exilii sui poena magis ex amore crescit.

Sed tamen iste sic multipliciter afflictus non est sine levamine consolationis: quia fructum maximum sibi sentit accrescere ex sufferentia suae crucis. Nam dum sponte se illi subiicit: omne onus tribulationis in fiduciam divinae consolationis convertitur. Et quanto caro magis per tribulationem atteritur· tanto spiritus amplius per internam gratiam roboratur. Et nonnumquam in tantum confortatur ex affectu tribulationis et adversitatis ob amorem conformitatis crucis Christi: ut

se sine tribulatione et dolore [44] esse non vellet· quoniam tanto se acceptiorem Deo credit: quanto plura et graviora perferre pro eo potuerit. Non est illud [45] hominis virtus, sed gratia Christi· quae tanta potest et agit in carne fragili: ut quod naturaliter semper abhorret et fugit, hoc fervore spiritus aggrediatur et diligat.

Non est secundum hominem crucem portare: crucem amare, corpus castigare et servituti subiicere· honores fugere, contumelias libenter sustinere: se ipsum despicere et despici optare. Adversa quaeque cum damnis perpeti: et nihil prosperitatis in hoc mundo desiderare. Si ad te ipsum respicis: nihil huiusmodi ex te poteris. Sed si in domino confidis, dabitur tibi fortitudo de coelo: et subiicientur ditioni tuae mundus et caro. Sed nec inimicum diabolum timebis, si fueris fide armatus: et cruce Christi signatus.

Pone ergo te sicut bonus et fidelis servus Christi ad portandam viriliter crucem

domini tui: pro te ex amore crucifixi. Praepara te ad toleranda multa adversa: et varia incommoda in hac misera vita· quia sic tecum erit ubicumque fueris: et sic revera invenies ubicumque latueris. Oportet ita esse, et non est remedium evadendi a tribulatione malorum et dolore: quam ut te patiaris. Calicem domini affectanter bibe: si amicus eius esse et partem habere cum eo desideras. Consolationes Deo committe· faciat ipse cum talibus: sicut sibi magis placuerit. Tu vero pone te ad sustinendum tribulationes· et reputa eas maximas consolationes, quia non sunt condignae passiones huius temporis ad futuram gloriam promerendam: si solus omnes posses sustinere.

Quando ad hoc veneris, quod tribulatio tibi dulcis est et sapit pro Christo· tunc bene tecum esse aestima: [46] quia invenisti paradisum in terra. Quamdiu pati tibi grave est et fugere quaeris: tamdiu male

habebis et sequetur te ubique fuga tribulationis.

Si ponis te ad quod esse debes, videlicet ad patiendum et moriendum: fiet cito melius, et pacem invenies. Etiamsi raptus fueris ad tertium [47] coelum cum Paulo: non es propterea securatus de nullo contrario patiendo. Ego, inquit Iesus, ostendam illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati. Pati ergo tibi remanet: si Iesum diligere et perpetuo [48] illi servire placet.

Utinam dignus esses, pro nomine Iesu aliquid pati· quam magna gloria remaneret tibi: quanta exultatio omnibus sanctis Dei, quanta[49] aedificatio esset proximi. Nam patientiam omnes commendant: quamvis pauci tamen pati velint. Merito deberes libenter modicum pati pro Christo: cum multi graviora patiuntur pro mundo.

Scias pro certo quia morientem te oportet ducere vitam. Et quanto quisque

plus sibi moritur: tanto magis Deo vivere incipit. Nemo aptus est ad comprehendendum coelestia: nisi se submiserit ad portandum pro Christo adversa. Nihil Deo acceptius · nihil tibi salubrius in mundo isto: quam libenter pati pro Christo. Et si eligendum tibi esset, magis optare deberes pro Christo adversa pati: quam multis consolationibus recreari · quia Christo similior esses: et omnibus sanctis magis conformior. [50] Non enim stat meritum nostrum et profectus status nostri in multis suavitatibus et consolationibus: sed potius in magnis gravitatibus et tribulationibus perferendis.

Siquidem aliquid melius et utilius saluti hominum quam pati fuisset: Christus utique verbo et exemplo ostendisset. Nam et sequentes se discipulos omnesque eum sequi cupientes: manifeste ad crucem portandam hortatur et dicit: Si quis vult venire post me, abneget semetipsum: et tollat crucem suam, et

sequatur me. Omnibus ergo perlectis et scrutatis: sit haec conclusio finalis: Quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.[51]

Explicit liber iste. anno 1427 in crastino Stae Elisabeth.

III.

Incipit liber internae consolationis.

CAPUT I.

De interna Christi locutione ad animam fidelem.

Audiam quid loquatur in me dominus Deus. Beata anima quae dominum in se loquentem audit: et de ore eius verbum consolationis accipit. Beatae aures quae venas divini susurri suscipiunt: et de mundi huius susurrationibus nihil advertunt. Beatae plane aures quae non vocem foris sonantem: sed intus auscultant veritatem docentem. Beati oculi: qui exterioribus clausi, interioribus autem sunt intenti. Beati qui interna penetrant: et ad capienda arcana coelestia magis ac magis per quotidiana exercitia se student praeparare. Beati qui Deo vacare gestiunt:

et ab omni impedimento saeculi se excutiunt. Animadverte haec, anima mea· et claude sensualitatis tuae ostia: ut possis audire quid in te loquatur dominus Deus tuus.

Haec dicit dilectus tuus: Salus tua ego sum: pax tua et vita tua. Serva te apud me: et pacem invenies. Dimitte omnia transitoria: quaere aeterna. Quid sunt omnia temporalia· nisi seductoria? Et quid iuvant omnes creaturae· si fueris a creatore deserta? Omnibus ergo abdicatis creatori tuo te redde placitam ac [1] fidelem: ut veram valeas apprehendere beatitudinem.

CAPUT II.

Quod veritas intus loquitur sine strepitu verborum.

Loquere domine: quia audit servus tuus. Servus tuus sum ego: da mihi intellectum ut sciam

testimonia tua. Inclina cor meum in verba oris tui: fluat ut ros eloquium tuum. Dicebant olim filii Israël ad Moysen: Loquere tu nobis et audiemus· non loquatur nobis dominus: ne forte moriamur. Non sic domine non sic oro: sed magis cum Samuele propheta humiliter ac desideranter obsecro: Loquere domine quia audit servus tuus. Non loquatur mihi Moyses aut aliquis ex prophetis: sed tu potius loquere domine Deus inspirator et illuminator omnium prophetarum: quia tu solus sine eis potes me perfecte imbuere: illi autem sine te nihil proficient.

Possunt quidem verba sonare: sed spiritum non conferunt. Pulchriter dicunt: sed te tacente cor non accendunt. Litteras tradunt: sed tu sensum aperis. Mysteria referunt: sed tu reseras intellectum signatorum. Mandata edicunt: sed tu iuvas ad perficiendum. Viam ostendunt: sed tu confortas ad ambulandum. Illi foris tantum agunt: sed tu corda instruis et illu-

minas. Illi exterius rigant: sed tu fecunditatem donas. Illi clamant verbis: sed tu auditui intelligentiam tribuis.

Non ergo loquatur mihi Moyses sed tu domine Deus meus [2] aeterna veritas: ne forte moriar et sine fructu efficiar, si fuero tantum foris admonitus et intus non accensus· ne sit mihi ad iudicium verbum auditum et non factum, cognitum nec amatum: creditum et non servatum. Loquere igitur domine quia audit servus tuus: verba enim vitae aeternae habes. Loquere mihi ad qualemcumque animae meae consolationem et ad totius vitae meae emendationem. Tibi autem ad laudem et gloriam et perpetuum honorem.

CAPUT III.

Quod verba Dei cum humilitate sunt audienda, et quod multi ea non ponderant.

Audi fili verba mea verba suavissima: omnem philosophorum et sapientium huius mundi scientiam excedentia. Verba mea spiritus et vita sunt: nec humano sensu pensanda. Non sunt ad vanam complacentiam trahenda· sed in silentio audienda: et cum omni humilitate et cum magno affectu suscipienda.

Et dixi: Beatus quem tu erudieris, domine: et de lege tua docueris eum. Ut mitiges ei a diebus malis: et non desoletur in terra.

Ego inquit dominus docui prophetas ab initio et usque nunc non cesso omnibus loqui: sed multi ad vocem meam surdi sunt et duri. Plures mundum li-

bentius audiunt quam Deum· facilius sequuntur carnis suae appetitum: quam Dei beneplacitum. Promittit mundus temporalia et parva et servitur ei aviditate magna· et ego promitto summa et aeterna: et torpescunt mortalium corda. Quis tanta cura mihi in omnibus servit et obedit· sicut mundo et dominis eius servitur? Erubesce Sidon ait mare. Et si causam quaeris, audi quare. Pro modica praebenda longa via curritur: pro aeterna vita a multis vix pes semel a terra levatur. Vile pretium quaeritur, pro uno numismate interdum turpiter litigatur· pro vana re et modo parva promissione die noctuque fatigari non timetur: sed, proh pudor, pro bono incommutabili, pro praemio inaestimabili· pro summo honore et gloria interminabili vel ad modicum fatigari pigritatur. Erubesce ergo serve piger et querulose quod illi paratiores inveniuntur ad perditionem: quam tu ad vitam. Gaudent illi amplius ad vanitatem: quam tu ad veritatem. Equidem a spe

sua nonnumquam frustrantur· sed promissio mea neminem fallit: nec confidentem mihi dimittit inanem. Quod promisi dabo· quod dixi implebo: si tamen usque in finem fidelis in dilectione mea quis permanserit. Ego remunerator sum omnium bonorum: et fortis probator omnium devotorum.

Scribe verba mea in corde tuo et pertracta diligenter: erunt enim in tempore tentationis valde necessaria. Quod non intelligis cum legis: cognosces in die visitationis. Dupliciter soleo electos meos visitare: tentatione scilicet et consolatione. Et duas lectiones eis quotidie lego· unam increpando eorum vitia: alteram exhortando ad virtutum incrementa. Qui habet verba mea et spernit ea: habet qui iudicet eum in novissimo die.

Oratio ad implorandam devotionis gratiam.

Domine Deus meus omnia bona mea tu es. Et quis ego sum, ut audeam ad te loqui? Ego sum pauperrimus servulus tuus et abiectus vermiculus: multo pau-

perior et contemptibilior, quam scio et dicere audeo. Memento tamen domine: quia nihil sum nihil habeo nihilque valeo. Tu solus bonus iustus et sanctus· tu omnia potes omnia praestas omnia imples: solum peccatorem inanem relinquens. Reminiscere miserationum tuarum et imple cor meum gratia tua: qui non vis esse vacua opera tua.

Quomodo possum me tolerare in hac misera vita· nisi me confortaveris misericordia et gratia tua? Noli avertere faciem tuam a me, noli visitationem tuam prolongare· noli consolationem tuam abstrahere: ne fiat anima mea sicut terra sine aqua tibi. Domine doce me facere voluntatem tuam: doce me coram te digne et humiliter conversari: quia sapientia mea tu es, qui in veritate me cognoscis: et cognovisti antequam fieret mundus et antequam natus essem in mundo.

CAPUT IV.

Quod in veritate et humilitate coram Deo conversandum est.

Fili ambula coram me in veritate: et in simplicitate cordis tui quaere me semper. Qui ambulat coram me in veritate· tutabitur ab incursibus malis: et veritas liberabit eum a seductoribus et detractionibus iniquorum. Si veritas te liberaverit, vere liber eris: et non curabis de vanis hominum verbis.

Domine, verum est. Sicut dicis ita quaeso mecum fiat. Veritas tua me doceat· ipsa me custodiat: et usque ad salutarem finem conservet. Ipsa me liberet ab omni affectione mala et inordinata dilectione: et ambulabo tecum in magna cordis libertate.

Ego te docebo, ait Veritas, quae recta sunt: et placita coram me. Cogita peccata tua cum displicentia magna et moe-

rore: et numquam reputes te aliquid esse propter opera bona. Revera peccator es: et multis passionibus obnoxius et implicatus. Ex te semper ad nihil tendis· cito laberis cito vinceris: cito turbaris cito dissolveris. Non habes quidquam unde possis gloriari· sed multa unde te debeas vilificare: quia multo infirmior es quam vales comprehendere.

Nil ergo magnum tibi videatur ex omnibus quae agis. Nil grande nil pretiosum et admirabile, [3] nil reputatione appareat dignum· nihil vere laudabile et desiderabile: [4] nisi quod aeternum est. Placeat tibi super omnia aeterna veritas: displiceat tibi semper tua maxima vilitas. Nil sic timeas sic vituperes et fugias, sicut vitia et peccata tua: quae magis displicere debent quam quaelibet rerum damna. Quidam non sincere coram me ambulant· sed quadam curiositate et arrogantia ducti· volunt secreta mea scire et alta Dei intelligere: se et suam salutem negligentes. Hi saepe in magnas tentationes et peccata

propter suam superbiam et curiositatem me eis adversante labuntur.

Time iudicia Dei: expavesce iram omnipotentis. Noli autem discutere opera altissimi· sed tuas iniquitates perscrutare in quantis deliquisti: et quam multa bona neglexisti. Quidam solum portant suam devotionem in libris· quidam in imaginibus: quidam autem in signis exterioribus et figuris. Quidam habent me in ore: sed modicum est in corde. Sunt alii qui intellectum illuminati et affectum[5] purgati ad aeterna semper anhelant· de terrenis graviter audiunt, necessitatibus naturae dolenter inserviunt: et hi sentiunt quid spiritus veritatis loquitur in eis· quia docet eos terrena despicere et amare coelestia: mundum negligere et coelum toto die ac nocte desiderare.

CAPUT V.

De mirabili effectu[6] divini amoris.

Benedico te Pater coelestis, Pater domini mei Iesu Christi: quia mei pauperis dignatus es recordari. O Pater misericordiarum et Deus totius consolationis, gratias tibi: qui me indignum omni consolatione quandoque tua recreas consolatione. Benedico te semper et glorifico cum unigenito Filio tuo et Spiritu sancto paraclito: in saecula saeculorum. Eia domine Deus amator sancte meus cum tu veneris in cor meum: exultabunt omnia interiora mea. Tu es gloria mea: et exultatio cordis mei. Tu spes mea et refugium meum: in die tribulationis meae.

Sed quia adhuc debilis sum in amore tuo[6a] et imperfectus in virtute: ideo necesse habeo a te confortari et consolari. Propterea visita me saepius et instrue disciplinis sanctis· libera me a passionibus

malis: et sana cor meum ab omnibus affectionibus inordinatis· ut intus sanatus et bene purgatus aptus efficiar ad amandum: fortis ad patiendum stabilis ad perseverandum.

¶ Magna res est amor, magnum omnino bonum· quod solum leve facit omne onerosum: et fert aequaliter omne inaequale. Nam onus sine onere portat: et omne amarum dulce et sapidum efficit. Amor Iesu nobilis ad magna operanda impellit: et ad desideranda semper perfectiora excitat. Amor vult esse sursum: nec ullis infimis rebus retineri. Amor vult esse liber et ab omni mundana affectione alienus: ne internus eius impediatur aspectus· ne per aliquod commodum temporale implicationes sustineat: aut per incommodum succumbat. Nihil dulcius est amore· nihil fortius, nihil altius nihil latius: nihil iucundius, nihil plenius nec melius in coelo et in terra· quia amor ex Deo natus est: nec potest nisi in Deo super omnia creata quiescere.

Amans volat currit et laetatur: liber est et non tenetur. Dat omnia pro omnibus: et habet omnia in omnibus· quia in uno summo super omnia quiescit: ex quo omne bonum fluit et procedit. Non respicit ad dona: sed ad donantem se convertit super omnia bona. Amor modum saepe nescit: sed super omnem modum fervescit. Amor onus non sentit: labores non reputat, plus affectat quam valet· de impossibilitate non causatur: quia cuncta sibi posse et licere arbitratur. Valet igitur ad omnia· et multa implet et effectui mancipat: ubi non amans deficit et iacet.

Amor vigilat et dormiens non dormitat· fatigatus non lassatur, arctatus non arctatur, territus non conturbatur: sed sicut vivax flamma et ardens facula sursum erumpit secureque pertransit. Si quis amat: novit quid haec vox clamat. Magnus clamor in auribus Dei est: ipse ardens affectus animae quae dicit: Deus meus amor meus: tu totus meus et ego tuus. [7]

Dilata me in amore· ut discam interiori cordis ore degustare quam suave sit amare: et in amore liquefieri et natare. Tenear amore: vadens supra me prae nimio fervore et stupore. Cantem amoris canticum, sequar te dilectum meum in altum: deficiat in laude tua anima mea iubilans ex amore. Amem te plus quam me nec me nisi propter te, et omnes in te qui vere amant te: sicut iubet lex amoris lucens ex te.

Est amor velox sincerus pius iucundus et amoenus· fortis patiens fidelis, prudens longanimis virilis: et se ipsum numquam quaerens. Ubi enim se ipsum aliquis quaerit: ibi ab amore cadit. Est amor circumspectus humilis et rectus· non mollis non levis nec vanis intendens rebus: sobrius castus stabilis quietus et in cunctis sensibus custoditus. Est amor subiectus et obediens praelatis: sibi vilis et despectus, Deo devotus et gratificus· fidens et sperans semper in eo etiam cum sibi

non sapit Deus: quia sine dolore non vivitur in amore.

Qui non est paratus omnia pati et ad voluntatem stare dilecti: non est dignus amator appellari. Oportet amantem omnia dura et amara propter dilectum libenter amplecti: nec ob contraria accidentia ab eo deflecti.

CAPUT VI.

De probatione veri amatoris.

Fili non es adhuc fortis et prudens amator.

Quare Domine?

Quia propter modicam contrarietatem deficis a coeptis: et nimis avide consolationem quaeris. Fortis amator stat in tentationibus: nec callidis credit persuasionibus inimici. Sicut in prosperis ei placeo:[8] ita nec in adversis displiceo.

Prudens amator non tam donum amantis considerat: quam dantis amorem. Af-

fectum potius attendit quam censum: et infra dilectum omnia data ponit. Nobilis amator non quiescit in dono: sed in me super omne donum.

Non est ideo totum perditum: si quandoque minus bene de me vel de sanctis meis sentis quam velles. Affectus ille bonus et dulcis quem interdum percipis: effectus gratiae praesentis est et quidam praegustus patriae coelestis. Super quo non nimium innitendum: quia vadit et venit. Certare autem adversus incidentes malos motus animi suggestionemque spernere diaboli: insigne est virtutis et magni meriti.

Non ergo te conturbent alienae phantasiae: de quacumque materia ingestae. Forte serva propositum: et intentionem rectam ad Deum. Nec est illusio quod aliquando in excessum subito raperis: et statim ad solitas ineptias cordis reverteris. Illas enim invite magis pateris quam agis: et quamdiu displicent et reniteris: meritum est et non perditio.

Scito quod antiquus inimicus omnino nititur impedire desiderium tuum in bono: et ab omni devoto exercitio evacuare· a sanctorum scilicet cultu, a pia passionis meae memoria, a peccatorum utili recordatione, a proprii cordis custodia: et a firmo proposito proficiendi in virtute. Multas malas cogitationes ingerit, ut taedium tibi faciat et horrorem: ut ab oratione revocet vel [9] sacra lectione. Displicet sibi humilis confessio: et si posset a communione cessare faceret. Non credas ei neque cures illum: licet saepius tibi deceptionis tetenderit laqueos. Sibi imputa: cum mala inserit [10] et immunda. Dicito illi: Vade immunde spiritus, erubesce miser· valde immundus es tu: qui [11] talia infers auribus meis. Discede a me seductor pessime· non habebis in me partem ullam: sed Iesus mecum erit tamquam bellator fortis et tu stabis confusus. Malo mori et omnem poenam subire: quam tibi consentire. Tace et obmutesce· non audiam te amplius: licet

plures mihi moliaris molestias. Dominus illuminatio mea et salus mea· quem timebo? Si consistant adversum [12] me castra: non timebit cor meum. Dominus adiutor meus: et redemptor meus.

Certa tamquam miles bonus· et si interdum ex fragilitate corruis, resume vires fortiores prioribus, confidens de ampliori gratia mea: et multum praecave a vana complacentia et superbia. Propter hoc multi in errorem ducuntur: et in caecitatem paene incurabilem quandoque labuntur. Sit tibi in cautelam et perpetuam humilitatem: ruina haec superborum de se stulte praesumentium.

CAPUT VII.

De occultanda gratia sub humilitatis custodia.

Fili utilius est tibi et securius devotionis gratiam abscondere: nec in altum

te efferre, nec multum inde loqui neque multum ponderare· sed magis temetipsum despicere: et tamquam indigno datam timere. Non est huic affectioni tenacius inhaerendum: quae citius potest mutari in contrarium. Cogita in gratia: quam miser et inops esse soles sine gratia. Nec est in eo tantum spiritualis vitae profectus, cum consolationis habueris gratiam: sed cum humiliter et abnegate patienterque tuleris eius subtractionem· ita quod tunc ab orationis studio non torpeas: nec reliqua opera tua ex usu facienda omnino dilabi permittas· sed sicut melius potueris et intellexeris, libenter quod in te est facias: nec propter ariditatem seu anxietatem mentis quam sentis te totaliter negligas.

Multi enim sunt qui cum non bene eis successerit: statim impatientes fiunt aut desides. Non enim semper est in potestate hominis via eius· sed Dei est dare et consolari quando vult et quantum vult et cui vult: sicut sibi placuerit et

non amplius. Quidam incauti propter devotionis gratiam se ipsos destruxerunt· quia plus agere voluerunt quam potuerunt, et [12a] non pensantes suae parvitatis mensuram: sed magis cordis affectum sequentes quam rationis iudicium. Et quia maiora praesumpserunt quam Deo placitum fuit: idcirco gratiam cito perdiderunt. Facti sunt inopes et viles relicti qui in coelum posuerunt nidum sibi· ut humiliati et depauperati discant non in alis suis volare: sed sub pennis meis sperare. Qui adhuc novi sunt et imperiti in via domini, nisi consilio discretorum se regant: faciliter decipi possunt et elidi.

Quod si suum sentire magis sequi quam aliis exercitatis magis [13] credere volunt· erit eis periculosus exitus: si tamen retrahi a proprio conceptu valuerint. [14] Raro sibi ipsis sapientes: ab aliis regi humiliter patiuntur. Melius est sapere modicum cum humilitate et parva intelligentia: quam magni scientiarum thesauri cum vana complacentia. Melius est tibi minus habere ;

quam multum unde possis superbire. Non satis discrete agit qui se totum laetitiae tradit: obliviscens pristinae inopiae suae et casti timoris Domini, qui timet gratiam oblatam amittere. Nec etiam satis virtuose sapit· qui tempore adversitatis et cuiusque gravitatis nimis desperate se gerit· et minus fidenter de me quam oportet recogitat ac sentit.

Qui tempore pacis nimis securus esse voluerit: saepe tempore belli nimis deiectus et formidolosus reperietur. Si scires semper humilis et modicus in te permanere· nec non spiritum tuum bene moderari et regere: non incideres tam cito in periculum et offensam. Consilium bonum est, ut fervoris spiritu concepto: mediteris quid futurum sit abscedente lumine. Quod dum contigerit, recogita et denuo lucem posse reverti: quam ad cautelam tibi, mihi autem ad gloriam ad tempus subtraxi.

Utilior est saepe talis probatio quam si semper prospera pro tua haberes volun-

tate. Nam merita non sunt ex hoc existimanda, si quis plures visiones et [15] consolationes habeat: vel si peritus sit in scripturis aut in altiori ponatur gradu· sed si vera fuerit humilitate fundatus et divina caritate repletus: si Dei honorem pure et integre semper quaerat· si se ipsum nihil reputet et in veritate despiciat: atque ab aliis etiam despici et humiliari magis gaudeat quam honorari.

CAPUT VIII.

De vili aestimatione sui ipsius in oculis Dei.

Loquar [16] ad Dominum meum: cum sim pulvis et cinis. Si me amplius reputavero· ecce tu stas contra me: et dicunt testimonium verum iniquitates meae, nec possum contradicere. Si autem me vilificavero et ad nihilum redegero: et ab omni propria reputatione defecero, atque sicut sum pulverizavero· erit mihi

propitia gratia tua, et vicina cordi meo lux tua: et omnis aestimatio quantulacumque minima in valle nihileitatis meae submergetur et peribit in aeternum. Ibi ostendis me mihi, quid sum quid fui et quo deveni: quia nihil sum, et nescivi. Si mihi ipsi relinquor: ecce nihil et tota infirmitas. Si autem subito me respexeris· statim fortis efficior: et novo repleor gaudio. Et mirum valde quod sic repente sublevor et tam benigne a te complector: qui proprio pondere semper ad ima feror.

Facit hoc amor tuus, gratis praeveniens me et in tam multis subveniens necessitatibus· a gravibus quoque custodiens me periculis: et ab innumeris, ut vere dicam, eripiens malis. Me siquidem male amando me perdidi· et te solum quaerendo et pure amando me et te pariter inveni: atque ex amore profundius ad nihilum me redegi. Quia tu o dulcissime facis mecum supra meritum omne: et supra id quod audeo sperare vel rogare.

Benedictus sis Deus meus· quia, licet ego omnibus bonis sim indignus: tua tamen nobilitas et infinita bonitas numquam cessat benefacere etiam ingratis et longe a te aversis. Converte nos ad te ut simus grati humiles et devoti: quia salus nostra tu es virtus et fortitudo nostra.

CAPUT IX.

Quod omnia ad Deum sicut ad finem ultimum sunt referenda.

Fili ego debeo esse finis tuus supremus et ultimatus: si vere desideras esse beatus. Ex hac intentione purificabitur affectus tuus: saepe[17] ad se ipsum et ad creaturas male incurvatus. Nam si te ipsum in aliquo quaeris: statim in te deficis et arescis. Omnia ergo ad me principaliter referas: quia ego sum, qui omnia dedi. Sic singula considera sicut ex summo bono manantia: et ideo ad me tamquam ad suam originem cuncta sunt referenda.

Ex me pusillus et magnus, pauper et dives tamquam ex fonte vivo aquam vivam hauriunt· et qui mihi sponte et libere deserviunt: gratiam pro gratia accipient. Qui autem extra me voluerit gloriari: vel in aliquo privato bono delectari· non stabilietur in vero gaudio neque in corde suo dilatabitur: sed multipliciter impedietur et angustiabitur. Nihil ergo tibi de bono adscribere debes: nec alicui homini virtutem attribuas· sed totum da Deo: sine quo nihil habet homo. Ego totum dedi· ego totum rehabere volo: et cum magna districtione gratiarum actiones requiro. Haec est veritas: qua fugatur gloriae vanitas. Et si intraverit coelestis gratia et vera caritas· non erit aliqua invidia nec contractio cordis: neque privatus amor occupabit. Vincit enim omnia divina caritas: et dilatat omnes animae vires. Si recte sapis, in me solo gaudebis, in me solo sperabis· quia nemo bonus, nisi solus Deus: qui est super omnia laudandus et in omnibus benedicendus.

CAPUT X.

Quod spreto mundo dulce est servire Deo.

Nunc iterum loquar [18] Domine et non silebo· dicam in auribus Dei mei et regis mei: [19] qui est in excelso. O quam magna multitudo dulcedinis tuae domine: quam abscondisti timentibus te. [20] Vere ineffabilis dulcedo contemplationis tuae: quam largiris amantibus te. In hoc maxime ostendisti mihi dulcedinem caritatis tuae, quia cum non essem, fecisti me, et cum errarem longe a te reduxisti me ut servirem tibi: et praecepisti ut dilligam te.

O fons amoris perpetui, quid dicam de te? Quomodo potero tui oblivisci· qui mei dignatus es recordari, etiam postquam contabui et perii? Fecisti ultra omnem spem misericordiam cum servo tuo: et ultra omne meritum gratiam et amicitiam

exhibuisti. Quid retribuam tibi pro gratia ista?

¶ Non enim omnibus datum est ut omnibus abdicatis saeculo renuntient: et monasticam vitam assumant. Numquid magnum est ut tibi serviam· cui omnis creatura servire tenetur? Non magnum mihi videri debet servire tibi· sed hoc potius magnum mihi et mirandum apparet, quod tam pauperem et indignum dignaris in servum recipere: et dilectis servis tuis adunare.

Ecce omnia tua sunt, quae habeo et unde tibi servio. Verumtamen vice versa tu magis mihi servis quam ego tibi. Ecce coelum et terra quae in ministerium hominis creasti praesto sunt: et faciunt quotidie quaecumque mandasti. Et hoc parum est: quin etiam angelos in ministerium hominis ordinasti. Transcendit autem haec omnia quia[21] tu ipse homini servire dignatus es: et te ipsum daturum ei promisisti.

Quid dabo tibi pro omnibus istis millibus bonis? Utinam possem tibi servire cunctis diebus vitae meae. Utinam vel uno die dignum servitium exhibere sufficerem? Vere tu es dignus omni servitio: omni honore et laude aeterna. Vere Dominus meus es et ego pauper servus tuus· qui totis viribus teneor tibi servire: nec umquam in laudibus tuis debeo fastidire. Sic volo sic desidero: et quidquid[22] mihi deest tu digneris supplere.

¶ Magnus honor, magna gloria tibi servire et omnia propter te contemnere. Habebunt enim gratiam magnam: qui sponte se subiecerint[23] tuae sanctissimae servituti. Invenient suavissimam Spiritus sancti consolationem: qui pro amore tuo omnem carnalem abiecerint delectationem. Consequentur magnam mentis libertatem· qui arctam pro nomine tuo ingrediuntur viam: et omnem mundanam neglexerint[24] curam.

O grata et iucunda Dei servitus: qua homo veraciter efficitur liber et sanctus.

O sacer status religiosi famulatus· qui hominem angelis reddit aequalem, Deo placabilem, daemonibus terribilem: et cunctis fidelibus commendabilem. O amplectendum et semper optandum servitium quo summum promeretur bonum et gaudium acquiritur sine fine mansurum.

CAPUT XI.

Quod desideria cordis examinanda sunt et moderanda.

Fili oportet te adhuc multa addiscere quae necdum bene didicisti.

Quae sunt haec Domine?

Ut desiderum tuum [25] ponas totaliter secundum beneplacitum meum· et tui ipsius amator non sis: sed meae voluntatis cupidus aemulator. Desideria te saepe [26] accendunt et vehementer impellunt: sed considera an propter honorem meum an propter tuum commodum magis movearis. Si ego sum in causa, bene contentus eris

quomodocumque ordinavero. Si autem de proprio quaesitu aliquid latet: ecce hoc est quod te impedit et gravat.

Cave ergo ne nimium innitaris super desiderio praeconcepto, me non consulto· ne forte postea poeniteat aut displiceat: quod primo placuit et pro [27] meliore zelasti. Non enim omnis affectio quae videtur bona statim est sequenda: sed neque omnis contraria affectio ad primum fugienda. Expedit interdum refrenatione uti, etiam in bonis studiis et desideriis: ne per importunitatem mentis distractionem incurras· ne aliis propter [28] indisciplinationem scandalum generes: vel etiam per resistentiam aliorum subito turberis et corruas.

Interdum vero oportet violentia uti et viriliter appetitui sensitivo contraire· nec advertere quid velit caro et quid non velit: sed hoc magis satagere ut subiecta sit etiam nolens spiritui. Et tamdiu castigari debet et cogi servituti subesse, donec parata sit ad omnia· paucisque contentari

discat et simplicibus delectari: nec contra aliquod inconveniens mussitare.

CAPUT XII.

De informatione patientiae et luctamine adversus concupiscentias.

Domine Deus ut video patientia est mihi valde necessaria: multa enim in hac vita accidunt contraria. Nam qualitercumque ordinavero de pace mea: non potest esse sine bello et dolore vita mea.

Ita est fili. Sed volo te non talem quaerere pacem quae tcntationibus careat aut contraria non sentiat· sed tunc etiam aestimare te pacem invenisse: cum fueris variis tribulationibus exercitatus et in multis contrarietatibus probatus. Si dixeris te non posse multa pati· quomodo tunc sustinebis ignem purgatorii? De duobus malis minus est semper eligendum. Ut ergo aeterna futura supplicia possis evadere: mala praesentia studeas pro Deo

aequanimiter tolerare. An putas quod homines saeculi huius nihil vel parum patiantur? Nec hoc invenies: etiamsi delicatissimos quaesieris.

Sed habent inquis multas delectationes et proprias sequuntur voluntates: ideoque parum ponderant suas tribulationes.

Esto, ita sit: ut habeant [29] quidquid voluerint. Sed quamdiu putas durabit? Ecce quemadmodum fumus, deficient abundantes in saeculo: et nulla erit recordatio praeteritorum gaudiorum. Sed et cum adhuc vivunt, non sine amaritudine et taedio ac timore in eis quiescunt. Ex eadem namque re unde sibi delectationem concipiunt: inde doloris poenam frequenter recipiunt. Iuste illis fit, ut quia inordinate delectationes quaerunt et sequuntur: non sine confusione et amaritudine eas expleant. O quam breves quam falsae: quam inordinatae et turpes omnes sunt. Verumtamen prae ebrietate et caecitate non intelligunt: sed velut muta

animalia, propter modicum corruptibilis vitae delectamentum, mortem animae incurrunt. Tu ergo fili post concupiscentias tuas non eas: et a voluntate tua avertere. Delectare in domino: et dabit tibi petitiones cordis tui.

Etenim si veraciter vis delectari et abundantius a me consolari· ecce in contemptu omnium mundanorum et in abcisione omnium infimarum delectationum erit benedictio tua: et copiosa reddetur tibi [30] consolatio. Et quanto plus te [31] ab omni creaturarum solatio subtraxeris: tanto in me suaviores et potentiores consolationes invenies. Sed primo non sine quadam tristitia et labore certaminis: ad has pertinges. Obsistet inolita consuetudo: sed meliori consuetudine devincetur. Remurmurabit caro: sed fervore spiritus frenabitur. Instigabit et exacerbabit te serpens antiquus· sed oratione fugabitur: insuper et labore utili aditus ei magnus obstruetur.

CAPUT XIII.

De obedientia humilis subditi ad exemplum Iesu Christi.

Fili qui se subtrahere nititur ab obedientia: ipse se subtrahit a gratia. Et qui quaerit habere privata:[32] amittit communia. Qui non libenter et sponte suo superiori se subdit· signum est quod caro sua necdum perfecte sibi obedit: sed saepe recalcitrat et remurmurat. Disce ergo celeriter superiori tuo te submittere: si carnem tuam propriam[33] optas subiugare. Citius attamen exterior vincitur inimicus: si interior[34] homo non fuerit devastatus. Non est molestior et peior animae hostis: quam tu ipse tibi, non bene concordans spiritui. Oportet omnino verum te assumere tui ipsius contemptum: si vis praevalere adversus carnem et sanguinem. Quia adhuc nimis inordinate te diligis: ideo[35] plene te resignare aliorum voluntati trepidas.

Sed quid magnum, si tu qui pulvis es et nihil, propter Deum homini[36] te subdis· quando ego omnipotens et altissimus, qui cuncta creavi ex nihilo, me homini propter te humiliter subieci? Factus sum omnium humillimus et infimus: ut tuam superbiam mea humilitate vinceres. Disce optemperare pulvis· disce te humiliare terra et limus: et sub omnium pedibus incurvare.[37] Disce voluntates tuas frangere: et ad omnem subiectionem te dare.

Exardesce contra te nec patiaris tumorem in te vivere· sed ita subiectum et parvulum te exhibe: ut omnes super te ambulare possint et sicut lutum platearum conculcare. Quid habes homo inanis conqueri, et quid sordide peccator potes contradicere exprobrantibus tibi· qui toties Deum offendisti et infernum toties[38] meruisti? Sed pepercit tibi oculus meus· quia pretiosa fuit anima tua in conspectu meo: ut cognosceres dilectionem meam et gratus semper beneficiis meis existeres·

et ut ad veram subiectionem et humilitatem te iugiter dares: patienterque proprium contemptum ferres.

CAPUT XIV.

De occultis Dei iudiciis considerandis ne extollamur in bonis.

Intonas super me iudicia tua Domine· et timore ac tremore concutis omnia ossa mea: et expavescit anima mea valde. Sto attonitus et considero: quia coeli non sunt mundi in conspectu tuo. Si in angelis reperisti pravitatem nec tamen pepercisti· quid fiet de me? Ceciderunt stellae de coelo· et ego pulvis quid praesumo? Quorum opera videbantur laudabilia, ceciderunt ad infima· et qui comedebant panem angelorum: vidi siliquis delectari porcorum.

Nulla est ergo sanctitas, si manum tuam Domine subtrahas: nulla prodest sapientia, si gubernare desistas· nulla

iuvat fortitudo, si conservare desinas: nulla secura castitas, si eam non protegas· nulla propria prodest custodia: si non adsit tua sacra vigilantia. Nam relicti mergimur et perimus: visitati vero erigimur et vivimus. Instabiles quippe sumus, sed per te confirmamur: tepescimus, sed a te accendimur.

O quam humiliter et abiecte mihi de me ipso sentiendum est: quam nihili pendendum, si quid boni videar habere. O quam profunde submittere me debeo sub abyssalibus iudiciis tuis Domine: ubi nihil aliud me esse invenio quam nihil et nihil. O pondus immensum· o pelagus intransnatabile: ubi nihil de me reperio quam in toto nihil. Ubi est ergo latebra gloriae: ubi confidentia de virtute concepta? Absorpta est omnis gloria vana in profunditate iudiciorum [39] super me.

Quid est omnis caro in conspectu tuo? Numquid gloriabitur lutum contra formantem se? Quomodo potest erigi vaniloquio· cuius cor in veritate

subiectum est Deo? Non eum totus mundus eriget: quem veritas sibi subiecit· nec omnium laudantium ore movebitur: qui totam spem suam in Deo firmavit. Nam et ipsi qui loquuntur ecce omnes nihili· [40] deficient enim cum sonitu verborum· veritas autem Domini manet in aeternum.

CAPUT XV.

Qualiter standum sit ac dicendum in omni re desiderabili.

Fili sic dicas in omni re: Domine si tibi placitum fuerit, fiat hoc ita. Domine si fuerit honor tuus: fiat hoc in nomine tuo. Domine si mihi videris expedire et utile esse [41] probaveris: tunc dona mihi hoc uti ad honorem tuum. Sed si mihi nocivum [42] fore cognoveris nec animae meae saluti prodesse: aufer a me tale desiderium. Non enim omne desiderium est a Spiritu sancto: etiamsi homini videatur

rectum et bonum. Difficile est pro vero iudicare utrum spiritus bonus, an alius [43] te impellat ad desiderandum hoc vel illud: an etiam ex proprio movearis spiritu. Multi in fine sunt decepti: qui primo bono spiritu videbantur inducti.

Igitur semper cum timore Dei et humilitate cordis desiderandum est et [44] petendum, quidquid desiderabile menti occurrit: maximeque cum propria resignatione mihi totum committendum est atque dicendum: Domine tu scis qualiter melius est: fiat hoc vel illud, sicut volueris. Da quod vis et quantum vis: et quando vis. Fac mecum sicut scis, et sicut tibi magis placuerit: et maior honor tuus fuerit. Pone me, ubi vis, et libere age mecum in omnibus. In manu tua sum: gyra et reversa me per circuitum. En ego servus tuus [45] paratus ad omnia· quoniam non desidero mihi vivere sed tibi: utinam digne et perfecte.

Oratio pro beneplacito Dei faciendo. [46]

Concede mihi benignissime Iesu gratiam tuam· ut mecum sit et mecum laboret: mecumque usque in finem perseveret. Da mihi hoc semper desiderare et velle quod tibi magis acceptum est et carius placet. Tua voluntas mea sit: et mea voluntas tuam semper sequatur et optime ei concordet. Sit mihi unum velle et nolle tecum· nec aliud posse velle aut nolle: nisi quod tu vis aut nolis. [47]

Da mihi omnibus mori quae in mundo sunt: et propter te amare contemni et nesciri in hoc saeculo. Da mihi super omnia desiderata in te requiescere: et cor meum in te pacificare. Tu sola pax cordis, [48] tu sola requies: extra te dura sunt omnia et inquieta. In hac pace in id ipsum: hoc est, in te uno summo aeterno bono dormiam et requiescam. [49]

CAPUT XVI.

Quod verum solatium in solo Deo est quaerendum.

Quidquid desiderare possum vel cogitare ad solatium meum: non hic exspecto, sed in posterum. Quod si omnia solatia mundi solus haberem et omnibus deliciis frui possem: certum est quod diu durare non possent. Unde non poteris anima mea plene consolari nec perfecte recreari: nisi in Deo consolatore pauperum ac susceptore humilium. Exspecta modicum anima mea· exspecta divinum promissum: et habebis abundantiam omnium bonorum in coelo. Si nimis inordinate ista appetis praesentia: perdes aeterna et coelestia. Sint temporalia in usu: aeterna in desiderio. Non potes aliquo bono temporali satiari: quia ad haec fruenda non es creata.

Etiamsi omnia creata bona haberes, non posses esse felix et beata· sed in Deo qui cuncta creavit tota beatitudo tua et felicitas consistit: non qualis videtur et laudatur a stultis mundi amatoribus· sed qualem exspectant boni Christi fideles et praegustant interdum spirituales ac mundi corde:[50] quorum conversatio est in coelis. Vanum est et breve omne humanum solatium. Beatum et verum solatium: quod intus a veritate percipitur. Devotus homo ubique secum fert consolatorem suum Iesum: et dicit ad eum: Adesto mihi domine Iesu: in omni loco et tempore. Haec mihi sit consolatio: libenter velle carere omni humano solatio. Et si tua defuerit consolatio: sit mihi tua voluntas et iusta probatio pro summo solatio. Non enim in perpetuum irasceris: neque in aeternum comminaberis.

CAPUT XVII.

Quod omnis sollicitudo in Deo statuenda sit.

Fili[51] sine me tecum agere quod volo: ego scio quid expedit tibi. Tu cogitas sicut homo: tu sentis in multis sicut humanus suadet affectus.

Domine verum est quod dicis. Maior est sollicitudo tua pro me: quam omnis cura quam ego gerere possum pro me. Nimis enim casualiter stat: qui non proiicit omnem sollicitudinem suam in te. Domine dummodo voluntas mea recta et firma ad te permaneat: fac de me quidquid tibi placuerit. Non enim potest esse nisi bonum: quidquid de me feceris. Si me vis esse in tenebris, sis benedictus: et si me vis esse in luce, sis iterum benedictus. Si me dignaris consolari, sis benedictus· et si me vis tribulari: sis aeque semper benedictus.

Fili sic oportet te stare: si mecum desideras ambulare. Ita promptus debes esse [52] ad patiendum: sicut ad gaudendum. Ita libenter debes esse inops et pauper: sicut plenus et dives.

Domine libenter patiar pro te: quidquid volueris venire super me. Indifferenter volo de manu tua bonum et malum, dulce et amarum, laetum et triste suscipere: et pro omnibus mihi contingentibus gratias agere. Custodi me ab omni peccato: et non timebo mortem nec infernum. Dummodo in aeternum me non proiicias nec deleas de libro vitae: non mihi nocebit quidquid venerit tribulationis super me.

CAPUT XVIII.

Quod temporales miseriae exemplo Christi aequanimiter sunt ferendae.

Fili ego descendi de coelo pro tua salute· suscepi tuas miserias non neces-

sitate, sed caritate trahente: ut patientiam disceres et temporales miserias non indignanter ferres. Nam ab hora ortus mei usque ad exitum in cruce: non defuit mihi tolerantia doloris. Defectum temporalium rerum [53] magnum habui· multas querimonias de me frequenter audivi: confusiones et opprobria benigne sustinui· pro beneficiis ingratitudinem recepi: pro miraculis blasphemias, pro doctrina reprehensiones.

Domine· quia tu patiens fuisti in vita tua, in hoc maxime implendo praeceptum Patris tui· dignum est ut ego missellus peccator secundum voluntatem tuam patienter me sustineam: et donec ipse volueris, onus corruptibilis vitae pro salute mea portem. Nam etsi onerosa sentitur praesens vita: facta est tamen iam per gratiam tuam valde meritoria, atque exemplo tuo et sanctorum tuorum vestigiis infirmis tolerabilior et clarior· sed et multo magis consolatoria quam olim in

lege veteri fuerat: cum porta coeli clausa persisteret, et obscurior etiam via ad coelum videbatur· quando tam pauci regnum coelorum quaerere curabant: sed neque qui tunc iusti erant et salvandi, ante passionem tuam et sacrae mortis debitum coeleste regnum poterant introire.

O quantas tibi gratias teneor referre: quod viam rectam et bonam dignatus es mihi et cunctis fidelibus ad aeternum regnum tuum ostendere. Nam vita tua via nostra: [54] et per sanctam patientiam ambulamus ad te qui es corona nostra. Nisi tu nos praecessisses et docuisses· quis sequi curaret? Heu quanti longe retroque manerent· nisi tua praeclara exempla inspicerent. Ecce adhuc tepescimus auditis tot signis tuis et doctrinis· quid fieret si tantum lumen ad sequendum te non [55] haberemus?

CAPUT XIX.

De tolerantia iniuriarum et quis verus patiens probetur.

Quid est quod loqueris fili? Cessa conqueri: considerata mea et aliorum sanctorum passione. Nondum usque ad sanguinem restitisti. Parum est quod tu pateris in comparatione eorum qui tam multa passi sunt, tam fortiter tentati, tam graviter tribulati: tam multipliciter probati et exercitati. Oportet te igitur [56] aliorum graviora ad mentem reducere: ut levius feras tua minima. Et si tibi minima non videntur: vide ne et hoc tua faciat impatientia. Sive tamen parva sive magna sint: stude cuncta patienter sufferre.

Quanto melius ad patiendum te disponis: tanto sapientius agis et amplius promereris· feres quoque levius: animo et usu ad hoc non segniter paratis. Nec

dicas: Non valeo haec ab homine tali pati nec huiuscemodi patienda sunt: grave enim intulit damnum et improperat mihi quae numquam cogitaveram: sed ab alio libenter patiar et sicut patienda videro. Insipiens est talis cogitatio quae virtutem patientiae non considerat: nec a quo corononda erit: sed magis personas et offensas sibi illatas perpendit.

Non est verus patiens qui pati non vult nisi quantum sibi visum fuerit: et a quo sibi placuerit. Verus autem patiens non attendit a quo homine, utrum a praelato suo aut ab aliquo aequali[57] aut inferiori: utrum a bono et sancto viro vel a perverso et indigno exerceatur· sed indifferenter ab omni creatura, quantumcumque[58] et quotiescumque ei aliquid adversi acciderit, totum hoc de manu Dei gratanter accipit et ingens lucrum reputat: quia nil apud Deum quantumlibet[59] parvum, pro Deo tamen passum, poterit sine merito transire.

Esto itaque expeditus ad pugnam: si vis habere victoriam. Sine certamine non potes venire ad patientiae coronam. Si pati non vis: recusas coronari. Si autem corronari desideras, certa viriliter, sustine patienter. Sine labore non tenditur ad requiem: nec sine pugna pervenitur [60] ad victoriam.

Fiat Domine mihi possibile [61] per gratiam: quod mihi impossibile videtur per naturam. Tu scis quod modicum possum pati: et quod cito deiicior levi exsurgente adversitate. Efficiatur mihi quaelibet exercitatio tribulationis pro nomine tuo amabilis et optabilis: nam pati et vexari pro te valde salubre est animae meae.

CAPUT XX.

De confessione propriae infirmitatis et huius vitae miseriis.

Confitebor adversum me iniustitiam meam: confitebor tibi Domini infirmitatem meam. Saepe parva res

est quae me deiicit et contristat. Propono me fortiter acturum· sed cum modica tentatio venerit: magna mihi angustia fit. Valde vilis quandoque res est: unde gravis tentatio provenit. Et dum puto me aliquantulum tutum, cum non sentio: invenio me nonnumquam paene devictum ex levi flatu.

Vide ergo Domine humilitatem meam et fragilitatem tibi undique notam· miserere[62] et eripe me de luto, ut non infigar, ne permaneam deiectus usquequaque. Hoc est quod me frequenter reverberat et coram te confundit: quod tam labilis sum et infirmus ad resistendum passionibus. Etsi non omnino ad consensionem·[63] tamen mihi etiam molesta et gravis est earum insectatio: et taedet valde sic quotidie vivere in lite. Exhinc nota mihi fit infirmitas mea: quia multo facilius irruunt abominandae semper phantasiae quam discedunt.

Utinam fortissime Deus Israël zelator animarum fidelium respicias servi tui la-

borem et dolorem: assistasque illi in omnibus, ad quaecunque perrexerit. Robora me coelesti fortitudine· ne vetus homo, misera caro spiritui necdum plene subacta praevaleat dominari: adversus quam certare oportebit, quamdiu spiratur in hac vita miserrima. Heu qualis est haec vita· ubi non desunt tribulationes et miseriae, ubi plena laqueis et hostibus sunt omnia. Nam una tribulatione seu tentatione recedente alia accedit· sed et priore adhuc durante conflictu: aliae plures superveniunt et insperatae.[64]

Et quomodo potest amari vita tantas habens amaritudines· tot subiecta calamitatibus et miseriis? Quomodo etiam dicitur vita· tot generans mortes et pestes? Et tamen amatur: et delectari in ea a multis quaeritur. Reprehenditur frequenter mundus quod fallax sit et vanus· nec tamen facile relinquitur: quia concupiscentiae carnis nimis dominantur. Sed alia trahunt ad amandum· alia ad contemnendum. Trahunt ad amorem mundi desiderium

carnis, desiderum oculorum et superbia vitae: sed poenae ac[65] miseriae iuste sequentes ea odium mundi pariunt et taedium.

Sed vincit proh dolor· delectatio prava mentem mundo deditam· et esse sub sentibus delicias reputat: quia Dei suavitatem et internam virtutis amoenitatem nec vidit nec gustavit. Qui autem mundum perfecte contemnunt et Deo vivere sub sancta disciplina student· isti divinam dulcedinem veris abrenuntiatoribus promissam non ignorant: et quam graviter mundus errat et varie fallitur, clarius vident.

CAPUT XXI.

Quod in Deo super omnia bona et dona requiescendum est.

Super omnia et in omnibus requiesces anima mea in Domino semper: quia ipse sanctorum aeterna requies. Da mihi dul-

cissime et amantissime domine Iesu [66] in te super omnem creaturam requiescere· super omnem salutem et pulchritudinem, super omnem gloriam et honorem: super omnem potentiam et dignitatem, super omnem scientiam et subtilitatem· super omnes divitias et artes, super omnem laetitiam et exultationem: super omnem famam et laudem, super omnem suavitatem et consolationem· super omnem spem et promissionem, super omne meritum et desiderium: super omnia dona et munera quae potes dare et infundere· super omne gaudium et iubilationem quam potest mens capere et sentire: denique super omnes angelos [67] et archangelos et super omnem exercitum coeli· super omnia visibilia et invisibilia: et super omne quod tu Deus meus non es.

Quia tu domine Deus meus super omnia optimus es, tu solus altissimus, tu solus potentissimus· tu solus sufficientissimus et plenissimus: tu solus suavissimus et solatiosissimus, tu solus pulcher-

rimus et amantissimus· tu solus nobilissimus et gloriosissimus super omnia: in quo cuncta bona simul et perfecte sunt et semper fuerunt et erunt· atque ideo minus est et insufficiens quidquid praeter te ipsum mihi donas: aut sine te [68] ipso revelas vel promittis, te non viso nec plene adepto. Quoniam quidem non potest cor meum veraciter requiescere nec totaliter contentari, nisi in te requiescat: et super omnia dona [69] omnemque creaturam transcendat.

¶ O dulcissime sponse [70] Iesu Christe amator purissime, dominator universae creaturae· quis mihi det pennas verae libertatis ad volandum et pausandum in te? O quando ad plenum dabitur mihi vacare et videre quam suavis es domine Deus meus? Quando ad plenum me recolligam in te: et [71] prae amore tuo non sentiam me, sed te solum supra omnem sensum et modum, in modo non omnibus noto. Nunc autem frequenter gemo: et infelicitatem meam cum dolore porto. Quia

multa mala in hac valle miseriarum occurrunt quae me saepius conturbant, contristant et obnubilant· saepius impediunt et distrahunt, alliciunt et implicant: ne liberum habeam accessum ad te et non iucundis [72] fruar amplexibus praesto semper beatis spiritibus. Moveat te suspirium meum et desolatio multiplex in terra: o Iesu splendor aeternae gloriae, solamen peregrinantis animae.

Apud te os meum sine voce: et silentium meum loquitur tibi. Usquequo tardat venire Dominus meus? Veniat ad me pauperculum suum: et laetum faciat. Mittat manum suam: et miserum eripiat ab omni angustia. Veni veni· quia sine te nulla erit laeta dies et hora: quia tu laetitia mea, et sine te vacua est mensa mea. Miser sum et quodammodo incarceratus et compedibus gravatus· donec luce praesentiae tuae me reficias ac libertati dones: vultumque amicabilem demonstres.

Quaerant alii pro te aliud quodcumque libuerit· mihi aliud interim nil placet

nec placebit: nisi tu Deus meus spes mea salus aeterna. Non reticebo nec deprecari cessabo· donec gratia tua revertatur: mihique tu intus loquaris.

Ecce adsum· ecce ego ad te: quia invocasti me. Lacrimae tuae et desiderium animae tuae: humiliatio tua et contritio cordis inclinaverunt me et adduxerunt ad te.

Et dixi: Domine invocavi te [73] et desideravi frui te: paratus omnia respuere propter te. Tu enim prior excitasti me: ut quaererem te. Sis ergo benedictus Domine: qui fecisti hanc bonitatem cum servo tuo secundum multitudinem misericordiae tuae. Quid habet ultra dicere servus tuus coram te, nisi ut humiliet se valde ante te memor semper propriae iniquitatis et vilitatis? Non enim est similis tui: in cunctis mirabilibus tuis coeli et terrae. Sunt opera tua bona valde· iudicia vera: et providentia tua reguntur universa. Laus ergo tibi et gloria o Patris Sapientia· te

laudet et benedicat os meum: anima mea et cuncta creata simul.

CAPUT XXII.

De recordatione multiplicium beneficiorum Dei.

Aperi Domine cor meum in lege tua: et in praeceptis tuis doce me ambulare. Da mihi intelligere voluntatem tuam· et cum magna reverentia ac diligenti consideratione beneficia tua tam in generali quam in speciali memorari: ut digne tibi exhinc valeam gratias referre. Verum scio et confiteor: nec pro minimo puncto me posse debitas gratiarum laudes persolvere. Minor ego sum [74] omnibus bonis mihi praestitis· et cum tuam nobilitatem attendo: deficit prae magnitudine spiritus meus.

Omnia quae in anima habemus et corpore [75] et quaecumque exterius vel interius naturaliter vel supernaturaliter [76] possidemus, tua sunt beneficia· et te bene-

ficum, pium ac bonum commendant: a quo bona cuncta accepimus. Et si alius plura alius pauciora accepit· omnia tamen tua sunt: et sine te nec minimum potest haberi. Ille qui maiora accepit non potest merito suo gloriari: neque super alios extolli nec minori insultare, quia ille maior et melior qui sibi minus adscribit· et in regratiando humilior est atque devotior. Et qui omnibus viliorem se existimat et indigniorem se iudicat: aptior est ad percipienda maiora.

Qui autem pauciora accepit: contristari non debet nec indignanter ferre neque ditiori invidere· sed te potius attendere et tuam bonitatem maxime laudare: quod tam affluenter tam gratis et libenter sine personarum acceptione tua munera largiris. Omnia ex te: et ideo in omnibus es laudandus. Tu scis quid unicuique donari expediat· cur iste [77] minus et ille amplius habeat, non nostrum sed tuum est discernere: apud quem singulorum definita sunt merita.

Unde domine Deus pro magno etiam reputo beneficio, non multa habere unde exterius et secundum homines laus et gloria appareat:[78] ita ut considerata quis paupertate et vilitate[79] personae suae non modo gravitatem aut tristitiam vel deiectionem inde non concipiat·[80] sed potius consolationem et hilaritatem magnam: quia tu Deus pauperes et humiles atque huic mundo despectos tibi elegisti in familiares et domesticos. Testes sunt ipsi apostoli tui: quos principes super omnem terram constituisti. Fuerunt tamen sine querela conversati in mundo: tam humiles et simplices sine omni malitia et dolo· ut etiam pati contumelias gauderent pro nomine tuo: et quae mundus abhorret, ipsi amplecterentur affectu magno.

Nihi ergo amatorem tuum et cognitorem beneficiorum tuorum ita laetificare debet: sicut voluntas tua in eo et beneplacitum aeternae dispositionis tuae· de qua tantum contentari debet et consolari:

ut ita libenter velit esse minimus sicut aliquis optaret esse maximus· et ita pacificus et contentus in novissimo sicut in loco primo: atque ita libenter despicabilis et abiectus, nullius quoque nominis et famae, sicut ceteris honorabilior et maior in mundo. Nam voluntas tua et amor honoris tui omnia excedere debet· et plus eum consolari magisque placere: quam omnia beneficia sibi data vel danda.

CAPUT XXIII.

De quatuor magnam importantibus pacem.

Fili nunc docebo te viam pacis et verae libertatis.

Fac Domine quod dicis: quia hoc mihi gratum est audire.

Stude fili alterius potius facere voluntatem quam tuam. Elige semper minus quam plus habere. Quaere semper inferiorem locum: et omnibus subesse. Opta

semper et ora: ut voluntas Dei integre in te fiat. Ecce talis homo ingreditur fines pacis et quietis.

Domine sermo tuus iste brevis: multum in se continet perfectionis. Parvus est dictu: sed plenus sensu et uber in fructu. Nam si posset a me fideliter custodiri: non deberet tam faciliter[81] in me turbatio oriri. Nam quoties me impacatum sentio et gravatum: ab hac doctrina me recessisse invenio. Sed tu qui omnia potes et animae profectum semper diligis· adauge maiorem gratiam: ut possim tuum complere sermonem[82] et meam perficere salutem.

Oratio contra cogitationes malas.

Domine Deus meus ne elongeris a me: Deus meus in auxilium meum respice· quoniam insurrexerunt in me variae cogitationes et tumores magni:[83] affligentes animam meam. Quomodo pertransibo illaesus? Quomodo perfringam eas?

Ego inquit ante te ibo: et gloriosos terrae humiliabo. Aperiam ianuas carceris: et arcana secretorum revelabo tibi.

Fac Domine ut loqueris: et fugiant a facie tua omnes iniquae cogitationes. Haec spes et unica consolatio mea, ad te in omni tribulatione confugere· tibi confidere, ex intimo[84] invocare: et patienter consolationem tuam expectare.

Oratio pro illuminatione mentis.

Clarifica me bone Iesu[85] claritate interni luminis: et educ de habitaculo cordis mei tenebras universas. Cohibe evagationes multas: et vim facientes elide tentationes. Pugna fortiter pro me et expugna malas bestias, concupiscentias dico illecebrosas· ut fiat pax in virtute tua: et abundantia laudis tuae resonet in aula sancta, hoc est in conscientia pura. Impera ventis et tempestatibus· dic mari: Quiesce, et aquiloni: Ne flaveris: et erit tranquillitas magna.

Emitte lucem tuam et veritatem ut luceant super terram· quia terra sum inanis et vacua: donec illumines me. Effunde gratiam desuper, perfunde cor meum rore coelesti· ministra devotionis gratiam, aquas ad irrigandam faciem terrae: ad producendum fructum bonum et optimum. Eleva mentem pressam mole peccatorum· ad coelestia totum desiderium meum suspende· ut gustata suavitate supernae felicitatis: pigeat de terrenis cogitare.

Rape me et eripe ab omni creaturarum indurabili consolatione: quia nulla res creata appetitum meum valet plenarie quietare et consolari. Iunge me tibi inseparabili dilectionis vinculo· quoniam tu solus sufficis amanti: et absque te frivola sunt universa.

CAPUT XXIV.

De evitatione curiosae inquisitionis super alterius vita.

Fili noli esse curiosus: nec vacuas gerere sollicitudines. Quid hoc vel illud ad te: tu me sequere. Quid enim ad te utrum ille sit talis vel talis· ac iste[86] sic agit vel loquitur? Tu non indiges respondere pro aliis: sed pro te ipso rationem reddes. Quid ergo te implicas? Ecce ego omnes cognosco et cuncta quae sub sole fiunt[87] video· et scio qualiter cum unoquoque sit, quid cogitet, quid velit: et ad quem finem tendat eius intentio. Mihi igitur omnia committenda sunt, tu vero serva te in bona pace: et dimitte agitantem agitare quantum voluerit. Veniet super eum quidquid fecerit vel dixerit: quia me fallere non potest.

Non sit tibi curae de magni nominis umbra· non de multorum familiaritate;

nec de privata hominum dilectione. Ista enim generant distractiones: et magnas in corde obscuritates. Libenter loquerer tibi verbum meum et abscondita revelarem· si adventum meum observares:[88] et ostium cordis mihi aperires. Esto providus et vigila in orationibus· et humilia te in omnibus.

CAPUT XXV.

In quibus firma pax cordis et verus profectus consistit.

Fili ego locutus sum: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat ego do vobis. Pacem omnes desiderant: sed quae ad veram pacem pertinent, non omnes curant. Pax mea cum humilibus et mansuetis corde. Pax tua erit in multa patientia. Si me audieris et vocem meam secutus fueris: poteris multa pace frui.

Quid igitur faciam?

In omni re attende tibi quid facias et quid dicas· et omnem intentionem tuam ad hoc dirige, ut mihi soli placeas: et extra me nihil cupias vel quaeras· sed et de aliorum dictis vel factis nil temere iudices nec cum rebus tibi non commissis te implices: et poterit fieri ut parum vel raro turberis. Numquam autem sentire aliquam turbationem, nec aliquam pati cordis vel corporis molestiam· non est praesentis temporis: sed status aeternae quietis. Non ergo aestimes te veram pacem invenisse, si nullam senseris gravitatem· nec tunc totum esse bonum, si neminem pateris adversarium: nec hoc esse perfectum, si cuncta fiant[89] secundum tuum affectum· neque tunc aliquid magni te reputes aut specialiter dilectum existimes: si in magna fueris devotione atque dulcedine· quia in istis non cognoscitur verus amator virtutis: nec in istis consistit profectus et perfectio hominis.

In quo ergo Domine?

In offerendo te ex toto corde tuo vovoluntati divinae: non quaerendo quae tua sunt nec in parvo nec in magno, nec in tempore nec in aeternitate· ita ut una aequali facie in gratiarum actione permaneas inter prospera et contraria: omnia aequa lance pensando. Si fueris tam fortis et longanimis [90] in spe, ut subtracta interiori consolatione etiam ad ampliora sustinenda cor tuum praeparaveris· nec te iustificaveris, quasi haec tantaque pati non deberes: sed me in omnibus dispositionibus iustificaveris et sanctum laudaveris· tunc in vera et recta via pacis ambulas: et spes indubitata erit quod rursus in iubilo faciem meam sis visurus. Quod si ad plenum tui ipsius contemptum perveneris: scito quod tunc abundantia pacis perfrueris secundum possibilitatem tui incolatus.

CAPUT XXVI.

De eminentia liberae mentis quam supplex oratio magis meretur quam lectio. [91]

Domine hoc opus est perfecti viri: numquam ab intentione coelestium animum relaxare· et inter multas curas quasi sine cura transire, non more torpentis sed praerogativa quadam liberae mentis: nulli creaturae inordinata affectione adhaerendo.

¶ Obsecro te piissime Deus meus praeserva me a curis huius vitae ne nimis implicer· a multis necessitatibus corporis ne voluptate capiar: ab universis animae obstaculis, ne molestiis fractus deiiciar. Non dico ab his rebus quas toto affectu ambit vanitas humana· [92] sed ab his miseriis quae animam servi tui communi maledicto mortalitatis poenaliter gravant

et retardant: ne in libertatem spiritus quoties libuerit,[93] valeat introire.

Oratio.[94]

O Deus meus dulcedo ineffabilis· verte mihi in amaritudinem omnem consolationem carnalem ab aeternorum amore me abstrahentem: et ad se intuitu cuiusdam boni delectabilis praesentis male allicientem. Non me vincat, Deus meus, non vincat caro et sanguis· non me decipiat mundus et brevis gloria:[95] non me supplantet diabolus et astutia illius. Da mihi fortitudinem resistendi· patientiam tolerandi: constantiam perseverandi. Da pro omnibus mundi consolationibus suavissimam spiritus tui unctionem: et pro carnali amore tui nominis infunde amorem.

Ecce cibus potus vestis ac cetera utensilia ad corporis sustentaculum pertinentia· ferventi spiritui sunt onerosa. Tribue talibus fomentis temperate uti: non desiderio nimio implicari. Abiicere omnia non licet; quia natura sustentanda est. Re-

quirere autem superflua et quae magis delectant lex sancta prohibet: nam alias caro adversus spiritum insolesceret. Inter haec quaeso manus tua me regat et doceat ne quid nimium fiat.

CAPUT XXVII.

Quod privatus amor a summo[96] bono maxime retardat.

Fili oportet te dare totum pro toto: et nihil tui ipsius esse. Scito, quod amor tui ipsius magis nocet tibi: quam aliqua res mundi. Secundum amorem et affectum quem geris: quaelibet res plus vel minus adhaeret. Si fuerit amor tuus purus simplex et bene ordinatus: eris sine captivitate rerum. Noli concupiscere: quod non licet habere. Noli habere: quod te potest impedire et libertate interiori privare. Mirum quod non ex toto fundo cordis te ipsum mihi committis: cum omnibus quae desiderare potes vel habere.

Quare vano moerore consumeris· cur superfluis curis fatigaris? Sta ad beneplacitum meum: et nullum patieris detrimentum. Si quaeris hoc vel illud et volueris esse ibi vel ibi propter tuum commodum et proprium beneplacitum magis habendum: numquam eris in quietudine nec liber a sollicitudine· quia in omni re reperietur aliquis defectus: et in omni loco erit qui adversetur.

Iuvat igitur non quaelibet res adepta vel multiplicata exterius: sed potius contempta et decisa ex corde radicitus. Quod non tantum de censu aeris et divitiarum intelligas· sed de honoris etiam ambitu ac vanae laudationis desiderio: quae omnia transeunt cum mundo. Munit parum locus: si deest spiritus fervoris. Nec diu stabit pax illa quaesita forinsecus: si vacat a vero fundamento status cordis, hoc est nisi steteris in me: permutare te potes, sed non meliorare. Nam occasione orta et accepta: invenies quod fugisti et amplius.

Oratio pro purgatione cordis et coelesti sapientia.

Confirma me Deus per gratiam sancti Spiritus. Da virtutem corroborari in interiori homine: cor meum [97] ab omni inutili sollicitudine et angore evacuare· nec variis desideriis trahi cuiuscumque rei vilis aut pretiosae: [98] sed omnia inspicere sicut transeuntia et me pariter cum illis transiturum· quia nihil permanens sub sole: ubi omnia vanitas et afflictio spiritus. O quam sapiens qui ita considerat.

Da mihi Domine coelestem sapientiam ut discam te super omnia quaerere et invenire· super omnia sapere et diligere: et cetera secundum ordinem sapientiae tuae prout sunt intelligere. Da prudenter declinare blandientem: et patienter ferre adversantem· quia hoc [99] magna sapientia non moveri omni vento verborum nec aurem accommodare male blandienti [100] Sirenae: sic enim incepta peragitur [101] via secure.

CAPUT XXVIII.

Contra linguas obtrectatorum.

Fili non aegre feras si quidam de te male senserint: et dixerint quod non libenter audias. Tu deteriora de te ipso sentire debes: et neminem inferiorem [102] te credere. Si ambulas ab intra: non multum ponderabis volantia verba. Est non parva prudentia silere in tempore malo et introrsus ad me converti: nec humano iudicio disturbari.

Non sit pax tua in ore hominum. Sive enim bene sive male interpretati fuerint: non es ideo [103] alter homo. Ubi est vera pax et vera gloria? Nonne in me? Et qui non appetit hominibus placere nec timet displicere: multa perfruetur pace. Ex inordinato amore et vano timore: oritur omnis inquietudo cordis et distractio sensuum.

CAPUT XXIX.

Qualiter instante tribulatione Deus invocandus est et benedicendus.

Sit nomen tuum Domine benedictum in saecula: qui voluisti hanc tentationem et tribulationem venire super me. Non possum eam effugere· sed necesse habeo ad te confugere: ut me adiuves et in bonum mihi convertas. Domine modo sum in tribulatione· et non est cordi meo bene: sed multum vexor a praesenti passione.[104] Et nunc Pater dilecte quid dicam? Deprehensus sum inter angustias. Salvifica me ex hora hac. Sed propterea veni in hanc horam ut clarificeris:[104]a cum fuero valide humiliatus et per te liberatus. Complaceat tibi Domine ut eruas me: nam ego pauper quid agere possum· et quo ibo sine te? Da patientiam Domine: etiam hac vice. Adiuva me Deus meus: et non timebo quantumcumque gravatus fuero.

Et nunc inter haec quid dicam? Domine fiat voluntas tua: ego bene merui tribulari et gravari. Oportet utique ut sustineam· et utinam patienter: donec transeat tempestas et melius fiat. Potens est autem omnipotens [105] manus tua, hanc [106] tentationem a me auferre· et eius impetum mitigare ne penitus succumbam: quemadmodum et prius saepius egisti mecum Deus meus, misericordia mea. Et quanto mihi difficilius: tanto tibi facilior est haec mutatio dexterae excelsi.

CAPUT XXX.

De divino petendo auxilio et confidentia recuperandae gratiae.

Fili ego Dominus confortans in die tribulationis. Venias ad me: cum tibi non fuerit bene. Hoc est quod maxime consolationem impedit coelestem: quia tardius te convertis ad orationem. Nam antequam me intente roges· multa

interim solatia quaeris: et recreas te in externis. Ideoque fit ut parum omnia prosint· donec advertas quia ego sum qui eruo sperantes in me: nec est extra me valens auxilium· neque utile consilium: sed neque durabile remedium. Sed iam resumpto spiritu post tempestatem reconvalesce in luce miserationum mearum· quia prope sum dicit Dominus ut restaurem universa, non solum integre: sed et abundanter et cumulate.

Numquid mihi quidquam est difficile· aut ero similis dicenti et non facienti? Ubi est fides tua? Sta firmiter et perseveranter. Esto longanimis et vir fortis: veniet tibi consolatio in tempore suo. Exspecta me exspecta: veniam et curabo te. Tentatio est quae te vexat: et formido vana quae te exterret. Quid importat sollicitudo de futuris contingentibus· nisi ut tristitiam super tristitiam habeas. Sufficit[107] diei malitia sua. Vanum est et inutile de futuris conturbari vel gratulari: quae forte numquam evenient.

Sed humanum est huiusmodi imaginationibus illudi· et parvi adhuc animi signum: tam leviter trahi ad suggestionem inimici. Ipse enim non curat utrum veris an falsis illudat et decipiat: utrum praesentium amore aut [108] futurorum formidine prosternat. Non ergo turbetur cor tuum: neque formidet. Crede in me: et in misericordia mea habeto fiduciam. Quando tu putas te elongatum a me: saepe sum propinquior. Quando tu aestimas paene totum perditum: tunc saepe maius merendi instat lucrum. Non est totum perditum: quando res accidit in contrarium. Non debes iudicare secundum praesens sentire· nec sic gravitati undecumque [109] venienti inhaerere et accipere: tamquam omnis spes sit ablata emergendi.

Noli putare te relictum ex toto· quamvis ad tempus tibi miserim aliquam tribulationem: vel etiam optatam subtraxerim consolationem. Sic enim transitur ad regnum coelorum. Et hoc sine dubio magis expedit tibi et ceteris servis meis,

ut exercitemini adversis: quam si cuncta ad libitum haberetis. Ego novi cogitationes absconditas: quia multum expedit pro salute tua ut interdum sine sapore relinquaris· ne forte eleveris in bono successu: et tibi ipsi placere velis in eo, quod non es. Quod dedi auferre possum: et restituere, cum mihi placuerit.

Cum dedero meum est: cum retraxero tuum non tuli· quia meum est omne datum bonum: et omne donum perfectum. Si tibi admisero gravitatem aut quamlibet contrarietatem: ne indigneris neque concidat cor tuum· ego cito sublevare possum: et omne onus in gaudium transmutare. Verumtamen iustus sum et recommendabilis multum, cum sic facio tecum.

Si recte sapis et in veritate aspicis: numquam debes propter adversa tam deiecte contristari· sed magis gaudere et gratias agere: imo hoc unicum reputare gaudium, quod affligens te doloribus non parco tibi. Sicut dilexit me Pater

et ego vos diligo, dixi dilectis discipulis meis: quos utique non misi ad gaudia temporalia sed ad magna certamina· non ad honores sed ad despectiones: non ad otium sed ad labores· non ad requiem: sed ad afferendum fructum in multa patientia.[110] Horum memento fili mi verborum.

CAPUT XXXI.

De neglectu omnis creaturae ut creator possit inveniri.

Domine bene indigeo adhuc maiori gratia si debeo illuc pervenire: ubi me nemo poterit nec ulla creatura impedire. Nam quamdiu res aliqua me retinet: non possum libere ad te volare. Cupiebat libere volare: qui dicebat: Quis dabit mihi pennas sicut columbae· et volabo et requiescam? Quid simplici oculo quietius? Et quid liberius· nil desiderante in terris? Oportet igitur omnem super-

transire creaturam et se ipsum perfecte deserere: ac in excessu mentis stare et videre, te omnium conditorem cum creaturis nil simile habere. Et nisi quis ab omnibus creaturis fuerit expeditus: non poterit libere intendere divinis. Ideo enim pauci inveniuntur contemplativi: quia pauci sciunt se a perituris et creaturis ad plenum sequestrare.[111]

Ad hoc magna requiritur gratia: quae animam levet et supra semet ipsam rapiat. Et nisi homo sit in spiritu elevatus et ab omnibus creaturis liberatus ac Deo totus unitus· quidquid scit, quidquid etiam habet: non est magni ponderis. Diu parvus erit et infra iacebit: qui aliquid magnum aestimat nisi solum unum immensum aeternum bonum. Et quidquid Deus non est: nihil est et pro nihilo computari debet. Est magna differentia, sapientia illuminati et devoti viri: et scientia literati atque studiosi clerici. Multo nobilior est illa doctrina quae desursum ex

divina influentia manat: quam quae laboriose humano acquiritur ingenio.

Plures reperiuntur contemplationem desiderare: sed quae ad eam requiruntur non student exercere. Est magnum impedimentum, quia in signis et sensibilibus[112] rebus statur: et parum de perfecta mortificatione habetur. Nescio quid est, quo spiritu ducimur et quid praetendimus qui spirituales dici videmur· quod tantum laborem et ampliorem sollicitudinem pro transitoriis et vilibus rebus agimus: et de interioribus vix raro plene recollectis sensibus cogitamus.

Proh dolor, statim post modicam recollectionem foras erumpimus: nec opera nostra districta examinatione trutinamus· ubi iacent affectus nostri non attendimus, et quam impura sint[113] omnia non deploramus. Omnis quippe caro corruperat viam suam: et ideo sequebatur diluvium magnum. Cum ergo interior affectus noster multum corruptus sit: necesse est ut actio sequens, index carentiae

interioris vigoris, corrumpatur. Ex puro corde procedit fructus bonae vitae.

Quantum quis fecerit quaeritur: sed ex quanta virtute agit non tam studiose pensatur. Si fuerit fortis dives pulcher habilis vel bonus scriptor, bonus cantor, bonus laborator investigatur: quam pauper sit spiritu, quam patiens et mitis, quam devotus et internus a multis tacetur. Natura exteriora hominis respicit: gratia ad interiora se convertit. Illa frequenter fallitur: ista in Deo sperat ut non decipiatur.

CAPUT XXXII.

De abnegatione sui et abdicatione omnis cupiditatis.

Fili non potes perfectam possidere libertatem, nisi totaliter abneges temet ipsum. Compediti sunt omnes proprietarii et sui ipsius amatores, cupidi, curiosi, gyrovagi, quaerentes semper mollia, non quae Iesu Christi: sed hoc saepe fingentes

et componentes quod non stabit. Peribit enim totum: quod non est ex Deo ortum. Tene breve et consummatum verbum: Dimitte omnia et invenies omnia· relinque cupidinem: et invenies [114] requiem. Hoc mente pertracta: et cum impleveris, intelliges omnia.

¶ Domine hoc non est opus unius diei nec ludus parvulorum: imo in hoc brevi includitur omnis perfectio religiosorum.

Fili non debes averti nec statim deiici audita via perfectorum· sed magis ad sublimiora provocari: et ad minus ad haec ex desiderio suspirare. Utinam sic tecum esset et ad hoc pervenisses, ut tui ipsius amator non esses: sed ad nutum meum pure stares et eius quem tibi praeposui[115] patris· tunc mihi valde placeres: et tota vita tua in gaudio et pace transiret. Adhuc multa habes ad relinquendum· quae nisi mihi ex integro resignaveris: non acquires quod postulas. Suadeo tibi emere a me aurum ignitum, ut locuples fias: id

est coelestem sapientiam omnia infima conculcantem. Postpone terrenam sapientiam: omnem humanam et propriam complacentiam.

Dixi viliora tibi emenda pro pretiosis et altis in rebus humanis· nam valde vilis et parva ac paene oblivioni tradita videtur vera coelestis sapientia: non sapiens alta de se nec magnificari quaerens in terra· quam multi oretenus praedicant, sed vita longe dissentiunt: ipsa tamen est pretiosa margarita a multis abscondita.

CAPUT XXXIII.

De instabilitate cordis et de intentione finali ad Deum habenda.

Fili noli credere affectui tuo qui nunc est: cito mutabitur in aliud. Quamdiu vixeris mutabilitati subiectus es etiam nolens· ut modo laetus modo tristis, modo pacatus modo turbatus: nunc devotus nunc indevotus· nunc studiosus nunc accidiosus:

nunc gravis nunc levis[116] inveniaris. Sed stat super haec mutabilia sapiens et bene doctus in spiritu· non attendens quid in se sentiat vel qua parte flet ventus instabilitatis: sed ut tota intentio mentis eius ad debitum et optatum proficiat finem. Nam sic poterit unus et idem inconcussusque permanere: simplici intentionis oculo per tot varios eventus ad me impraetermisse directo.

Quanto autem purior fuerit intentionis oculus: tanto constantius inter diversas itur procellas. Sed in multis caligat oculus purae intentionis· respicitur enim cito in aliquid delectabile quod occurrit: nam et raro totus liber quis invenitur a naevo propriae exquisitionis. Sic Iudaei olim venerant in Bethaniam ad Martham et Mariam, non propter Iesum tantum: sed ut Lazarum viderent. Mundandus est ergo intentionis oculus ut sit simplex et rectus: atque ultra omnia varia media ad me dirigendus.

CAPUT XXXIV.

Quod amanti sapit Deus super omnia et in omnibus.

Ecce Deus meus et omnia. Quid volo amplius et quid felicius desiderare possum? O sapidum et dulce verbum· sed amanti Verbum: non mundum nec ea quae in mundo sunt. Deus meus et omnia. Intelligenti satis dictum est: et saepe repetere iucundum est amanti. Te siquidem praesente iucunda sunt omnia: te autem absente fastidiunt cuncta. Tu facis cor tranquillum et pacem magnam: laetitiamque festivam. Tu facis bene sentire de omnibus et in omnibus te laudare: nec potest aliquid sine te diu placere· sed si debet gratum esse et bene sapere: oportet gratiam tuam adesse [117] et condimento tuae sapientiae condiri.

Cui tu sapis· quid ei recte non sapiet? Et cui tu non sapis· quid ei ad iucundi-

tatem esse poterit? Sed deficiunt in sapientia tua mundi sapientes et qui carnem sapiunt: quia ibi plurima vanitas, et hic mors invenitur. Qui autem te per contemptum mundanorum et carnis mortificationem sequuntur· vere sapientes esse cognoscuntur: quia de vanitate ad veritatem, de carne ad spiritum transferuntur. Istis sapit Deus· et quidquid boni invenitur in creaturis: totum ad laudem referunt sui conditoris. Dissimilis tamen et multum dissimilis sapor creatoris et creaturae, aeternitatis et temporis: lucis increatae et lucis illuminatae. [118]

O lux perpetua cuncta creata transcendens lumina: fulgura coruscationem de sublimi penetrantem omnia cordis mei intima. Purifica, laetifica, clarifica et vivifica spiritum meum cum suis potentiis: ad inhaerendum tibi iubilosis excessibus. O quando veniet haec beata et desiderabilis hora· ut tua me saties praesentia: et sis mihi omnia in omnibus? Quamdiu hoc datum non fuerit: nec plenum gaudium

erit. Adhuc, proh dolor, vivit in me vetus homo: non est totus crucifixus, non est perfecte mortuus· adhuc concupiscit fortiter contra spiritum, bella movet intestina: nec regnum animae patitur esse quietum.

Sed tu qui dominaris potestati [119] maris et motum fluctuum eius mitigas: exsurge, adiuva me. [120] Dissipa gentes quae bella volunt: contere eas in virtute tua· ostende quaeso magnalia tua: et glorificetur dextera tua· quia non est spes alia nec refugium mihi: nisi in te domine Deus meus.

CAPUT XXXV.

Quod non est securitas a tentatione in hac vita.

Fili numquam securus es in hac vita: sed quoad vixeris semper arma [121] spiritualia tibi sunt necessaria. Inter hostes versaris: et a dextris et a sinistris impugnaris. Si ergo non uteris undique scuto patientiae: non eris diu sine vul-

nere. Insuper si non ponis cor tuum fixe in me cum mera voluntate cuncta patiendi propter me: non poteris ardorem istum sustinere, nec ad palmam pertingere beatorum. Oportet te ergo viriliter omnia pertransire: et potenti manu uti adversus obiecta. Nam vincenti datur manna: et torpenti relinquitur multa miseria.

Si quaeris in hac vita requiem· quomodo tunc pervenies ad aeternam requiem? Non ponas te ad multam requiem: sed ad magnam patientiam. Quaere veram pacem non in terris sed in coelis· non in hominibus nec in ceteris creaturis: sed in Deo solo. Pro amore Dei debes omnia libenter subire, labores scilicet et dolores· tentationes vexationes anxietates infirmitates, iniurias [122] oblocutiones reprehensiones humiliationes: confusiones correctiones et despectiones. Haec iuvant ad virtutem· haec probant Christi tironem: haec fabricant coelestem coronam. Ego reddam mercedem aeternam pro brevi la-

bore: et infinitam gloriam pro transitoria confusione.

¶ Putas tu quod semper habebis pro tua voluntate consolationes spirituales? Sancti mei non semper habuerunt tales· sed multas gravitates et tentationes varias: magnasque desolationes. Sed patienter sustinuerunt se in omnibus· et magis confisi sunt Deo quam sibi: scientes quia non sunt condignae passiones huius temporis ad futuram gloriam promerendam. Vis tu statim habere· quod multi post multas lacrimas et magnos labores vix obtinuerunt? Expecta Dominum, viriliter age et confortare: noli diffidere, noli discedere: sed corpus et animam expone constanter pro gloria Dei. Ego reddam plenissime: ego tecum ero in omni tribulatione.

CAPUT XXXVI.

Contra hominum iudicia.[123]

Fili iacta cor tuum firmiter in Domino· et humanum ne metuas iudicium: ubi te conscientia tua[124] pium reddit et insontem. Bonum est et beatum taliter pati: nec hoc erit grave humili cordi[125] et Deo magis quam sibi ipsi confidenti. Multi multa loquuntur: et ideo parva fides est adhibenda. Sed et omnibus satis esse: non est possibile. Etsi Paulus omnibus studuit in Domino placere et omnibus omnia factus est: tamen etiam pro minimo duxit quod ab humano die iudicatus fuit.

Egit satis pro aliorum aedificatione et salute quantum in se erat et poterat: sed ne ab aliis aliquando iudicaretur vel non despiceretur, cohibere non potuit. Ideo totum Deo commisit qui totum noverat: et patientia ac humilitate, contra ora loquentium iniqua aut etiam vana ac men-

dosa cogitantium atque pro libitu suo quaeque iactantium se defendit. Respondit tamen interdum: ne infirmis ex sua taciturnitate generaretur scandalum.

Quis tu, ut timeas a mortali homine? Hodie est et cras non comparet. Deum time: et hominum terrorem [126] non expavesces. Quid potest aliquis in te verbis aut iniuriis? Sibi potius nocet quam tibi: nec poterit iudicium Dei effugere, quicumque est ille. Tu habe Deum prae oculis: et noli contendere verbis querulosis. Quod si ad praesens tu videris succumbere [127] et confusionem pati quam non meruisti: ne indigneris ex hoc neque per impatientiam minuas coronam tuam· sed ad me potius respice in coelum, qui potens sum eripere ab omni confusione et iniuria: et unicuique reddere secundum opera sua.

CAPUT XXXVII.

De pura et integra resignatione sui ad obtinendam cordis libertatem.

Fili relinque te: et invenies me. Sta sine electione et ab omni proprietate: [128] et lucraberis semper. Nam et adiicietur tibi amplior gratia: statim ut te resignaveris nec resumpseris.

Domine quoties me resignabo· et in quibus me relinquam?

Semper et omni hora: sicut in parvo sic et in magno. [129] Nihil excipio: sed in omnibus te nudatum inveniri volo. Alioquin quomodo poteris esse meus et ego tuus· nisi fueris ab omni propria voluntate intus et foris spoliatus? Quanto celerius hoc agis, tanto melius habebis· et quanto plenius et sincerius: tanto mihi plus placebis et amplius lucraberis.

Quidam se resignant: sed cum aliqua exceptione· non enim plene Deo confidunt:

ideo sibi providere satagunt. Quidam etiam primo totum offerunt· sed postea tentatione pulsati ad propria redeunt: ideo minime in virtute proficiunt. Hi ad veram puri cordis libertatem et iucundae familiaritatis meae gratiam non pertingent, nisi integra resignatione et quotidiana sui immolatione prius facta: sine qua non stat nec stabit unio fruitiva.

Dixi tibi saepissime: et nunc iterum dico: Relinque te, resigna te: et frueris magna interna pace. Da totum pro toto, nil exquire nil repete: sta pure et inhaesitanter in me et habebis me. Eris liber in corde: et tenebrae non conculcabunt te. Ad hoc conare hoc ora hoc desidera: ut ab omni proprietate possis exspoliari et nudus nudum Iesum sequi· tibi mori: et mihi aeternaliter vivere. Tunc deficient omnes vanae phantasiae: conturbationes iniquae et curae superfluae. Tunc etiam recedet immoderatus timor: et inordinatus amor morietur.

CAPUT XXXVIII.

De bono regimine in externis et recursu ad Deum in periculis.

Fili ad istud diligenter tendere debes, ut in omni loco et actione seu occupatione externa sis intimus liber et tui ipsius potens· et sint omnia sub te et non tu sub eis:[130] ut sis dominus actionum tuarum et rector, non servus nec emptitius· sed magis exemptus verusque Hebraeus, in sortem ac libertatem transiens filiorum Dei: qui stant super praesentia et speculantur aeterna· qui transitoria sinistro intuentur oculo et dextro coelestia: quos temporalia non trahunt ad inhaerendum· sed trahunt ipsi magis ea ad bene serviendum, prout ordinata sunt a Deo et instituta a summo opifice: qui nil inordinatum reliquit in sua creatura.

Si etiam in omni eventu stas non in apparentia externa, nec oculo carnali lu-

stras visa vel audita· sed mox in qualibet causa intras cum Moyse in tabernaculum ad consulendum Dominum, audies nonnumquam divinum responsum: et redies instructus de multis praesentibus et futuris. Semper enim Moyses recursum habuit ad tabernaculum pro dubiis et quaestionibus solvendis: fugitque ad orationis adiutorium pro periculis et improbitatibus hominum sublevandis. Sic et tu confugere debes in cordis tui secretarium: divinum intentius implorando suffragium. Propterea namque Iosue et filii Israel a Gabaonitis leguntur decepti, quia os Domini non prius[131] interrogaverunt: sed nimium creduli dulcibus sermonibus falsa pietate delusi sunt.

CAPUT XXXIX.

Quod homo non sit importunus in negotiis.

Fili committe mihi semper causam tuam: ego bene disponam in tempore suo.

Exspecta ordinationem meam: et senties inde profectum.

Domine satis libenter tibi omnes res committo: quia parum potest cogitatio mea proficere. Utinam non multum adhaererem futuris eventibus: sed ad beneplacitum tuum incunctanter me offerrem.

¶ Fili saepe homo rem aliquam vehementer agitat quam desiderat: sed cum ad eam pervenerit, aliter sentire incipit· quia affectiones circa idem non sunt durabiles: sed magis de uno ad aliud impellunt. Non est ergo minimum, etiam in minimis se ipsum relinquere.

Verus profectus hominis: est abnegatio sui ipsius· et homo abnegatus: valde liber est et securus. Sed antiquus hostis omnibus bonis adversans a tentatione non cessat· sed die noctuque graves molitur insidias: si forte in laqueum deceptionis possit praecipitare incautum. Vigilate et orate, dicit dominus: ut non intretis in tentationem.

CAPUT XL.

Quod homo nihil boni ex se [132] habet et de nullo gloriari potest.

Domine quid est homo quod memor es eius, aut filius hominis quia visitas eum? Quid promeruit homo· ut dares illi gratiam tuam? Domine quid possum conqueri, si me deseris· aut quid iuste obtendere possum, si quod peto non feceris? Certe hoc in veritate cogitare possum et dicere: Domine nihil sum nihil possum· nihil boni ex me habeo: sed in omnibus deficio et ad nihil semper tendo. Et nisi a te fuero adiutus et interius informatus, totus efficior tepidus et dissolutus.

Tu autem Domine idem [133] ipse es et permanes in aeternum, semper bonus iustus et sanctus: bene iuste et sancte agens [134] omnia et disponens in sapientia· sed ego qui ad defectum sum magis pronus quam

ad profectum non sum semper in uno statu perdurans: quia septem tempora mutantur super me. Verumtamen cito melius fit, cum tibi placuerit et manum porrexeris adiutricem: quia tu solus sine humano suffragio poteris auxiliari et in tantum confirmare· ut vultus meus amplius in diversa non mutetur: sed in te uno cor meum convertatur et quiescat.[135]

Unde si bene scirem omnem humanam consolationem abiicere, sive propter devotionem adipiscendam: sive propter necessitatem qua compellor te quaerere, quia non est homo qui me consoletur· tunc possem merito de gratia tua sperare: et de dono novae consolationis exultare.

¶ Gratias tibi unde totum venit: quotiescumque mihi bene succedit. Ego autem vanitas et nihilum ante te: inconstans homo et infirmus. Unde ergo possum gloriari· aut cur appeto reputari? numquid de nihilo? Et hoc vanissimum est. Vere inanis gloria pestis mala [136]

vanitas maxima· quia a vera trahit gloria: et coelesti spoliat gratia. Dum enim homo complacet sibi, displicet tibi: dum inhiat laudibus humanis, privatur veris virtutibus.

Est autem vera gloria et exultatio sancta gloriari in te et non se, gaudere in nomine tuo non in propria virtute: nec in aliqua creatura delectari nisi propter te. Laudetur nomen tuum non meum: magnificetur opus tuum non meum· benedicatur nomen sanctum tuum: nihil mihi autem attribuatur de laudibus hominum. Tu gloria mea tu exultatio cordis mei· in te gloriabor et exultabo tota die: pro me autem nihil nisi in infirmatibus meis.

Quaerant Iudaei gloriam quae ab invicem est: ego hanc requiram quae a solo Deo est. Omnis quidem gloria humana, omnis honor temporalis, omnis altitudo mundana aeternae gloriae[137] comparata: vanitas est et stultitia. O veritas mea et

misericordia mea, Deus meus Trinitas beata· tibi soli laus honor virtus et gloria: per infinita saeculorum saecula.

CAPUT XLI.

De contemptu omnis temporalis honoris.

Fili noli tibi attrahere si videas alios honorari et elevari: te autem despici et humiliari. Erige cor tuum ad me in coelum: et non contristabit te contemptus hominum in terris.

Domine in caecitate sumus: et vanitate cito seducimur. Si recte me inspicio· numquam mihi facta est iniuria ab aliqua creatura: unde nec iuste habeo conqueri adversum te. Quia autem frequenter et graviter peccavi tibi: merito armatur contra me omnis creatura. Mihi igitur iuste debetur confusio et contemptus: tibi autem laus honor et gloria. Et nisi me ad hoc praeparavero, quod velim libenter ab omni

creatura despici et relinqui: atque penitus nihil videri· non possum interius pacificari et stabiliri: nec spiritualiter illuminari neque plene tibi uniri.

CAPUT XLII.

Quod pax non est ponenda in hominibus.

Fili si ponis pacem tuam cum aliqua persona propter tuum sentire et convivere: instabilis eris et implicatus.[138] Sed si recursum habes ad semper viventem et manentem veritatem: non contristabit amicus recedens aut moriens. In me debet amici dilectio stare· et propter me diligendus est quisquis tibi bonus visus est: et multum carus in hac vita. Sine me non valet aut manebit amicitia·[139] nec est vera et munda dilectio: quam ego non copulo. Ita mortuus debes esse talibus affectionibus dilectorum hominum: ut quantum ad te pertinet sine omni humano optares esse

consortio. Tanto homo Deo magis appropinquat: quanto ab omni solatio terreno longius recedit. Tanto etiam altius ad Deum ascendit: quanto profundius in se descendit et plus sibi ipsi vilescit.

Qui autem sibi aliquid boni attribuit· gratiam Dei in se venire impedit: quia gratia Spiritus sancti cor humile semper quaerit. Si scires te perfecte annihilare atque ab omni creato amore evacuare: tunc deberem in te cum magna gratia emanare. Quando tu respicis ad creaturas: subtrahitur tibi aspectus creatoris. Disce te in omnibus propter creatorem vincere: tunc ad divinam valebis cognitionem pertingere. Quantumcumque modicum sit, si inordinate diligitur et respicitur: retardat a summo [140] et vitiat.

CAPUT XLIII.

Contra vanam et saecularem scientiam.

Fili non te moveant pulchra et subtilia hominum dicta. Non enim est regnum Dei in sermone: sed in virtute. Attende verba mea quae corda accendunt et mentes illuminant: inducunt compunctionem et variam ingerunt consolationem. Numquam ad hoc legas verbum: ut doctior aut sapientior possis videri. Stude mortificationi vitiorum: quia hoc amplius tibi proderit quam notitia multarum difficilium quaestionum.

Cum multa legeris et cognoveris: ad unum semper oportet redire principium. Ego sum qui doceo hominem scientiam· et clariorem intelligentiam parvulis tribuo: quam ab homine possit doceri. Cui ego loquor cito sapiens erit: et multum in spiritu proficiet. Vae eis qui multa cu-

riosa ab hominibus inquirunt: et de via mihi serviendi parum curant. Veniet tempus quando apparebit magister magistrorum Christus dominus angelorum cunctorum auditurus lectiones: hoc est, singulorum examinaturus conscientias· et tunc scrutabitur Ierusalem in lucernis: et manifesta erunt abscondita tenebrarum tacebuntque argumenta linguarum.

Ego sum qui humilem in puncto elevo mentem· ut plures aeternae veritatis capiat rationes: quam si decem [141] annis studuisset in scholis. Ego doceo sine strepitu verborum, sine confusione opinionum: sine fastu honoris, sine pugnatione argumentorum. Ego sum, qui doceo terrena despicere, praesentia fastidire· aeterna quaerere: aeterna sapere, honores fugere, scandala sufferre· omnem spem in me ponere, extra me nil cupere: et super omnia me ardenter amare.

Nam quidam amando me intime didicit divina: et loquebatur mirabilia. Plus profecit in relinquendo omnia: quam in

studendo subtilia. Sed aliis loquor communia, aliis specialia· aliquibus in signis et figuris dulciter appareo: quibusdam vero in multo lumine revelo mysteria. Una vox librorum, sed non omnes aeque informat· quia intus sum doctor, veritas:[142] scrutator cordis, cogitationum intellector, actionum promotor, distribuens singulis sicut dignum iudicavero.

CAPUT XLIV.

De non attrahendo sibi res exteriores.

Fili in multis oportet te esse inscium et aestimare te tamquam mortuum super terram: et cui totus mundus crucifixus sit. Multa etiam oportet surda aure pertransire: et quae tuae pacis sunt magis cogitare. Utilius est oculos a rebus displicentibus avertere· et unicuique suum sentire relinquere: quam contentiosis sermonibus deservire. Si bene steteris cum

Deo et eius iudicium aspexeris: facilius te victum portabis.

¶ O Domine quousque devenimus. [143] Ecce damnum defletur temporale, pro modico quaestu laboratur et curritur: et spirituale detrimentum in oblivionem transit et vix sero reditur. Quod parum vel nihil prodest attenditur· et quod summe necessarium est negligenter praeteritur: quia totus homo ad externa defluit. Et nisi cito resipiscat: libens in exterioribus iacet.

CAPUT XLV.

Quod omnibus non est credendum et de facili lapsu verborum.

Da mihi auxilium Domine de tribulatione: quia vana salus hominis. Quam saepe ibi non inveni fidem: ubi me habere putavi. Quoties etiam ibi reperi: ubi minus praesumpsi. Vana ergo spes in hominibus: salus autem iustorum

in te Deus. Benedictus sis domine Deus meus: in omnibus quae accidunt nobis. Infirmi sumus et instabiles: cito fallimur et permutamur.

Quis est homo, qui ita caute et circumspecte in omnibus se custodire valet· ut aliquando in aliquam deceptionem vel perplexitatem non veniat? Sed qui in te Domine confidit, ac simplici ex corde quaerit: non tam facile labitur. Et si inciderit aliquam tribulationem· quocumque modo fuerit etiam implicatus, citius per te eruetur aut a te consolabitur: quia tu non deseres in te sperantes usque in finem. Rarus fidus amicus: in cunctis amici perseverans pressuris. Tu Domine tu solus es fidelissimus in omnibus: et praeter te non est alter talis.

¶ O quam bene sapuit sancta illa anima quae dixit: Mens mea solidata est: et in Christo fundata. Si ita mecum foret: non tam facile timor humanus sollicitaret me [144] nec verborum iacula moverent. Quis omnia praevidere· quis prae-

cavere futura mala sufficit? Si praevisa saepe etiam laedunt· quid improvisa nisi graviter feriunt? Sed quare mihi misero non melius providi? Cur etiam tam facile aliis credidi? Sed homines sumus nec aliud quam fragiles homines sumus: etiamsi angeli a multis aestimamur et dicimur. Cui credam Domine? Cui nisi tibi? Veritas es quae non fallis nec falli potes. Et rursum omnis homo mendax infirmus instabilis et labilis maxime in verbis· ita ut statim vix credi debeat: quod rectum in fine sonare videtur.

Quam prudenter praemonuisti cavendum ab hominibus· et quia inimici hominis domestici eius: nec credendum si quis dixerit ecce hic aut ecce illic. Doctus sum damno meo: et utinam ad cautelam maiorem et non ad insipientiam mihi. Cautus esto, ait quidam, cautus esto: serva apud te quod dico. Et dum ego sileo et absconditum credo· nec ille silere potest quod silendum petiit: sed statim prodit me et se et abiit. Ab

huiusmodi fabulis [145] et incautis hominibus protege me Domine ne in manus eorum incidam: nec umquam talia committam. Verbum verum et stabile da in os meum: et linguam callidam longe fac a me. [146] Quod pati nolo: omnimodo cavere debeo.

¶ O quam bonum et pacificum de aliis silere· nec indifferenter omnia credere neque de facili ulterius effari: paucis se ipsum revelare· te semper inspectorem cordis quaerere, nec omni vento verborum circumferri: sed omnia intima et externa secundum placitum tuae voluntatis optare perfici. Quam tutum pro conservatione coelestis gratiae humanam fugere apparentiam· nec appetere quae foris admirationem videntur praebere: sed ea tota sedulitate sectari quae vitae emendationem dant et fervorem. Quam multis nocuit virtus scita ac praepropere laudata· quam sane profuit gratia silentio servata in hac fragili vita: quae tota tentatio fertur et militia.

CAPUT XLVI.

De confidentia in Deo habenda quando insurgunt verborum iacula.

Fili sta firmiter et spera in me. Quid enim sunt verba nisi verba? Per aërem volant: sed lapidem non laedunt. Si reus es: cogita quod libenter emendare te velis. Si nihil tibi conscius es: pensa quod velis libenter pro Deo hoc sustinere. Parum satis est ut vel verba interdum sustineas: qui necdum fortia verbera tolerare vales. Et quare tam parva tibi ad cor transeunt· nisi quia adhuc carnalis es et homines magis quam oportet attendis? Nam quia despici metuis, reprehendi pro excessibus non vis: et excusationum umbracula quaeris.

Sed inspice te melius, et agnosces quia vivit adhuc in te mundus: et vanus amor

placendi hominibus. Cum enim bassari refugis et confundi pro defectibus· constat utique quod nec verus humilis sis: nec vere mundo mortuus nec mundus tibi crucifixus. Sed audi verbum meum: et non curabis decem millia verba hominum. Ecce si cuncta contra te dicerentur quae fingi malitiosissime possent· quid tibi nocerent si omnino transire permitteres nec plus quam festucam perpenderes? Numquid vel unum capillum tibi extrahere possent?

Sed qui cor intus non habet nec Deum prae oculis: faciliter verbo movetur vituperationis. Qui autem in me confidit nec proprio iudicio stare appetit: absque humano terrore erit. Ego enim sum iudex et cognitor omnium secretorum· ego scio qualiter res acta est: ego iniuriantem novi et sustinentem. A me exiit verbum istud· me permittente hoc accidit: ut revelentur ex multis cordibus cogitationes. Ego reum et innocentem iudicabo:

sed occulto iudicio utrumque ante probare volui.

Testimonium hominum saepe fallit· meum iudicium verum est: stabit et non subvertetur. Latet plerumque et paucis ad singula patet· numquam tamen errat nec errare[147] potest: etiamsi oculis insipientium non rectum videatur. Ad me ergo currendum est in omni iudicio: nec proprio innitendum arbitrio. Iustus enim non conturbabitur: quidquid a Deo ei acciderit. Etiamsi iniuste aliquid contra eum prolatum fuerit: non multum curabit. Sed nec vane exultabit: si per alios rationabiliter excusetur. Pensat namque quia ego sum scrutans corda et renes: qui non iudico secundum faciem et humanam apparentiam. Nam saepe in oculis meis reperitur culpabile: quod hominum iudicio creditur laudabile.

Oratio.[148]

Domine Deus iudex iuste fortis et patiens, qui hominum nosti fragilitatem et pravitatem· esto robur meum et tota fiducia mea: non enim mihi sufficit conscientia mea. Tu nosti quod ego non novi: et ideo in omni reprehensione humiliare me debui et mansuete sustinere. Ignosce quoque mihi propitius, quoties sic non egi: et dona iterum gratiam amplioris sufferentiae. Melior est enim mihi tua copiosa misericordia ad consecutionem indulgentiae: quam mea opinata iustitia pro defensione latentis conscientiae. Etsi nihil mihi conscius sum, tamen in hoc iustificare me non possum: quia remota misericordia tua non iustificabitur in conspectu tuo omnis vivens.

CAPUT XLVII.

Quod omnia gravia pro aeterna vita sunt toleranda.

Fili non te frangant labores quos assumpsisti propter me nec tribulationes te deiiciant usquequaque: sed mea promissio in omni eventu te roboret et consoletur. Ego sufficiens sum ad reddendum supra omnem modum et mensuram. Non diu hic laborabis: nec [149] gravaberis doloribus. Exspecta paulisper: et videbis celerem finem malorum. Veniet una hora: quando cessabit omnis labor et tumultus. Modicum est et breve: omne quod transit cum tempore.

Age quod agis· fideliter labora in vinea mea: ego ero merces tua. Scribe lege canta geme tace ora· sustine viriliter contraria: digna est his omnibus et maioribus proeliis vita aeterna. Veniet pax in die una quae nota est Domino· et erit non

dies neque nox, huius scilicet temporis, sed lux perpetua, claritas infinita, pax firma [150] et requies secura. Non dices tunc: Quis me liberabit de corpore mortis huius· neque clamabis heu mihi quia incolatus meus prolongatus est: quoniam praecipitabitur mors et salus erit indefectiva· anxietas nulla, iucunditas beata: societas dulcis et decora.

¶ O si vidisses sanctorum in coelo coronas perpetuas: quanta quoque nunc exultant gloria qui huic mundo olim contemptibiles et quasi vita ipsa indigni putabantur· profecto te statim humiliares usque ad terram et affectares potius omnibus subesse quam uni praeesse: nec huius vitae laetos dies concupisceres· sed magis pro Deo tribulari gauderes: et pro nihilo inter homines computari maximum lucrum duceres.

O si tibi haec saperent et profunde ad cor transirent· quomodo auderes vel semel

conqueri? Nonne pro vita aeterna cuncta laboriosa sunt toleranda? Non est parvum quid perdere aut lucrari regnum Dei. Leva igitur faciem tuam in coelo· ecce ego et omnes sancti mei mecum: qui in hoc saeculo magnum habuere certamen. Modo gaudent modo consolantur· modo securi sunt modo requiescunt: et sine fine mecum in regno patris mei permanebunt.

CAPUT XLVIII.

De die aeternitatis et huius vitae angustiis.

O supernae civitatis mansio beatissima. O dies aeternitatis clarissima· quam nox non obscurat: sed summa veritas semper irradiat· dies semper laeta semper secura: et numquam statum mutans in contraria. O utinam dies illa illuxisset: et cuncta haec temporalia finem accepissent. Lucet quidem sanctis perpetua claritate splendida:

sed non nisi a longe et per speculum peregrinantibus in terra.

Norunt coeli cives quam gaudiosa sit illa: gemunt exules filii Evae quam amara et taediosa sit ista. Dies huius temporis parvi et mali· pleni doloribus et angustiis: ubi homo multis peccatis inquinatur, multis passionibus irretitur· multis timoribus stringitur, multis curis distenditur: multis curiositatibus distrahitur, multis vanitatibus implicatur·[151] multis erroribus circumfunditur: multis laboribus atteritur· tentationibus gravatur: deliciis enervatur, egestate cruciatur.

O quando finis horum malorum· quando liberabor a misera servitute vitiorum? quando memorabor Domine tui solius· quando ad plenum laetabor in te? Quando ero sine omni impedimento in vera libertate sine omni gravamine mentis et corporis? Quando erit pax solida, pax imperturbabilis et secura· pax intus et foris, pax ex omni parte firma? Iesu bone quando stabo ad videndum te, quando contem-

plabor gloriam regni tui· quando eris mihi omnia in omnibus? O quando ero tecum in regno tuo· quod praeparasti dilectis tuis ab aeterno? Relictus sum pauper et exul in terra hostili: ubi bella quotidiana et infortunia maxima.

Consolare exilium meum· mitiga dolorem meum: quia ad te suspirat omne desiderium meum. Nam onus mihi totum est: quidquid hic mundus offert ad solatium. Desidero te intime frui: sed nequeo apprehendere. Opto inhaerere coelestibus: sed deprimunt res temporales et immortificatae passiones. Mente omnibus rebus superesse volo: carne autem invite subesse cogor. Sic ego homo infelix mecum pugno· et factus sum mihimet ipsi gravis: dum spiritus sursum et caro quaerit esse deorsum.

O quid intus patior, dum mente coelestia tracto· et mox carnalium turba occurrit oranti. Deus meus ne elongeris me: neque declines in ira a servo tuo. Fulgura coruscationem tuam

et dissipa eas: emitte sagittas tuas et conturbentur omnes phantasiae inimici. Recollige sensus meos ad te: fac me oblivisci omnium mundanorum, da cito abiicere et contemnere phantasmata vitiorum. Succurre mihi aeterna Veritas: ut nulla me moveat vanitas· adveni coelestis suavitas: et fugiat a facie tua omnis impuritas. Ignosce quoque mihi et misericorditer indulge: quoties praeter te aliud in oratione revolvo. Confiteor etenim vere: quia valde distracte me habere consuevi. Nam ibi multoties non sum ubi corporaliter sto aut sedeo· sed ibi magis sum: quo cogitationibus feror. Ibi sum ubi cogitatio mea est: ibi est frequenter cogitatio mea ubi est quod amo. Hoc mihi cito occurrit: quod naturaliter delectat aut ex usu placet.

Unde tu Veritas aperte dixisti: Ubi enim est thesaurus tuus: ibi est et cor tuum. Si coelum diligo: libenter de coelestibus penso. Si mundum amo· mundi felicitatibus congaudeo: et de ad-

versitatibus eius contristor.[152] Si carnem diligo: quae carnis sunt saepe imaginor. Si spiritum amo: de spiritualibus cogitare delector. Quaecumque enim diligo· de his libenter loquor et audio: atque talium imagines mecum ad domum reporto. Sed beatus ille homo, qui propter te Domine omnibus creaturis licentiam abeundi tribuit· qui naturae vim facit et concupiscentias carnis fervore spiritus crucifigit· ut servata conscientia pura[153] tibi orationem offerat: dignusque sit angelicis interesse choris, omnibus terrenis foris et intus exclusis.

CAPUT XLIX.

De desiderio aeternae vitae et quanta sint certantibus bona promissa.

Fili cum tibi desiderium aeternae beatitudinis desuper infundi sentis, et de tabernaculo corporis exire concupiscis, ut

claritatem meam sine vicissitudinis umbra contemplari possis: dilata cor tuum et omni desiderio hanc sanctam inspirationem suscipe. Redde amplissimas supernae bonitati gratias: quae tecum sic dignanter agit· clementer visitat ardenter excitat potenter sublevat: ne proprio pondere ad terrena labaris. Neque enim hoc cogitatu tuo aut conatu accipis: sed sola dignatione supernae gratiae et divini respectus· quatenus in virtutibus et maiori humilitate proficias: et ad futura certamina te praepares· mihique toto cordis affectu adhaerere: ac ferventi voluntate studeas deservire.

Fili saepe ignis ardet: sed sine fumo flamma non ascendit. Sic et aliquorum desideria ad coelestia flagrant: et tamen a tentatione carnalis affectus liberi non sunt. Idcirco nec omnino pure pro honore Dei agunt: quod tam desideranter ab eo petunt. Tale est et tuum saepe desiderium: quod insinuasti fore tam importunum.

Non enim est hoc purum et perfectum: quod propria commoditate est infectum.

Pete non quod tibi est delectabile et commodum· sed quod mihi est acceptabile atque honorificum: quia si recte iudicas, meam ordinationem tuo desiderio et omni desiderato praeferre debes ac sequi. Novi desiderium tuum: et frequentes gemitus audivi. Iam velles esse in libertate gloriae filiorum Dei· iam te delectat domus aeterna et coelestis patria gaudio plena: sed nondum venit hora ista· sed est adhuc aliud tempus: scilicet tempus belli tempus laboris et probationis. Optas summo repleri bono: sed non potes hoc assequi modo. Ego sum: exspecta me dicit Dominus donec veniat regnum Dei.

Probandus es adhuc in terris: et in multis exercitandus. Consolatio tibi interdum dabitur: sed copiosa satietas non conceditur. Confortare igitur et esto robustus: tam in agendo quam in patiendo naturae contraria. Oportet te novum in-

duere hominem et in alterum virum mutari. Oportet te saepe agere quod non vis: et quod vis oportet relinquere. Quod aliis placet processum habebit: quod tibi placet ultra non proficiet. Quod alii dicunt audietur: quod tu dicis pro nihilo computabitur. Petent alii et accipient: tu petes nec impetrabis.

Erunt alii magni in ore hominum: de te autem tacebitur. Aliis hoc vel illud committetur: tu autem ad nihil utilis [154] iudicaberis. Propter hoc natura quandoque contristabitur: et magnum si silens portaveris. In his et similibus multis probari solet fidelis Domini servus: qualiter se abnegare et in omnibus frangere quiverit. Vix est aliquid tale in quo tantumdem mori indiges sicut videre et pati quae voluntati tuae adversa sunt: maxime autem cum disconvenientia et quae minus utilia tibi apparent fieri iubentur. Et quia non audes resistere altiori potestati sub dominio constitutus· ideo durum tibi vi-

detur ad nutum alterius ambulare: et omne proprium sentire omittere.

Sed pensa fili horum fructum laborum, celerem finem atque praemium nimis magnum · et non habebis inde gravamen: sed fortissimum patientiae tuae solamen. Nam et pro modica hac voluntate quam nunc sponte deseris: habebis semper voluntatem tuam in coelis. Ibi quippe invenies omne quod volueris, omne quod desiderare poteris: ibi aderit tibi totius facultas boni sine timore amittendi. Ibi voluntas tua una semper mecum nil cupiet extraneum vel privatum. Ibi nullus resistet tibi nil [155] de te conqueretur: nemo impediet nihil obviabit· sed cuncta desiderata [156] simul erunt praesentia: totumque affectum tuum reficient et adimplebunt usque ad summum. Ibi reddam gloriam pro contumelia perpessa· pallium laudis pro moerore: pro loco novissimo sedem regni in saecula. Ibi apparebit fructus obedientiae· gaudebit labor poenitentiae: et humilis subiectio coronabitur gloriose.

Nunc ergo inclina te humiliter sub omnium manibus· nec sit tibi curae quis hoc dixerit vel iusserit: sed hoc magnopere curato· ut sive praelatus seu [157] iunior aut aequalis aliquid a te expoposcerit vel innuerit, pro bono totum accipias: et sincera voluntate studeas adimplere. Quaerat alius hoc alius illud· glorietur ille in illo et iste in isto, laudeturque millies mille: tu autem nec in isto nec in illo· sed in tui ipsius gaude contemptu: et in mei solius beneplacito ac honore. Hoc optandum est tibi: ut sive per vitam sive per mortem Deus semper in te glorificetur.

CAPUT L.

Qualiter homo desolatus in manus Dei [158] se debet offerre.

Domine Deus sancte pater sis nunc et in aeternum benedictus· quia sicut vis sic factum est: et quod facis bonum est.

Laetetur in te servus tuus· non in se nec in aliquo alio: quia tu solus laetitia vera· tu spes mea et corona mea: tu gaudium meum et honor meus Domine. Quid habet servus tuus· nisi quod a te accepit etiam sine merito suo? Tua sunt omnia quae dedisti et quae fecisti. Pauper sum et in laboribus meis a iuventute mea· et contristatur anima mea nonnumquam usque ad lacrimas: quandoque etiam conturbatur [159] propter imminentes passiones.

Desidero pacis gaudium· pacem filiorum tuorum flagito: qui in lumine consolationis a te pascuntur. Si das pacem, si gaudium sanctum infundis· erit anima servi tui plena modulatione: et devota in laude tua. Sed si te subtraxeris sicut saepissime soles· non poterit currere viam mandatorum tuorum: sed magis ad tundendum pectus genua eius incurvantur· quia non est illi [160] sicut heri et nudiustertius quando splendebat lucerna tua super caput eius;

et sub umbra alarum tuarum protegebatur a tentationibus irruentibus.

¶ Pater iuste et semper laudande: venit hora ut probetur servus tuus. Pater amande: dignum est ut hac hora patiatur pro te aliquid servus tuus. Pater perpetuo [161] venerande, venit hora quam ab aeterno praesciebas affuturam· ut ad modicum tempus succumbat foris servus tuus: vivat vero semper apud te intus. Paululum vilipendatur· humilietur et deficiat coram hominibus: passionibus conteratur et languoribus· ut iterum tecum in aurora novae lucis resurgat: et in coelestibus clarificetur. Pater sancte· tu sic ordinasti et sic voluisti: et hoc factum est quod ipse praecepisti.

Haec est enim gratia ad amicum tuum· pati et tribulari in mundo pro amore tuo: quotiescumque et a quocumque id permiseris fieri. Sine consilio et providentia tua: et sine causa nihil fit in terra. Bonum mihi Domine quod humiliasti me, ut discam iustificationes

tuas: et omnes elationes cordis atque praesumptiones abiiciam. Utile mihi quod confusio cooperuit faciem meam: ut te potius quam homines ad consolandum requiram. Didici etiam ex hoc inscrutabile iudicium tuum expavescere· qui affligis iustum cum impio: sed non sine aequitate et iustitia.

Gratias tibi quia non pepercisti malis meis· sed attrivisti me verberibus amaris:[162] infligens dolores et immittens angustias foris et intus. Non est qui me consoletur ex omnibus quae sub coelo sunt: nisi tu domine Deus meus coelestis medicus animarum· qui percutis et sanas: deducis ad inferos et reducis. Disciplina tua super me: et virga tua ipsa me docebit.

Ecce Pater dilecte in manibus tuis sum ego: sub virga correctionis tuae me inclino· percute dorsum meum et collum meum: ut incurvem ad voluntatem tuam tortuositatem meam. Fac me pium et humilem discipulum, sicut bene facere consuevisti: ut ambulem ad omnem nutum

tuum. Tibi me et omnia mea ad corrigendum commendo: melius est hic corripi quam in futuro. Tu scis omnia et singula: et nil te latet in humana conscientia. Antequam fiant nosti ventura· et non est opus tibi [163] ut quis te doceat aut admoneat: de his quae geruntur in terra. Tu scis quid expedit ad profectum meum: et quantum deservit tribulatio ad rubiginem vitiorum purgandam. Fac mecum desideratum beneplacitum tuum· et ne despicias peccaminosam vitam meam: nulli melius nec clarius, quam tibi soli notam.

Da mihi Domine scire quod sciendum est, hoc amare quod amandum est: hoc laudare quod tibi summe placet, hoc reputare quod tibi pretiosum apparet: hoc vituperare quod oculis tuis sordescit. Non me sinas secundum visionem oculorum exteriorum iudicare· neque secundum auditum aurium hominum imperitorum sententiare: sed in iudicio vero de visibilibus et spiritualibus discernere· atque super

omnia voluntatem beneplaciti tui semper inquirere.

Falluntur saepe hominum sensus in iudicando: falluntur et amatores saeculi visibilia tantummodo amando. Quid est homo inde melior· quia reputatur ab homine maior? Fallax fallacem, vanus vanum, caecus caecum, infirmus infirmum decipit dum exaltat: et veraciter magis confundit dum inaniter laudat. Nam quantum unusquisque est in oculis tuis, tantum est et non amplius: ait humilis sanctus Franciscus.

CAPUT LI.

Qualiter [164] humilibus insistendum est operibus cum deficitur a summis.

Fili non vales semper in ferventiori desiderio virtutum stare, nec in altiori gradu contemplationis consistere· sed necesse habes interdum ob originalem cor-

ruptelam ad inferiora descendere: et onus corruptibilis vitae etiam invite et cum taedio portare. Quamdiu mortale corpus geris: taedium senties et gravamen cordis. Oportet ergo saepe in carne de carnis onere gemere: eo quod non vales spiritualibus studiis et divinae contemplationi indesinenter inhaerere.

Tunc expedit tibi ad humilia et exteriora opera confugere: et in bonis actibus te recreare· adventum meum et supernam visitationem firma confidentia expectare: exilium tuum et ariditatem mentis patienter sufferre· donec iterum a me visiteris: et ab omnibus anxietatibus libereris. Nam faciam te laborum oblivisci, et interna quiete perfrui· expandam coram te prata scripturarum: ut dilatato corde currere incipias viam mandatorum meorum. Et dices: Non sunt condignae passiones huius temporis: ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis.

CAPUT LII.

Quod homo non reputet se consolatione dignum sed magis verberibus reum.

Domine non sum dignus consolatione tua: nec aliqua spirituali visitatione. Et ideo iuste mecum agis: quando inopem[165] et desolatum relinquis. Si enim ad instar maris lacrimas fundere possem: adhuc consolatione tua dignus non essem. Unde nihil dignus sum quam flagellari et puniri: quia graviter et saepe te offendi: et in multis valde deliqui. Ergo vera pensata ratione: nec minima sum dignus consolatione. Sed tu clemens et misericors Deus qui non vis perire opera tua, ad ostendendum divitias bonitatis tuae in vasa misericordiae, etiam praeter omne proprium meritum dignaris consolari servum tuum supra humanum modum. Tuae

enim consolationes: non sunt sicut humanae confabulationes.

Quid egi· Domine ut mihi conferres aliquam coelestem consolationem? Ego nihil boni me egisse recolo· sed semper ad vitia pronum: et ad emendationem pigrum fuisse. Verum est: et negare non possum. Si aliter dicerem tu stares contra me: et non esset qui defenderet. Quid merui pro peccatis meis· nisi infernum et ignem aeternum? In veritate confiteor quoniam dignus sum omni ludibrio et contemptu: nec decet me inter tuos devotos commemorari.[166] Et licet hoc aegre audiam· tamen adversum me pro veritate peccata mea arguam: ut facilius misericordiam tuam merear impetrare.

Quid dicam reus et omni confusione plenus? Non habeo os loquendi nisi hoc tantum verbum· peccavi Domine, peccavi: miserere mei, ignosce mihi. Sine me paululum ut plangam dolorem meum: antequam vadam ad terram tenebrosam et opertam mortis

caligine. Quid tam maxime a reo et misero peccatore requiris· nisi ut conteratur et humiliet se pro delictis suis? In vera contritione et cordis humiliatione nascitur spes veniae· et reconciliatur [167] perturbata conscientia: recuperatur gratia perdita· tuetur homo a futura ira: et occurrunt sibi mutuo in osculo sancto Deus et poenitens anima.

Humilis peccatorum contritio acceptabile tibi est Domine sacrificium: longe suavius odorans in conspectu tuo quam thuris incensum. Hoc est [168] gratum etiam unguentum quod sacris pedibus tuis infundi voluisti: quia cor contritum et humiliatum numquam despexisti. Ibi est locus refugii a facie irae inimici· ibi emendatur et abluitur: quidquid aliunde contractum est et inquinatum.

CAPUT LIII.

Quod gratia Dei[169] non miscetur terrena sapientibus.

Fili pretiosa est gratia mea: non patitur se misceri extraneis rebus nec consolationibus terrenis. Abiicere ergo oportet impedimenta[170] gratiae: si optas eius infusionem suscipere. Pete secretum tibi· ama solus habitare tecum: nullius require confabulationem· sed magis ad Deum devotam effunde precem: ut compunctam teneas mentem et puram conscientiam. Totum mundum nihil aestima: Dei vacationem omnibus exterioribus antepone. Non enim poteris mihi vacare: et in transitoriis pariter delectari. A notis et caris[171] oportet elongari: et ab omni temporali solatio mentem tenere privatam. Sic obsecrat beatus apostolus Petrus: ut tamquam advenas et peregrinos in hoc mundo se contineant Christi fideles.

O quanta fiducia erit morituro: quem nullius rei affectus detinet in mundo. Sed sic segregatum cor habere ab omnibus, aeger necdum capit animus: nec animalis homo novit interni hominis libertatem. Attamen si vere velit esse spiritualis· oportet eum renuntiare tam remotis quam propinquis: et a nemine magis cavere quam a se ipso. Si temet ipsum perfecte viceris: cetera facilius subiugabis. Perfecta victoria est: de semet ipso triumphare. Qui enim semet ipsum subiectum tenet, ut sensualitas rationi et ratio in cunctis obediat mihi: hic vere victor est sui et dominus mundi.

Si ad hunc apicem scandere gliscis· oportet viriliter incipere et securim ad radicem ponere: ut evellas et destruas occultam et inordinatam [172] inclinationem ad te ipsum et ad omne privatum et materiale bonum. Ex hoc vitio quod homo semet ipsum nimis inordinate diligit: paene totum pendet, quidquid radicaliter vincendum est. Quo devicto et subacto malo pax magna et

tranquillitas erit continuo. Sed quia pauci sibi ipsis perfecte mori laborant, nec plene extra se tendunt· propterea in se implicati remanent: nec supra se in spiritu elevari possunt. Qui autem libere mecum ambulare desiderat· necesse est ut omnes pravas et inordinatas affectiones suas mortificet: atque nulli creaturae privato amore concupiscenter inhaereat.

CAPUT LIV.

De diversis motibus naturae et gratiae.

Fili diligenter adverte motus naturae et gratiae· quia valde contrarie et subtiliter[173] moventur: et vix nisi a spirituali et intime illuminato homine discernuntur. Omnes quidem bonum appetunt· et aliquid boni in suis dictis vel factis praetendunt: ideo sub specie boni multi falluntur.

Natura callida est et multos trahit, illaqueat et decipit: et se semper pro fine

habet· sed gratia simpliciter ambulat, ab omni specie mala declinat, fallacias non praetendit: et omnia pure propter Deum agit, in quo finaliter requiescit.[174]

Natura invite vult mori nec premi nec superari: nec subesse nec sponte subiugari· gratia vero studet mortificationi propriae: resistit sensualitati quaerit subiici· appetit vinci nec propria vult libertate fungi: sub disciplina amat teneri, nec alicui cupit dominari· sed sub Deo semper vivere stare et esse: atque propter Deum omni humanae creaturae humiliter parata est inclinari.

Natura pro suo commodo laborat: et quid lucri ex alio sibi proveniat attendit· gratia autem non quid sibi utile et commodum sit: sed quod multis proficiat magis considerat.

Natura libenter honorem et reverentiam accipit: gratia vero omnem honorem et gloriam Deo fideliter attribuit.

Natura confusionem timet et contemptum: gratia autem gaudet pro nomine Iesu pati contumeliam.

Natura otium amat et quietem corporalem· gratia vero vacua esse non potest: sed libenter amplectitur laborem.

Natura quaerit habere curiosa et pulchra: abhorret vilia et grossa· gratia vero simplicibus delectatur et humilibus: aspera non aspernatur nec vetustis refugit indui pannis.

Natura respicit temporalia, gaudet ad lucra terrena: tristatur de damno, irritatur levi iniuriae verbo· sed gratia attendit aeterna, non inhaeret temporalibus, nec in perditione rerum turbatur, neque verbis durioribus acerbatur: quia thesaurum suum et gaudium in coelo ubi nil perit constituit.

Natura cupida est et libentius accipit quam donat: amat propria et privata. gratia autem pia est et communis: vitat singularia, contentatur paucis, beatius dare iudicat quam accipere.

Natura inclinat ad creaturas, ad carnem propriam, ad vanitates [175] et discursus· sed gratia trahit ad Deum et ad virtutes: renuntiat creaturis, fugit mundum· odit carnis desideria, restringit evagationes: erubescit in publico apparere.

Natura libenter aliquod solatium habet externum in quo delectetur ad sensum· sed gratia in solo Deo quaerit consolari: et in summo bono super omnia visibilia delectari.

Natura totum agit propter lucrum et commodum proprium: nihil gratis facere potest· sed aut aequale aut melius, aut laudem vel favorem pro benefactis consequi sperat: et multum ponderari sua gesta et dona [176] concupiscit· gratia vero nil temporale quaerit: nec aliud praemium, quam Deum solum pro mercede postulat· nec amplius de temporalibus necessariis desiderat: nisi quantum haec sibi ad assecutionem aeternorum valeant deservire.

Natura gaudet de amicis multis et propinquis· gloriatur de nobili loco et

ortu generis: arridet potentibus blanditur divitibus, applaudit sibi similibus· gratia autem et inimicos diligit nec de amicorum turba extollitur: nec locum nec ortum natalium reputat, nisi virtus maior ibi fuerit· favet magis pauperi quam diviti, compatitur plus innocenti quam potenti: congaudet veraci, non fallaci· exhortatur semper bonos meliora charismata aemulari: et filio Dei per virtutes assimilari.

Natura de defectu et molestia cito conqueritur: gratia constanter fert inopiam.

Natura omnia ad se reflectit: pro se certat et arguit· gratia autem ad Deum cuncta reducit unde originaliter emanant: nihil boni sibi adscribit, nec arroganter praesumit· non contendit nec suam sententiam aliis praefert: sed in omni sensu et intellectu, aeternae sapientiae ac divino examini se submittit.

Natura appetit scire secreta et nova audire· vult exterius apparere et multa per sensus experiri: desiderat agnosci et agere unde laus et admiratio procedit·

sed gratia non curat nova nec curiosa percipere, quia totum hoc de vetustate corruptionis est ortum: cum nihil novum et durabile sit super terram. Docet itaque sensus restringere, vanam complacentiam et ostentationem devitare· laudanda et digne miranda humiliter abscondere: et de omni re et in omni[177] scientia utilitatis fructum atque Dei laudem et honorem quaerere. Non vult se nec sua praedicari· sed Deum in donis suis optat benedici: qui cuncta ex mera caritate largitur.

Haec gratia supernaturale lumen et quoddam Dei speciale donum est: et proprie electorum signaculum et pignus salutis aeternae· quae hominem de terrenis ad coelestia amanda sustollit: et de carnali spiritualem efficit. Quanto igitur natura amplius premitur et vincitur· tanto maior gratia infunditur: et quotidie novis visitationibus interior homo secundum imaginem Dei reformatur.

CAPUT LV.

De corruptione naturae et efficacia gratiae divinae.

Domine Deus meus qui me creasti ad imaginem et similitudinem tuam· concede mihi hanc gratiam quam ostendisti tam magnam et necessariam ad salutem: ut vincam pessimam naturam meam trahentem ad peccata et in perditionem. Sentio enim in carne mea legem peccati contradicentem legi mentis meae et captivum me[178] ducentem ad obediendum sensualitati in multis· nec possum resistere passionibus eius: nisi assistat tua sanctissima gratia cordi meo ardenter infusa.

Opus est gratia[178a] et magna gratia, ut vincatur natura: ad malum semper prona ab adolescentia sua. Nam per primum hominem Adam lapsa et vitiata per peccatum: in omnes homines poena huius maculae descendit· ut ipsa natura quae

bona et recta a te condita fuit pro vitio iam et infirmitate corruptae naturae ponatur: eo quod motus eius sibi relictus ad malum et inferiora trahit. Nam modica vis quae remansit: est tamquam scintilla quaedam latens in cinere. Haec est ipsa ratio naturalis circumfusa magna caligine: adhuc iudicium habens boni et mali, veri falsique distantiam· licet impotens sit adimplere omne quod approbat: nec pleno iam lumine veritatis nec sanitate affectionum suarum potiatur.

Hinc est Deus meus quod condelector legi tuae secundum interiorem hominem· sciens mandatum tuum fore bonum iustum et sanctum: arguens etiam omne malum et peccatum fugiendum· carne autem servio legi peccati: dum magis sensualitati obedio quam rationi. Hinc est quod velle bonum mihi adiacet: perficere autem non invenio. Hinc saepe multa bona propono· sed quia gratia deest ad adiuvandum infirmitatem meam: ex levi resistentia resilio et deficio. Hinc

accidit quod viam perfectionis agnosco· et qualiter agere debeam clare satis video: sed propriae corruptionis pondere pressus ad perfectiora non assurgo.

¶ O quam maxime est mihi necessaria Domine tua gratia ad inchoandum bonum, ad proficiendum et ad perficiendum· nam sine ea nihil possum facere: omnia autem possum in te confortante me gratia. O vere coelestis gratia· sine qua nulla sunt propria merita: nulla quoque dona naturae ponderanda. Nihil artes, divitiae,[179] nihil pulchritudo vel fortitudo: nihil ingenium vel eloquentia valent apud te Domine sine gratia. Nam dona naturae bonis et malis sunt communia· electorum autem proprium donum est gratia sive dilectio: qua insigniti digni habentur vita aeterna. Tantum eminet haec gratia: ut nec donum prophetiae nec signorum operatio nec quantalibet alta speculatio aliquid aestimetur[180] sine ea. Sed neque fides neque spes neque aliae virtutes: tibi acceptae sunt sine caritate et gratia.

¶ O beatissima gratia quae pauperem spiritu virtutibus divitem facis: et divitem multis bonis humilem corde reddis· veni, descende ad me, reple me mane consolatione tua: ne deficiat prae lassitudine et ariditate mentis anima mea. Obsecro Domine ut inveniam gratiam in oculis tuis· sufficit enim mihi gratia tua: ceteris non obtentis quae desiderat natura. Si fuero tentatus et vexatus tribulationibus multis, non timebo mala: dum mecum fuerit gratia tua. Ipsa fortitudo mea: ipsa consilium confert et auxilium. Cunctis hostibus potentior est: sapientior universis sapientibus.

Magistra est veritatis, doctrix disciplinae: lumen cordis, solamen pressurae, fugatrix tristitiae: ablatrix timoris, nutrix devotionis, productrix lacrimarum. Quid sum sine ea nisi aridum lignum· et stirps inutilis [181] ad eiiciendum? Tua ergo me Domine gratia semper et praeveniat et sequatur· ac bonis operibus iugiter praestet

esse intentum: per Iesum Christum Filium tuum. Amen.

CAPUT LVI.

Quod nos ipsos abnegare et Christum imitari debemus per crucem.

Quantum [182] a te vales exire: tantum in me poteris transire. Sicut foris nihil concupiscere internam pacem facit: sic se interius relinquere Deo coniungit. Volo te addiscere perfectam abnegationem tui in voluntate mea: sine contradictione et querela. Sequere me. Ego sum via veritas et vita. Sine via non itur· sine veritate non cognoscitur: sine vita non vivitur. Ego sum via quam sequi debes· veritas cui credere debes: vita quam sperare debes. Ego sum via inviolabilis· veritas infallibilis: vita interminabilis. Ego sum via rectissima· veritas suprema: vita vera, vita beata, vita increata. Si manseris

in via mea, cognosces veritatem· et veritas liberabit te: et apprehendes vitam aeternam.

Si vis ad vitam ingredi: serva mandata. Si vis veritatem cognoscere: crede mihi. Si vis perfectus esse: vende omnia. Si vis esse discipulus meus: abnega temet ipsum. Si vis beatam vitam possidere: praesentem vitam contemne. Si vis exaltari in coelo: humilia te in mundo. Si vis regnare mecum: porta crucem mecum. Soli enim servi crucis: inveniunt viam beatitudinis et verae lucis.

¶ Domine Iesu [183] quia arta erat vita tua et mundo despecta: dona mihi te cum mundi despectu imitari. Non enim maior est servus domino suo: nec discipulus supra magistrum. Exerceatur servus tuus in vita tua: quia ibi est salus mea et sanctitas vera. Quidquid extra eam lego vel audio: non me recreat nec delectat plene.

¶ Fili quia haec scis et legisti omnia: beatus eris si feceris ea. Qui habet

mandata mea et servat ea: ipse est qui diligit me. Et ego diligam eum· et manifestabo ei me ipsum: et faciam eum considere [183a] mecum in regno patris mei.

Domine Iesu sicut dixisti et promisisti: sic utique fiat et mihi promereri contingat. Suscepi suscepi de manu tua crucem· portabo et portabo eam usque ad mortem: sicut imposuisti mihi. [184] Vere vita boni monachi crux est: sed dux paradisi. Inceptum est, retro abire non licet: nec relinquere oportet.

Eia fratres pergamus simul: Iesus erit nobiscum. Propter Iesum suscepimus hanc crucem: propter Iesum perseveremus in cruce. Erit adiutor noster: qui est dux noster et praecessor. En rex noster ingreditur ante nos: qui pugnabit pro nobis. Sequamur viriliter, nemo metuat terrores· simus parati mori fortiter in bello: nec inferamus crimen gloriae nostrae ut fugiamus a cruce.

CAPUT LVII.

Quod homo non sit nimis deiectus quando in aliquos labitur defectus.

Fili magis mihi placent patientia et humilitas in adversis: quam multa consolatio et devotio in prosperis. Ut quid te contristat parvum verbum contra te dictum?[185] Si amplius fuisset: commoveri non debuisses. Sed nunc permitte te[186] transire. Non est primum nec novum: nec ultimum erit, si diu vixeris. Satis virilis es: quamdiu nil obviat adversi. Bene etiam consulis et alios nosti roborare verbis· sed cum ad ianuam tuam venit repentina tribulatio: deficis consilio et robore. Attende magnam fragilitatem tuam: quam saepe experiris in modicis obiectis. Tamen pro salute tua ista fiunt: cum haec et similia contingunt.

Pone ut melius nosti ex corde· et si te tetigit: non tamen deiiciat nec diu implicet. Ad minus sustine patienter: si non potes gaudenter. Etiamsi minus libenter audis et indignationem sentis· reprime te: nec patiaris aliquid inordinatum ex ore tuo exire unde parvuli scandalizentur. Cito conquiescet commotio excitata: et dolor internus revertente dulcorabitur gratia. Adhuc vivo ego, dicit Dominus, iuvare te paratus et solito amplius consolari: si confisus fueris mihi et devote invocaveris.

Animaequior esto: et ad maiorem sustinentiam accingere. Non est totum frustratum: si te saepius percipis tribulatum vel graviter tentatum. Homo es et non Deus. Caro es, non angelus.[187] Quomodo tu posses semper in eodem statu virtutis permanere· quando hoc defuit angelo in coelo et primo homini in paradiso? Ego sum qui moerentes erigo sospitate· et suam cognoscentes infirmitatem: ad meam proveho divinitatem.

Domine benedictum sit verbum tuum: dulce super mel et favum ori meo. Quid facerem in tantis tribulationibus et angustiis meis· nisi me confortares tuis sanctis sermonibus? Dummodo tandem ad portum salutis perveniam: quid curae est quae et quanta passus fuero? Da finem bonum: da felicem ex hoc mundo transitum. Memento mei Deus meus: et dirige me recto itinere in regnum tuum. Amen.

CAPUT LVIII.

De altioribus rebus et occultis Dei iudiciis [188] non scrutandis.

Fili caveas disputare de altis materiis et de occultis Dei iudiciis: cur iste sic relinquitur et ille ad tantam gratiam assumitur· cur etiam iste tantum affligitur: et ille tam eximie exaltatur. Ista omnem humanam facultatem excedunt: nec ad investigandum iudicium divinum ulla ratio praevalet vel disputatio. Quando ergo

haec tibi suggerit inimicus vel etiam quidam curiosi inquirunt homines, responde illud prophetae: Iustus es Domine et rectum iudicium tuum. Et illud: Iudicia Domini vera: iustificata in semet ipsa. Iudicia mea metuenda sunt, non discutienda: quia humano intellectui sunt incomprehensibilia.

Noli etiam inquirere vel [189] disputare de meritis sanctorum: quis alio sit sanctior aut quis maior fuerit in regno coelorum. Talia generant saepe lites et contentiones inutiles: nutriunt quoque superbiam et vanam gloriam unde oriuntur et invidiae et dissensiones· dum iste illum sanctum: et alius alium conatur superbe praeferre. Talia autem velle scire et investigare nullum fructum affert· sed magis sanctis displicet: [190] quia non sum Deus dissensionis, sed pacis· quae pax magis in humilitate vera: quam in propria exaltatione consistit.

Quidam zelo dilectionis trahuntur ad hos sanctos vel ad illos [191] ampliori

affectu: sed humano potius quam divino. Ego sum qui cunctos condidi sanctos· ego donavi gratiam: ego praestiti gloriam. Ego novi singulorum merita· ego praeveni eos in benedictionibus dulcedinis meae: ego praescivi dilectos ante saecula. Ego elegi eos de mundo, non ipsi me praeelegerunt: ego vocavi per gratiam attraxi per misericordiam. Ego perduxi eos per tentationes varias· ego infudi consolationes magnificas: ego dedi perseverantiam, ego coronavi eorum patientiam.

Ego primum et novissimum agnosco: ego omnes inaestimabili dilectione amplector. Ego laudandus sum in omnibus sanctis meis· ego super omnia benedicendus sum et honorandus in singulis: quos sic gloriose magnificavi et praedestinavi sine ullis propriis praecedentibus meritis.[192] Qui ergo unum de minimis meis contempserit· nec magnum honorat: quia pusillum et magnum ego feci. Et qui derogat alicui sanctorum: derogat et

mihi et ceteris omnibus in regno coelorum. Omnes unum sunt per caritatis vinculum· idem sentiunt idem volunt: et omnes in unum se diligunt.

Adhuc autem quod multo altius est: plus me quam se et sua merita diligunt. Nam supra se rapti, et extra propriam dilectionem tracti toti in amorem mei pergunt: in quo et fruitive quiescunt. Nihil est quod eos avertere possit aut deprimere· quippe qui aeterna veritate pleni igne ardescunt inextinguibilis caritatis. Taceant igitur carnales et animales homines de statu sanctorum [193] disserere: qui non norunt nisi privata gaudia diligere. Demunt et addunt pro sua inclinatione: non prout placet aeternae veritati.

In multis est ignorantia: eorum maxime qui parum illuminati raro aliquem perfecta dilectione spirituali diligere norunt. Multum adhuc naturali affectu: et humana amicitia ad hos vel illos [194] trahuntur· et sicut in inferioribus se habent: ita et de coelestibus imaginantur. Sed est

distantia incomparabilis quae imperfecti cogitant: et quae illuminati viri per revelationem supernam speculantur.

¶ Cave ergo fili de istis curiose tractare quae tuam scientiam excedunt· sed hoc magis satage et intende: ut vel minimus in regno Dei queas inveniri. Et si quispiam sciret quis alio sanctior esset vel maior haberetur in regno coelorum· quid ei haec notitia prodesset nisi se ex hac cognitione coram me humiliaret et in maiorem nominis mei laudem exsurgeret? Multo acceptius Deo facit qui de peccatorum suorum magnitudine et virtutum suarum parvitate cogitat et quam longe a perfectione sanctorum distat: quam is qui de eorum maioritate vel parvitate disputat. Melius est sanctos devotis precibus et lacrimis exorare et eorum gloriosa suffragia humili mente implorare: quam eorum secreta vana inquisitione perscrutari.

Illi bene et optime contentantur: si homines scirent contentari et vaniloquia

sua compescere. Non gloriantur de propriis meritis· quippe qui sibi nihil bonitatis abscribunt, sed totum mihi: quoniam ipsis cuncta ex infinita caritate mea donavi. Tanto amore divinitatis et gaudio supereffluenti replentur· ut nihil eis desit gloriae, nihilque possit deesse felicitatis. Omnes sancti quanto altiores in gloria tanto humiliores in se ipsis: et mihi viciniores et dilectiores existunt. Ideoque habes scriptum· quia mittebant coronas suas ante Deum et ceciderunt in facies suas coram Agno: et adoraverunt viventem in saecula saeculorum.

¶ Multi quaerunt quis maior sit in regno Dei: qui ignorant an cum minimis erunt digni computari. Magnum est vel minimum esse in coelo ubi omnes magni sunt: quia omnes filii Dei vocabuntur et erunt. Minimus erit in mille: et peccator centum annorum morietur. Cum enim quaererent discipuli, quis maior esset in regno coelorum: tale

audierunt responsum. Nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvuli: non intrabitis in regnum coelorum. Quicumque ergo humiliaverit se sicut parvulus iste: hic maior est in regno coelorum.

Vae eis qui cum parvulis humiliare se sponte dedignantur: quoniam humilis ianua regni coelestis eos non admittet intrare. Vae etiam divitibus qui habent hic consolationes suas· quia pauperibus intrantibus in regnum Dei: ipsi stabunt foris [195] eiulantes. Gaudete humiles et exultate pauperes· quia vestrum est regnum Dei: si tamen in veritate ambulatis.

CAPUT LIX.

Quod omnis spes et fiducia in solo Deo est figenda.

Domine quae est fiducia mea quam in hac vita habeo· aut quod maius sola-

tium[196] ex omnibus apparentibus sub coelo? Nonne tu domine Deus meus· cuius misericordiae non est numerus? Ubi mihi bene fuit sine te? Aut quando male esse potuit praesente te? Malo pauper esse propter te: quam dives sine te. Eligo potius tecum in terra peregrinari: quam sine te coelum possidere. Ubi tu ibi coelum· atque ibi mors et infernus: ubi tu non es. Tu mihi in desiderio es: et ideo post te gemere clamare[197] et exorare necesse est. In nullo denique possum plene confidere, qui in necessitatibus auxilietur opportunius: nisi in te solo Deo meo. Tu es spes mea, tu fiducia mea: tu consolator meus et fidelissimus in omnibus.

Omnes quae sua sunt quaerunt· tu salutem meam et profectum meum solummodo praetendis: et omnia in bonum mihi convertis. Etiamsi variis tentationibus et adversitatibus exponas· hoc totum ad utilitatem meam ordinas: qui mille modis dilectos tuos probare consuevisti. In qua probatione non minus diligi debes et lau-

dari: quam si coelestibus consolationibus me repleres.

In te ergo domine Deus pono totam spem meam et refugium: in te omnem tribulationem et angustiam meam constituo· quia totum infirmum et instabile invenio: quidquid extra te conspicio. Non enim proderunt multi amici neque fortes auxiliarii adiuvare poterunt: nec [198] prudentes consiliarii responsum utile dare, neque libri doctorum consolari· nec aliqua pretiosa substantia liberare, nec locus aliquis secretus et amoenus [199] contutari: si tu ipse non assistas, iuves confortes, consoleris instruas et custodias.

Omnia namque quae ad pacem videntur esse et felicitatem habendam· te absente nihil sunt: nihilque felicitatis in veritate conferunt. Finis ergo omnium bonorum, et altitudo vitae et profunditas eloquiorum tu es: et in te super omnia sperare fortissimum solatium servorum tuorum. Ad te sunt oculi mei: in te confido Deus meus misericordiarum

pater.[200] Benedic et sanctifica animam meam benedictione coelesti: ut fiat habitatio sancta tua et sedes aeternae gloriae tuae· nihilque in templo tuae divinitatis[201] inveniatur: quod oculos tuae maiestatis offendat. Secundum magnitudinem bonitatis tuae et multitudinem miserationum tuarum respice in me: et exaudi orationem pauperis servi tui longe exulantis in regione umbrae mortis. Protege et conserva animam servuli tui inter tot discrimina vitae corruptibilis: ac comitante gratia tua dirige per viam pacis ad patriam perpetuae claritatis. Amen.

Explicit liber internae consolationis.

IV.

Incipit devota exhortatio ad sacram Christi communionem.

Vox Christi et Dilecti.

Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis: et ego reficiam vos, dicit Dominus. Panis quem ego dabo: caro mea est pro mundi vita. Accipite et comedite· hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Qui manducat meam carnem et bibit meum sanguinem: in me manet et ego in illo. Verba quae ego locutus sum vobis: spiritus et vita sunt.

CAPUT I.

Cum quanta reverentia Christus sit suscipiendus.

Haec sunt verba tua Christe veritas aeterna· quamvis non uno tempore prolata: nec uno in loco conscripta. Quia ergo tua sunt verba: gratanter mihi et fideliter cuncta sunt accipienda.[1] Tua sunt, et tu ea protulisti· et mea quoque sunt: quia pro salute mea edidisti.[2] Libenter suscipio ea ex ore tuo: ut artius inserantur cordi meo. Excitant me verba tantae pietatis: plena dulcedinis et dilectionis. Sed terrent me delicta propria: et ad capienda tanta mysteria me reverberat impura conscientia. Provocat me dulcedo verborum tuorum: sed onerat multitudo vitiorum meorum.

Iubes ut fiducialiter ad te accedam, si tecum velim habere pacem· et ut immortalitatis accipiam alimoniam; si aeternam

cupiam obtinere vitam et gloriam. Venite, inquis, ad me omnes qui laboratis et onerati estis: et ego reficiam vos. O dulce et amicabile verbum in aure peccatoris: quod tu domine Deus meus egenum et pauperem invitas ad communionem tui sanctissimi corporis. Sed quis ego sum Domine· ut ad te praesumam accedere? Ecce coeli coelorum te non capiunt· et tu dicis: Venite ad me omnes?

Quid sibi vult ista piissima dignatio· et tam amicabilis invitatio? Quomodo ausus ero venire· qui nihil boni mihi conscius [3] unde possim praesumere? Quomodo te introducam in domum meam· qui saepius offendi benignissimam faciem tuam? Reverentur angeli et archangeli, metuunt sancti et iusti· et tu dicis: Venite ad me omnes? Nisi tu Domine hoc diceres· quis verum esse crederet? Et nisi tu iuberes· quis accedere attentaret?

Ecce Noë vir iustus in arcae fabrica centum annis laboravit ut cum paucis salvaretur· et ego quomodo me potero una hora praeparare ut mundi fabricatorem cum reverentia sumam? Moyses famulus tuus magnus et specialis amicus tuus arcam ex lignis imputribilibus fecit quam et mundissimo vestivit auro ut tabulas legis in ea reponeret· et ego putrida creatura audebo te conditorem legis ac vitae datorem tam facile suscipere? Salomon sapientissimus regum Israel templum magnificum septem annis in laudem nominis tui aedificavit et octo diebus festum dedicationis eius celebravit: mille hostias pacificas obtulit, et arcam foederis in clangore buccinae et iubilo in locum sibi praeparatum solemniter collocavit· et ego infelix et pauperrimus hominum quomodo te in domum meam introducam, qui vix mediam expendere devote novi horam, et utinam vel semel digne fere mediam.

¶ O mi Deus quantum illi ad placendum tibi agere[4] studuerunt? Heu quam

pusillum est quod ago: quam breve expleo tempus cum me ad communicandum dispono. Raro totus collectus: rarissime ab omni distractione purgatus. Et certe in tua salutari Deitatis praesentia nulla deberet occurrere indecens cogitatio· nulla etiam occupare creatura: quia non angelum, sed angelorum Dominum suscepturus sum hospitio.

Est tamen valde magna distantia inter arcam foederis cum suis reliquiis, et mundissimum corpus tuum cum suis ineffabilibus virtutibus· inter legalia illa sacrificia futurorum praefigurativa: et veram tui corporis hostiam[5] omnium antiquorum sacrificiorum completivam.

Quare igitur non magis ad tuam venerabilem inardesco praesentiam: cur non maiori me praeparo sollicitudine ad tua sancta sumenda· quando illi antiqui sancti patriarchae et prophetae, reges quoque et principes cum universo populo tantum devotionis demonstrarunt affectum erga cultum divinum?

¶ Saltavit devotissimus rex David coram arca Dei totis viribus, recolens beneficia olim indulta patribus: fecit diversi generis organa· psalmos edidit et cantari [6] instituit cum laetitia: cecinit et ipse frequenter in cithara Spiritus sancti afflatus gratia· docuit populum Israel toto corde Deum laudare: et ore consono diebus singulis benedicere et praedicare. Si tanta agebatur tunc devotio ac divinae laudis extitit recordatio coram arca testamenti· quanta nunc mihi et omni populo christiano habenda est reverentia et devotio in praesentia sacramenti, in sumptione excellentissimi corporis Christi.

¶ Currunt multi ad diversa loca pro visitandis reliquiis sanctorum: et mirantur auditis gestis eorum, ampla aedificia templorum inspiciunt· et osculantur sericis et auro involuta sacra ossa ipsorum: [7] et ecce tu praesens es hic apud me in altari Deus meus sanctus sanctorum creator hominum et dominus angelorum. Saepe in talibus videndis curiositas est hominum

et novitas invisorum· et modicus reportatur emendationis fructus: maxime ubi est tam levis sine vera contritione discursus. Hic autem in sacramento altaris totus praesens es Deus meus, homo Christus Iesus· ubi et copiosus percipitur aeternae salutis fructus: quotiescumque fueris digne ac devote susceptus. Ad istud vero non trahit levitas aliqua nec curiositas aut sensualitas: sed firma fides, devota spes, et sincera caritas.

¶ O invisibilis conditor mundi Deus quam mirabiliter agis nobiscum· quam suaviter et gratiose cum electis tuis disponis: quibus temet ipsum in sacramento sumendum proponis. Hoc namque omnem intellectum superat: hoc specialiter devotorum corda trahit et accendit affectum. Ipsi enim veri fideles tui qui totam vitam suam ad emendationem disponunt: ex hoc dignissimo sacramento magnam devotionis gratiam et virtutis amorem frequenter recipiunt.

¶ O admirabilis et abscondita gratia sacramenti· quam norunt tantum Christi fideles: infideles autem et peccatis servientes experiri non possunt. In hoc sacramento confertur spiritualis gratia· et reparatur in anima virtus amissa: et per peccatum deformata redit pulchritudo. Tanta est aliquando haec gratia: ut ex plenitudine collatae devotionis non tantum mens, sed et debile corpus vires sibi praestitas sentiat ampliores.

¶ Dolendum tamen valde est et miserandum super tepiditate et negligentia nostra· quod non maiori affectione[8] trahimur ad Christum sumendum: in quo tota spes salvandorum consistit et meritum. Ipse enim est sanctificatio nostra et redemptio: ipse consolatio viatorum et sanctorum aeterna fruitio. Dolendum itaque valde quod multi tam parum hoc salutare mysterium advertunt: quod coelum laetificat et mundum conservat universum. Heu caecitas et duritia cordis humani, tam ineffabile donum non magis attendere: sed

ex quotidiano usu etiam ad inadvertentiam defluere.

Si enim hoc sanctissimum sacramentum in uno tantum celebraretur loco et ab uno tantum consecraretur sacerdote in mundo: quanto putas desiderio ad illum locum et ad talem [9] Dei sacerdotem homines afficerentur· ut divina mysteria celebrari [10] viderent? Nunc autem multi facti sunt sacerdotes et in multis locis offertur Christus· ut tanto maior appareat gratia et dilectio Dei ad hominem: quanto latius est sacra communio diffusa per omnem orbem. Gratias tibi Iesu bone pastor aeterne· qui nos pauperes et exules dignatus es pretioso corpore et sanguine tuo reficere: et ad haec mysteria percipienda etiam proprii oris tui alloquio invitare dicendo. Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis: et ego reficiam vos.

CAPUT II.

Quod magna bonitas et caritas Dei in sacramento exhibetur homini. [11]

Vox discipuli.

Super bonitate tua et magna misericordia tua Domine confisus accedo aeger ad salvatorem: esuriens et sitiens ad fontem vitae, egenus ad regem coeli· servus ad dominum, creatura ad creatorem: desolatus ad meum pium consolatorem. Sed unde hoc mihi· ut venias ad me? Quis ego sum ut praestes mihi te ipsum? Quomodo audet peccator coram te apparere· et tu quomodo dignaris ad peccatorem venire? Tu nosti servum tuum: et scis quia nil boni in se habet unde hoc illi praestes. Confiteor igitur vilitatem meam· agnosco tuam bonitatem, laudo pietatem: et gratias ago propter nimiam caritatem. Propter temet ipsum enim hoc facis, non

propter mea merita· ut bonitas tua mihi magis innotescat, caritas amplior ingeratur: et humilitas perfectius commendetur. Quia ergo tibi hoc placet et tu sic fieri iussisti. placet et mihi dignatio tua: et utinam iniquitas mea non obsistat.

O dulcissime et benignissime Iesu, quanta tibi reverentia et gratiarum actio cum perpetua laude pro susceptione sacri corporis tui debetur: cuius dignitatem nullus hominum explicare potens invenitur. Sed quid cogitabo in hac communione in accessu ad Dominum meum quem debite venerari nequeo· et tamen devote suscipere desidero? Quid cogitabo melius et salubrius· nisi me ipsum totaliter humiliando coram te, et tuam infinitam bonitatem exaltando supra me? Laudo te Deus meus et exalto in aeternum: despicio me et subiicio tibi in profundum vilitatis meae.

Ecce tu sanctus sanctorum: et ego sordes peccatorum. Ecce tu inclinas te ad me: qui non sum dignus ad te respicere. Ecce tu venis ad me: tu vis esse

mecum, tu invitas ad convivium tuum. Tu mihi dare vis coelestem cibum: et panem angelorum ad manducandum. Non alium sane quam te ipsum panem vivum, qui de coelo descendisti et das vitam mundo.

Ecce unde dilectio procedit· qualis dignatio illucescit: quam magnae gratiarum actiones et laudes tibi pro his debentur. O quam salutare et utile consilium tuum cum istud instituisti: quam suave et iucundum convivium, cum te ipsum in cibum donasti. O quam admirabilis operatio tua Domine· quam potens virtus tua: quam infallibilis veritas tua. Dixisti enim et facta sunt omnia: et hoc factum est quod ipse iussisti.

Mira res et fide digna ac humanum vincens intellectum· quod tu domine Deus meus, verus Deus et homo, sub modica specie panis et vini integer contineris: et sine consumptione a sumente manducaris. Tu Domine universorum qui nullius habes indigentiam voluisti per sacramentum tuum

habitare in nobis: conserva cor meum et corpus meum [14] immaculatum· ut laeta et pura conscientia saepius tua valeam celebrare mysteria, et ad meam perpetuam accipere salutem: quae ad tuum praecipue honorem et memoriale perenne sanxisti et instituisti.

¶ Laetare anima mea et gratias age Deo pro tam nobili munere et solatio singulari: in hac lacrimarum valle tibi relicto. Nam quoties hoc mysterium recolis et Christi corpus accipis· toties tuae redemptionis opus agis: et particeps omnium meritorum Christi efficeris. [15] Caritas etenim Christi numquam minuitur: et magnitudo propitiationis eius numquam exhauritur. Ideo nova semper mentis renovatione ad hoc disponere te debes: et magnum salutis mysterium attenta consideratione pensare. Ita magnum novum et iucundum tibi videri debet cum celebras aut missam audis· ac si eodem die Christus primum in uterum virginis descendens

homo factus esset: aut in cruce pendens pro salute hominum pateretur et moreretur.

CAPUT III.

Quod utile sit saepe communicare.

Vox discipuli.

Ecce ego ad te venio Domine· ut bene mihi sit ex munere tuo et laetificer in convivio sancto tuo: quod parasti in dulcedine tua pauperi Deus. Ecce in te est totum quod desiderare possum et debeo· tu salus mea et redemptio: spes et fortitudo decus et gloria. Laetifica ergo hodie animam servi tui: quoniam ad te domine Iesu animam meam levavi. Desidero te nunc devote ac reverenter suscipere: cupio te in domum meam inducere· quatenus cum Zachaeo merear a te benedici: ac inter filios Abrahae computari. Anima mea

corpus tuum concupiscit: cor meum tecum uniri desiderat.

Trade te mihi et sufficit: nam praeter te nulla consolatio valet. Sine te esse nequeo: et sine visitatione tua vivere non valeo. Ideoque oportet me frequenter ad te accedere: et in remedium salutis meae recipere· ne forte deficiam in via: si fuero coelesti fraudatus alimonia. Sic enim tu misericordissime Iesu praedicans populis et varios curans languores: aliquando dixisti. Nolo eos ieiunos dimittere in domum suam: ne deficiant in via. Age igitur hoc mecum modo: qui te pro fidelium consolatione in sacramento reliquisti. Tu es enim suavis refectio animae· et qui te digne manducaverit: particeps et heres erit aeternae gloriae. Necessarium quidem mihi est qui tam saepe labor et pecco, tam cito torpesco et deficio· ut per frequentes orationes et confessiones ac sacram corporis tui perceptionem me renovem mundem et ac-

cendam: ne forte diutius abstinendo a sancto proposito defluam.

Proni enim sunt sensus hominis ad malum ab adolescentia sua· et nisi succurrat divina medicina: labitur homo mox. ad peiora. Retrahit ergo sancta communio a malo: et confortat in bono. Si enim modo tam saepe negligens sum et tepidus, quando communico aut celebro· quid fieret, si medelam non sumerem: et tam grande iuvamen non quaererem? Et licet omni die non sim[16] aptus nec ad celebrandum bene dispositus· dabo tamen operam congruis temporibus divina percipere mysteria: ac tantae gratiae participem me praebere. Nam haec est una principalis fidelis animae consolatio, quamdiu peregrinatur a te in mortali corpore: ut saepius memor Dei sui dilectum suum devota suscipiat mente.

¶ O mira circa nos tuae pietatis dignatio· quod tu domine Deus creator et vivificator[17] omnium spirituum ad pauperculam dignaris venire animam: et cum tota divinitate tua ac humanitate eius impinguare esuriem. O felix mens et beata anima· quae te dominum Deum suum meretur devote[18] suscipere: et in tua susceptione spirituali gaudio repleri. O quam magnum suscipit Dominum· quam dilectum inducit hospitem, quam iucundum recipit socium: quam fidelem acceptat amicum· quam speciosum et nobilem amplectitur sponsum: prae omnibus dilectis et super omnia desiderabilia amandum. Sileant a facie tua dulcissime dilecte meus coelum et terra et omnis ornatus eorum· quoniam quidquid laudis habent ac decoris ex dignatione tuae est largitatis· nec ad decorem tui pervenient nominis: cuius sapientiae non est numerus.

CAPUT IV.

Quod multa bona praestantur devote communicantibus.

Vox discipuli.

Domine Deus meus praeveni servum tuum in benedictionibus dulcedinis tuae: ut ad tuum magnificum sacramentum digne ac devote merear accedere. Excita cor meum in te: et a gravi torpore exue me. Visita me in salutari tuo ad gustandam in spiritu suavitatem tuam: quae in hoc sacramento tamquam in fonte plenarie latet. Illumina quoque oculos meos ad intuendum tantum mysterium: et ad credendum illud indubitata fide me robora. Est enim operatio tua, non humana potentia· tua sacra institutio: non hominis adinventio. Non enim ad haec capienda et intelligenda aliquis idoneus per se reperitur: quae angelicam etiam subtilitatem transcendunt. Quid ergo ego pec-

cator indignus, terra et cinis· de tam alto sacramento [19] potero investigare et capere?

Domine in simplicitate cordis [20] in bona firma fide et in tua iussione ad te cum spe ac reverentia [21] accedo· ac vere credo: quia tu praesens es hic in sacramento Deus et homo. Vis ergo ut te suscipiam: et me ipsum tibi in caritate uniam. Unde tuam precor clementiam, et specialem ad hoc imploro mihi donari gratiam· ut totus in te liquefiam et amore pereffluam: atque de nulla alia [22] consolatione amplius me intromittam. Est enim hoc altissimum et dignissimum sacramentum salus animae et corporis· medicina omnis spirtualis languoris: in quo vitia mea curantur, passiones frenantur· tentationes vincuntur aut minuuntur, gratia maior infunditur: virtus incepta augetur· firmatur fides, spes roboratur: et caritas ignescit ac dilatatur.

¶ Multa namque bona largitus es et adhuc saepius largiris in sacramento dilectis tuis devote communicantibus Deus

meus susceptor animae meae: reparator infirmitatis humanae et totius dator consolationis internae. Nam multam ipsis consolationem adversus variam tribulationem infundis· et de imo deiectionis propriae ad spem tuae protectionis erigis: atque nova quadam gratia eos intus recreas et illustras· ut qui anxii primum et sine affectione se ante communionem senserant: postea refecti cibo potuque coelesti in melius se mutatos inveniant. Quod idcirco cum electis tuis ita [23] dispensanter agis: ut veraciter agnoscant et patenter experiantur quantum infirmitatis ex se ipsis habeant, et quid bonitatis ac gratiae ex te consequantur· quia ex semet ipsis frigidi duri et indevoti: ex te autem ferventes alacres et devoti esse merentur. Quis enim ad fontem suavitatis humiliter accedens· non modicum suavitatis inde reportat? Aut quis iuxta copiosum ignem stans non parum caloris inde percipit? Et tu fons es semper plenus et super-

abundans: ignis iugiter ardens et numquam deficiens.

Unde si mihi non licet haurire de plenitudine fontis nec usque ad satietatem potare: apponam [24] tamen os meum ad foramen coelestis fistulae· ut saltem modicam inde guttulam capiam ad refocillandam sitim meam: et non penitus exarescam. Et si necdum totus coelestis et tam ignitus ut Cherubim et Seraphim esse possum· conabor tamen devotioni insistere et cor meum praeparare: ut vel modicam divini incendii flammam ex humili sumptione vivifici sacramenti conquiram. Quidquid autem mihi deest Iesu bone salvator sanctissime· tu pro me supple benigne ac gratiose: qui omnes ad te vocare dignatus es dicens. Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis: et ego reficiam vos.

Ego quidem laboro in sudore vultus mei, dolore cordis torqueor: peccatis onerror, tentationibus inquietor· multis malis passionibus implicor et premor: et non

est qui adiuvet, non est qui liberet et salvum faciat, nisi tu domine Deus salvator meus· cui committo me et omnia mea: ut me custodias et perducas in vitam [25] aeternam. Suscipe me in laudem et gloriam nominis tui: qui corpus tuum et sanguinem in cibum et potum mihi parasti. Praesta domine Deus salutaris meus ut cum frequentatione mysterii tui crescat meae devotionis affectus.[26]

CAPUT V.

De dignitate sacramenti et statu sacerdotali.

Vox dilecti.

Si haberes angelicam puritatem et sancti Ioannis baptistae sanctitatem: non esses dignus hoc sacramentum accipere nec tractare. Non enim hoc meritis debetur hominum quod homo consecret et tractet Christi sacramentum: et sumat in

cibum panem angelorum. Grande ministerium[27] et magna dignitas sacerdotum: quibus datum est quod angelis non est concessum. Soli namque sacerdotes rite in ecclesia ordinati: potestatem habent celebrandi et corpus Christi consecrandi. Sacerdos quidem minister est Dei: utens verbo Dei per iussionem et institutionem Dei. Deus autem ibi principalis est auctor et invisibilis operator· cui subest omne quod voluerit: et paret omne quod iusserit.

Plus ergo credere debes Deo omnipotenti in hoc excellentissimo sacramento: quam proprio sensui aut alicui signo visibili. Ideoque cum timore et reverentia: ad hoc opus est accedendum. Attende tibi: et vide cuius ministerium tibi traditum est per impositionem manus episcopi. Ecce sacerdos factus es: et ad celebrandum consecratus. Vide nunc ut fideliter et devote in suo tempore Deo sacrificium offeras: et te ipsum irreprehensibilem exhibeas. Non alleviasti onus tuum· sed

maiori [28] iam alligatus es vinculo disciplinae: et ad maiorem teneris perfectionem sanctitatis. Sacerdos omnibus virtutibus debet esse ornatus: et aliis bonae vitae exemplum praebere. Eius conversatio non cum popularibus et communibus hominum viis: sed cum angelis in coelo aut cum perfectis viris in terra.

Sacerdos sacris vestibus indutus Christi vices gerit: ut Deum pro se et pro omni populo suppliciter et humiliter roget. Habet ante se et retro Dominicae crucis signum: ad memorandam iugiter Christi passionem. Ante se crucem in casula portat: ut Christi vestigia diligenter inspiciat et sequi ferventer studeat. Post se cruce signatus est: ut adversa quaelibet ab aliis illata clementer pro Deo toleret. Ante se crucem gerit: ut propria peccata lugeat. Post se ut aliorum etiam commissa per compassionem defleat: et se medium inter Deum et peccatorem constitutum esse sciat· nec ab oratione et oblatione sancta torpescat: donec gratiam et

misericordiam impetrare mereatur. Quando sacerdos celebrat Deum honorat: angelos laetificat ecclesiam aedificat· vivos adiuvat, defunctis requiem praestat: et sese omnium bonorum participem efficit.

CAPUT VI.

Interrogatio de exercitio ante communionem.

Vox discipuli.

Cum [29] tuam dignitatem Domine et meam vilitatem penso: valde contremisco et in me ipso confundor. Si enim non accedo vitam fugio· et si indigne me ingessero: offensam incurro. Quid ergo faciam Deus meus· auxiliator [30] et consiliator in necessitatibus?

Tu doce me viam rectam· propone breve aliquod exercitium: sacrae communioni congruum. Utile est enim scire qualiter scilicet devote ac reverenter tibi

praeparare debeam cor meum ad recipiendum salubriter tuum sacramentum: seu etiam celebrandum tam magnum et divinum sacrificium.

CAPUT VII.

De discussione propriae conscientiae et emendationis proposito.

Vox dilecti.

Super omnia cum summa humilitate cordis et supplici reverentia, cum plena fide et pia intentione honoris Dei: ad hoc sacramentum celebrandum tractandum et sumendum oportet Dei accedere sacerdotem. Diligenter examina conscientiam tuam: et pro posse tuo vera contritione et humili confessione eam munda et clarifica· ita ut nil grave habeas aut scias quod te remordeat: et liberum accessum impediat. Habeas displicentiam omnium peccatorum

tuorum in generali: et pro quotidianis excessibus magis in speciali doleas et gemas. Et si tempus patitur: Deo in secreto cordis cunctas confitere passionum tuarum miserias.

Ingemisce et dole quod adhuc ita carnalis sis et mundanus· tam immortificatus a passionibus: tam plenus concupiscentiarum motibus, tam incustoditus in sensibus exterioribus· tam saepe multis vanis phantasiis implicatus: tam multum inclinatus ad exteriora tam negligens ad interiora· [31] tam levis ad risum et dissolutionem: tam durus ad fletum et compunctionem· tam promptus ad laxiora et carnis commoda: tam segnis ad rigorem et fervorem· tam curiosus ad nova audienda et pulchra intuenda: tam remissus ad humilia et abiecta amplectenda· tam cupidus ad multa habenda: tam parcus ad dandum, tam tenax ad retinendum· tam inconsideratus in loquendo: tam incontinens in tacendo· tam incompositus in

moribus, tam importunus in actibus: tam effusus super cibum, tam surdus ad Dei verbum· tam velox ad quietem, tam tardus ad laborem: tam vigilans ad fabulas, tam somnolentus ad vigilias sacras· tam festinus ad finem, tam vagus ad attendendum: tam negligens in horis persolvendis, tam tepidus in celebrando, tam aridus in communicando· tam cito distractus, tam raro plene tibi collectus: tam subito commotus ad iram, tam facilis ad alterius displicentiam· tam pronus ad iudicandum, tam rigidus ad arguendum: tam laetus ad prospera, tam debilis in adversis· tam saepe multa bona proponens: et tam modicum ad effectum perducens.

His et aliis defectibus tuis cum dolore et magna displicentia propriae infirmitatis confessis ac deploratis: firmum statue propositum semper emendandi vitam tuam et in melius proficiendi. Deinde cum plena resignatione et integra voluntate offer te ipsum in honorem nominis mei in ara

cordis tui holocaustum perpetuum: corpus tuum scilicet et animam mihi fideliter committendo· quatenus et sic digne merearis ad offerendum Deo sacrificium accedere: et sacramentum corporis mei salubriter suscipere.

Non enim oblatio dignior et satisfactio maior pro peccatis diluendis: quam se ipsum pure et integre cum oblatione corporis Christi in missa et in communione Deo offerre. Si fecerit homo quod in se est et vere poenituerit· quotiescumque pro venia et gratia ad me accesserit: Vivo ego, dicit Dominus, qui nolo mortem peccatoris, sed magis ut convertatur et vivat· quoniam peccatorum suorum non recordabor amplius: sed cuncta sibi indulta erunt.

CAPUT VIII.

De oblatione Christi in cruce et propria resignatione.

Vox dilecti.

Sicut ego me ipsum expansis in cruce manibus et nudo corpore pro peccatis tuis Deo patri sponte obtuli· ita ut nihil in me remaneret quin totum in sacrificium divinae placationis transierit: ita debes et tu temetipsum mihi voluntarie in oblationem puram et sanctam quotidie in missa cum omnibus viribus et affectibus tuis quanto intimius vales offerre. Quid magis a te requiro· quam ut te studeas mihi ex integro resignare? Quidquid praeter te ipsum das nihil curo:[32] quia non quaero datum tuum sed te.

Sicut non sufficeret tibi omnibus habitis praeter me: ita nec mihi placere

poterit quidquid dederis te non oblato. Offer te mihi et da te totum pro Deo: et erit accepta oblatio. Ecce ego me totum obtuli patri pro te: dedi etiam totum corpus meum et sanguinem in cibum· ut totus tuus essem: et tu meus permaneres. Si autem in te ipso steteris nec sponte te ad voluntatem meam obtuleris· non est plena oblatio: nec integra erit inter nos unio. Igitur omnia opera tua praecedere debet spontanea tui ipsius in manus Dei oblatio: si libertatem consequi vis et gratiam. Ideo enim tam pauci illuminati et liberi intus efficiuntur: quia se ipsos ex toto abnegare nesciunt. Est firma sententia mea· nisi quis renuntiaverit omnibus: non potest meus esse discipulus. Tu ergo si optas meus esse discipulus: offer te ipsum mihi cum omnibus affectibus tuis,

CAPUT IX.

Quod nos et omnia nostra Deo debemus offerre et pro omnibus orare.

Vox discipuli.

Domine omnia tua sunt quae in coelo sunt et quae in terra. Desidero me ipsum tibi in spontaneam oblationem offerre: et tuus perpetuo [33] permanere. Domine in simplicitate cordis mei offero me ipsum tibi hodie in servum sempiternum: in obsequium et in [34] sacrificium laudis perpetuae. Suscipe me cum hac sancta oblatione tui pretiosi corporis· quam tibi hodie in praesentia angelorum invisibiliter assistentium offero: ut sit pro me et pro cuncto populo tuo in salutem.

¶ Domine offero tibi omnia peccata et delicta mea quae commisi coram te et sanctis angelis tuis a die quo primum

peccare potui usque ad diem hanc[35] super placabili altari tuo: ut tu omnia pariter incendas et comburas igne caritatis tuae, et deleas universas maculas peccatorum meorum et conscientiam meam ab omni delicto emundes· et restituas mihi gratiam tuam quam peccando amisi, omnia mihi plene indulgendo: et in osculum pacis me misericorditer assumendo.

Quid possum agere pro peccatis meis nisi humiliter ea confitendo et lamentando: et tuam propitiationem incessanter deprecando? Deprecor te exaudi me propitius: ubi adsto coram te Deus meus. Omnia peccata mea mihi maxime displicent: nolo ea umquam amplius perpetrare· sed pro eis doleo et dolebo quamdiu vixero: paratus poenitentiam agere et pro posse satisfacere. Dimitte mihi Deus dimitte mihi peccata mea propter nomen sanctum tuum: salva animam meam, quam pretioso sanguine tuo redemisti. Ecce committo me misericordiae tuae· resigno me manibus tuis: age mecum secundum

bonitatem tuam, non secundum meam malitiam et iniquitatem.

¶ Offero etiam tibi omnia bona mea quamvis valde pauca et imperfecta· ut tu ea emendes et sanctifices: ut ea grata habeas et accepta tibi facias· et semper ad meliora trahas: nec non ad beatum et[36] laudabilem finem me pigrum et inutilem homuncionem perducas.

¶ Offero quoque tibi omnia pia desideria devotorum· necessitates parentum, amicorum fratrum sororum omniumque carorum meorum, et eorum qui mihi vel aliis propter amorem tuum benefecerunt: et qui orationes et missas pro se suisque omnibus dici a me desideraverunt et petierunt· sive in carne adhuc vivant sive iam saeculo defuncti sint: ut omnes sibi auxilium gratiae tuae, opem consolationis, protectionem a periculis liberationem a poenis advenire sentiant· et ut ab omnibus malis erepti: gratias tibi magnificas laeti persolvant.

℣. Offero etiam tibi preces et hostias placationis pro illis specialiter qui me in aliquo laeserunt contristaverunt aut vituperaverunt, vel aliquod damnum vel gravamen intulerunt· pro his quoque omnibus quos aliquando contristavi conturbavi gravavi et scandalizavi, verbis factis scienter vel ignoranter: ut nobis omnibus pariter indulgeas peccata nostra et mutuas offensiones. Aufer Domine a cordibus nostris omnem suspicionem indignationem iram et disceptationem· et quidquid potest caritatem laedere: et fraternam dilectionem minuere. Miserere miserere Domine misericordiam tuam poscentibus, da gratiam indigentibus· et fac nos tales existere ut simus digni gratia tua perfrui: et ad vitam proficiamus aeternam. Amen.

CAPUT X.

Quod sacra communio de facili non est relinquenda.

Vox dilecti.

Frequenter recurrendum est ad fontem gratiae et divinae misericordiae: ad fontem bonitatis et totius puritatis· quatenus a passionibus tuis et vitiis curari valeas: et contra universas tentationes et fallacias diaboli fortior atque vigilantior effici merearis. Inimicus sciens fructum et remedium maximum in sacra communione positum: omni modo et occasione nititur fideles et devotos quantum praevalet retrahere et impedire. Quum enim quidam sacrae communioni se aptare disponunt: peiores satanae immissiones patiuntur. [37]

Ipse nequam spiritus, ut in Iob scribitur venit inter filios Dei: ut solita illos nequitia sua perturbet [38] aut timidos

nimium reddat et perplexos· quatenus affectum eorum minuat vel fidem impugnando auferat: si forte aut omnino communionem relinquant, aut cum tepore accedant. Sed non est quidquam curandum de versutiis et phantasiis illius, quantumlibet turpibus et horridis: sed cuncta phantasmata in caput illius[39a] sunt retorquenda. Contemnendus est miser et deridendus· nec propter insultus eius et commotiones quas suscitat: sacra est omittenda communio.

Saepe etiam impedit nimia sollicitudo pro devotione habenda: et anxietas quaedam de confessione facienda. Age secundum consilium sapientum et depone anxietatem et scrupulum· quia gratiam Dei impedit: et devotionem mentis destruit. Propter aliquam parvam turbationem[39] vel gravitatem sacram ne dimittas communionem· sed vade citius confiteri: et omnes offensiones aliis libenter indulge. Si vero tu aliquem offendisti· veniam hu-

militer deprecare:[40] et Deus libenter indulgebit tibi.

¶ Quid prodest tibi diu tardare confessionem· aut sacram differre communionem? Expurga te cumprimis: exspue velociter venenum. Festina accipere remedium: et senties melius quam si diu distuleris. Si hodie propter istud dimittis, cras forsitan aliud maius eveniet· et sic diu posses[41] a communione impediri: et magis ineptus fieri. Quanto citius vales a praesenti gravitate et inertia te excutias· quia nihil importat diu anxiari, diu cum turbatione transire: et ob quotidiana obstacula se a divinis sequestrare. Imo plurimum nocet diu communionem protelare: nam et gravem torporem consuevit inducere. Proh dolor, quidam tepidi et dissoluti moras confitendi libenter accipiunt· et communionem sacram idcirco differri cupiunt: ne ad maiorem sui custodiam se dare teneantur.

Heu quam modicam caritatem et debilem devotionem habent: qui sacram com-

munionem tam faciliter postponunt. Quam felix ille et Deo acceptus habetur: qui sic vivit et in tali puritate conscientiam suam custodit· ut etiam omni die communicare [42] paratus et bene affectatus esset: si ei liceret et sine nota agere posset. Si quis interdum abstinet humilitatis gratia aut legitima impediente causa: laudandus est de reverentia. Si autem torpor obrepserit· se ipsum excitare debet et facere quod in se est: et Dominus aderit desiderio suo pro voluntate quam specialiter respicit.

Cum vero legitime praepeditus est, habebit semper bonam voluntatem et piam intentionem communicandi: et sic non carebit fructu sacramenti. Potest enim quilibet devotus omni die et omni hora ad spiritualem Christi communionem salubriter et sine prohibitione accedere: et tamen certis diebus et statuto tempore corpus sui redemptoris cum affectuosa reverentia sacramentaliter debet suscipere·

et magis laudem Dei et honorem praetendere: quam suam consolationem quaerere. Nam toties mystice communicat et invisibiliter reficitur· quoties incarnationis Christi mysterium passionemque devote recolit: et in amorem eius accenditur.

Qui aliter se non praeparat nisi instante festo vel consuetudine compellente: saepius imparatus erit. Beatus qui se Domino in holocaustum offert: quoties celebrat aut communicat. Non sis in celebrando nimis prolixus aut festinus: sed serva bonum communem modum cum quibus vivis. Non debes aliis generare molestiam et taedium· sed communem servare viam iuxta maiorum institutionem: et potius aliorum servire utilitati quam propriae devotioni vel affectui.

CAPUT XI.

Quod corpus Christi et sacra scriptura maxime sint animae fideli necessaria.

Vox discipuli.

O dulcissime domine Iesu quanta est dulcedo devotae animae tecum epulantis in convivio tuo· ubi ei non alius cibus manducandus proponitur: nisi tu unicus dilectus eius, super omnia desideria cordis eius desiderabilis. Et mihi quidem dulce foret in praesentia tua ex intimo affectu lacrimas fundere: et cum pia Magdalena pedes tuos lacrimis irrigare. Sed ubi est haec devotio· ubi lacrimarum sanctarum copiosa effusio? Certe in conspectu tuo et sanctorum angelorum tuorum totum cor meum ardere deberet: et ex gaudio flere. Habeo enim te in sacramento vere praesentem: quamvis aliena specie occultatum.

Nam in propria et divina claritate te conspicere oculi mei ferre non possent: sed neque totus mundus in fulgore tantae maiestatis subsisteret.[43] In hoc ergo imbecillitati meae consulis: quod te sub sacramento abscondis. Habeo vere et adoro quem angeli adorant in coelo· sed ego adhuc interim in fide: illi autem in specie et sine velamine. Me oportet contentum esse in lumine verae fidei, et in ea ambulare donec aspiret dies aeternae claritatis: et umbrae figurarum inclinentur. Cum autem venerit quod perfectum est, cessabit usus sacramentorum· quia beati in gloria coelesti non egent medicamine sacramentali: gaudent enim sine fine in praesentia Dei facie ad faciem gloriam eius speculantes· et de claritate in claritatem abyssalis Deitatis transformati: gustant Verbum Dei caro factum sicut fuit ab initio et manet in aeternum.

Memor[44] horum mirabilium grave mihi fit taedium etiam quodlibet spirituale so-

latium· quia quamdiu Dominum meum aperte in sua gloria non video: pro nihilo duco omne quod in mundo conspicio et audio. Testis es tu mihi Deus· quod nulla me potest res consolari, nulla creatura quietare: nisi tu Deus meus quem desidero aeternaliter contemplari. Sed non est hoc possibile durante me in hac mortalitate· ideo oportet ut me ponam ad magnam patientiam: et me ipsum in omni desiderio tibi submittam. Nam et sancti tui Domine qui tecum iam in regno coelorum exultant: in fide et patientia magna, dum viverent, adventum gloriae tuae exspectabant. Quod illi crediderunt ego credo· quod illi speraverunt ego spero: quo illi pervenerunt, per gratiam tuam me venturum spero et confido.[45] Ambulabo interim in fide exemplis confortatus sanctorum· habeo[46] etiam libros sanctos pro solatio et vitae speculo: atque super haec omnia sanctissimum corpus tuum pro singulari remedio et refugio.

¶ Duo namque mihi necessaria permaxime sentio in hac vita: sine quibus importabilis[47] foret ista miserabilis vita. In carcere corporis huius detentus duobus me egere fateor: cibo scilicet et lumine. Dedisti itaque mihi infirmo sacrum corpus tuum ad refectionem mentis et corporis: et posuisti lucernam pedibus meis verbum tuum. Sine his duobus bene vivere non possem· nam verbum Dei lux animae meae: et sacramentum tuum panis vitae. Haec possunt etiam dici mensae duae hinc et inde: in gazophylacio sanctae ecclesiae positae. Una mensa est sacri altaris habens panem sanctum, id est corpus Christi pretiosum· altera est divinae legis continens doctrinam sanctam: erudiens fidem rectam et firmiter usque ad interiora velaminis ubi sunt sancta sanctorum perducens.

Gratias tibi domine Iesu lux lucis aeternae pro doctrinae sacrae mensa: quam nobis per servos tuos prophetas et apostolos aliosque doctores ministrasti. Gratias

tibi creator ac redemptor [48] hominum: qui ad declarandam toti mundo caritatem tuam, coenam parasti magnam· in qua non agnum typicum, sed tuum sanctissimum corpus et sanguinem proposuisti manducandum: laetificans omnes fideles convivio sacro, et calice inebrians salutari· in quo sunt omnes deliciae paradisi: et epulantur nobiscum angeli sancti, sed suavitate feliciori.

¶ O quam magnum et honorabile est officium sacerdotum: quibus datum est Dominum maiestatis verbis sacris consecrare· labiis benedicere, manibus tenere: ore proprio sumere et ceteris ministrare. O quam mundae debent esse illius manus,[49] quam purum os, quam sanctum corpus, quam immaculatum cor erit sacerdotis: ad quem toties ingreditur auctor puritatis. Ex ore sacerdotis nihil nisi sanctum nihil nisi honestum et utile procedere debet verbum: qui tam saepe Christi accipit sacramentum.

Oculi eius simplices et pudici: qui Christi corpus solent intueri. Manus purae et in coelum elevatae: quae creatorem coeli et terrae solent contrectare. Sacerdotibus specialiter in lege dicitur: Sancti estote: quoniam ego sanctus sum dominus Deus vester.

Adiuvet nos gratia tua omnipotens Deus· ut qui officium sacerdotale suscepimus: digne ac devote tibi in omni puritate et conscientia bona famulari valeamus. Et si non possumus in tanta innocentia vitae conversari ut debemus· concede nobis tamen digne flere mala quae gessimus: et in spiritu humilitatis ac bonae voluntatis proposito tibi ferventius de cetero deservire.[50]

CAPUT XII.

Quod magna diligentia se debeat communicaturus praeparare Christo.

Vox dilecti.

Ego sum puritatis amator: et dator omnis sanctitatis. Ego cor purum quaero: et ibi est locus requietionis meae. Para mihi coenaculum grande stratum: et faciam apud te Pascha cum discipulis meis. Si vis ut veniam ad te et apud te maneam· expurga vetus fermentum: et munda cordis tui habitaculum. Exclude totum saeculum et omnem vitiorum tumultum· sede tamquam passer solitarius in tecto: et cogito excessus tuos in amaritudine animae tuae. Omnis namque amans suo dilecto amatori optimum et pulcherrimum praeparat locum: quia in hoc cognoscitur affectus suscipientis dilectum.

Scito tamen te non posse satisfacere huic praeparationi ex merito tuae actionis: etiamsi per integrum annum te praeparares et nihil aliud in mente haberes. Sed ex sola pietate et gratia mea permitteris ad mensam meam accedere· ac si mendicus ad prandium vocaretur divitis, et ille nihil aliud habeat ad retribuendum beneficiis eius: nisi se humiliando et ei regratiando. Fac ergo [51] quod in te est, et diligenter facito· non ex consuetudine, non ex necessitate: sed cum timore et reverentia et affectu [52] accipe corpus dilecti domini Dei tui dignantis ad te venire. Ego sum qui vocavi, ego iussi fieri· ego supplebo quod tibi deest: veni et suscipe me.

Cum gratiam devotionis tribuo, gratias age Deo tuo· non quia dignus es: sed quia tui misertus sum. Si non habes sed magis te aridum [53] sentis· insiste orationi, ingemisce et pulsa: nec desistas donec merearis micam aut guttam gratiae salutaris accipere. Tu mei indiges: non ego

tui indigeo. Nec tu me sanctificare venis: sed ego te sanctificare et meliorare venio. Tu venis ut ex me sanctificeris et mihi uniaris· ut novam gratiam recipias: et de novo ad emendationem accendaris. Noli negligere hanc gratiam· sed praepara[54] cum omni diligentia cor tuum: et introduc ad te dilectum tuum.

Oportet autem ut non solum te praepares ad devotionem ante communionem: sed ut etiam sollicite te[55] conserves in ea post sacramenti perceptionem. Nec minor custodia post exigitur: quam devota praeparatio prius. Nam bona postmodum custodia: optima iterum est praeparatio ad maiorem gratiam consequendam. Ex eo quippe valde indispositus quisque[55a] redditur: si statim fuerit nimis effusus ad exteriora solatia. Cave a multiloquio· mane in secreto: et fruere Deo tuo. Ipsum enim habes: quem totus mundus tibi auferre non potest. Ego sum cui te totum dare debes· ita ut iam ultra non in te: sed in me absque omni sollicitudine vivas.

CAPUT XIII.

Quod toto corde anima devota Christi unionem in sacramento affectare debet.

Vox discipuli.

Quis mihi det Domine ut inveniam te solum et aperiam tibi cor meum·[56] et fruar te sicut desiderat anima mea: et iam me nemo despiciat, nec ulla creatura me moveat vel respiciat· sed tu solus mihi loquaris et ego tibi: sicut solet dilectus ad dilectum loqui et amicus cum amico convivari. Hoc oro, hoc desidero· ut tibi totus uniar, et cor meum ab omnibus creatis rebus abstraham: magisque per sacram communionem ac frequentem celebrationem coelestia et aeterna sapere discam. Ah domine Deus quando ero tecum totus unitus et absorptus: meique totaliter oblitus?

Tu in me et ego in te: et sic nos pariter in unum manere concede.

Vere tu es dilectus meus, electus ex millibus: in quo complacuit animae meae habitare omnibus diebus vitae suae. Vere tu pacificus meus· in quo pax summa et requies vera: extra quem labor et dolor et infinita miseria. Vere tu es Deus absconditus· et consilium tuum non est cum impiis: sed cum humilibus et simplicibus sermo tuus. O quam suavis est Domine spiritus tuus· qui ut dulcedinem tuam in filios demonstrares: pane suavissimo de coelo descendente illos reficere dignaris. Vere non est alia natio tam grandis quae habeat deos appropinquantes sibi: sicut tu Deus noster ades universis fidelibus tuis· quibus ob quotidianum solatium et cor erigendum in coelum: te tribuis ad edendum et fruendum.

Quae est enim alia gens tam inclita sicut plebs Christiana: aut quae creatura sub coelo tam dilecta ut anima devota· ad quam ingreditur Deus ut pascat eam carne sua gloriosa? O ineffabilis gratia· o admirabilis dignatio: o amor immensus, homini singulariter impensus. Sed quid retribuam Domino pro gratia ista· pro caritate tam eximia? Non est aliud quod gratius donare queam: quam ut cor meum Deo meo[57] totaliter tribuam et intime coniungam. Tunc exultabunt omnia interiora mea: cum perfecte fuerit unita Deo anima mea. Tunc dicet mihi: Si tu vis esse mecum, ego volo esse tecum. Et ego respondebo illi: Dignare Domine manere mecum: ego volo libenter esse tecum. Hoc est totum desiderium meum: ut cor meum tibi sit unitum.

CAPUT XIV.

De quorumdam devotorum ardenti desiderio ad corpus Christi.

Vox discipuli.

O quam magna multitudo dulcedinis tuae Domine: quam abscondisti timentibus te. Quando recordor devotorum aliquorum ad sacramentum tuum Domine cum maxima devotione et affectu accedentium: tunc saepius in me ipso confundor et erubesco, quod ad altare tuum et sacrae communionis mensam tam tepide et frigide accedo· quod ita aridus et sine affectione cordis maneo: quod non sum totaliter accensus coram te Deo meo, nec ita vehementer attractus et affectus sicut multi devoti fuerunt· qui prae nimio desiderio communionis et sensibili cordis amore a fletu se non potuerunt continere: sed ore cordis et corporis pariter ad te

Deum fontem vivum medullitus inhiabant· suam esuriem non valentes aliter temperare nec satiare: nisi corpus tuum cum omni iucunditate et spirituali aviditate accepissent.

O vere ardens fides eorum: probabile existens argumentum sacrae praesentiae tuae. Isti enim veraciter cognoscunt Dominum suum in fractione panis: quorum cor tam valide ardet in eis de Iesu ambulante cum eis. Longe est a me saepe talis affectus et devotio: tam vehemens amor et ardor. Esto mihi propitius Iesu bone dulcis et benigne: et concede pauperi mendico tuo vel interdum modicum de cordiali affectu amoris tui in sacra communione sentire· ut fides mea magis convalescat, spes in bonitate tua proficiat: et caritas semel perfecte accensa et coeleste manna experta numquam deficiat.

Potens est autem misericordia tua etiam gratiam desideratam mihi praestare: et in spiritu ardoris, cum dies beneplaciti tui venerit, me clementissime visitare. Etenim

licet tanto desiderio tam specialium devotorum tuorum non ardeo· tamen de gratia tua illius magni inflammati desiderii desiderium habeo: orans et desiderans omnium talium fervidorum amatorum tuorum participem me fieri ac eorum sancto consortio annumerari.

CAPUT XV.

Quod gratia devotionis humilitate et sui ipsius abnegatione acquiritur.

Vox dilecti.

Oportet te devotionis gratiam instanter quaerere, desideranter petere, patienter et fiducialiter exspectare· gratanter recipere, humiliter conservare, studiose cum ea operari: ac Deo tempus et modum[58] supernae visitationis donec veniat committere. Humiliare praecipue te debes, cum parum aut nihil devotionis interius sentis: sed

non nimium deiici nec inordinate contristari. Dat saepe Deus in uno brevi momento: quod longo negavit tempore. Dat quandoque in fine: quod in principio orationis distulit dare.

Si semper cito gratia daretur et pro voto adesset: non esset infirmo homini bene portabile. Propterea in bona spe et humili patientia: expetenda est devotionis gratia. Tibi tamen et peccatis tuis imputa: cum non datur vel etiam occulte tollitur. Modicum quandoque est quod gratiam impedit et abscondit· si tamen modicum et non potius grande dici debeat: quod tantum bonum prohibet. Et si hoc ipsum modicum vel grande amoveris et perfecte viceris: erit quod petiisti.

Statim namque ut te Deo ex toto corde tradideris nec hoc vel illud pro libitu seu velle quaesieris, sed integre te in ipso posueris, unitum te invenies et pacatum· quia nil ita bene sapiet et placebit: sicut beneplacitum divinae voluntatis. Quisquis ergo intentionem suam simplici corde ad

Deum levaverit,[59] seque ab omni inordinato amore seu displicentia cuiuslibet rei creatae evacuaverit: aptissimus gratiae percipiendae ac dignus devotionis munere erit. Dat enim Dominus ibi benedictionem suam: ubi vasa vacua invenerit. Et quanto perfectius infimis quis renuntiat et magis sibi ipsi per contemptum sui moritur· tanto gratia celerius venit, copiosius intrat: et altius liberum cor elevat.

Tunc videbit et affluet et mirabitur et dilatabitur cor eius in ipso· quia manus Domini cum eo: et ipse se posuit totaliter in manu eius usque in saeculum. Ecce sic benedicetur homo qui quaerit Deum in toto corde suo: nec in vanum accipit animam suam. Hic in accipiendo sacram Eucharistiam magnam promeretur divinae unionis gratiam· quia non respicit ad propriam devotionem et consolationem: sed super omnem devotionem et consolationem[60] ad Dei gloriam et honorem.

CAPUT XVI.

Quod necessitates nostras Christo aperire et eius gratiam postulare debemus.

Vox discipuli.

O dulcissime atque amantissime Domine quem nunc devote desidero suscipere: tu scis infirmitatem meam et necessitatem quam patior· in quantis malis et vitiis iaceo: quam saepe sum gravatus tentatus turbatus et inquinatus. Pro remedio ad te venio: pro consolatione et sublevamine te deprecor. Ad omnia scientem loquor cui manifesta sunt omnia interiora mea: et qui solus potes [61] me perfecte consolari et adiuvare. Tu scis quibus bonis indigeo prae omnibus: et quam pauper sum in virtutibus.

Ecce sto ante te pauper et nudus: gratiam postulans et misericordiam im-

plorans. Refice esurientem mendicum tuum· accende frigiditatem meam igne amoris tui: illumina caecitatem meam claritate praesentiae tuae. Verte mihi omnia terrena in amaritudinem· omnia gravia et contraria in patientiam: omnia infima et creata in contemptum et oblivionem. Erige cor meum ad te in coelum: et ne dimittas me vagari super terram. Tu solus mihi ex hoc iam dulcescas usque in saeculum· quia tu solus cibus et potus meus, amor meus et gaudium meum: dulcedo mea et totum bonum meum.

Utinam me totaliter ex tua praesentia accendas comburas et in te transmutes· ut unus tecum efficiar spiritus per gratiam internae unionis: et liquefactionem ardentis amoris. Ne patiaris me ieiunum et aridum a te recedere· sed operare mecum misericorditer: sicut saepius operatus es cum sanctis tuis mirabiliter. Quid mirum si totus ex te ignescerem et in me ipso deficerem· cum tu sis ignis semper ardens

et numquam deficiens, amor corda purificans: et intellectum illuminans?

CAPUT XVII.

De ardenti amore et vehementi desiderio suscipiendi Christum.[62]

Vox discipuli.

Cum summa devotione et ardenti amore, cum toto cordis affectu et fervore desidero te Domine suscipere: quemadmodum multi sancti et devotae personae in communicando te desideraverunt· qui tibi maxime in sanctitate vitae placuerunt: et in ardentissima devotione fuerunt. O Deus meus amor aeternus totum bonum meum felicitas interminabilis· cupio te suscipere cum vehementissimo desiderio et dignissima reverentia: quam aliquis sanctorum umquam habuit et sentire potuit.

Et licet indignus sum omnia illa sentimenta devotionis habere· tamen offero

tibi totum cordis mei affectum: ac si omnia illa gratissima inflammata[63] desideria solus haberem. Sed et quaecumque potest pia mens concipere et desiderare: haec omnia tibi cum summa veneratione et intimo favore praebeo et offero. Nihil opto mihi reservare: sed me et omnia mea tibi sponte et libentissime immolare. Domine Deus meus creator meus et redemptor meus, cum tali affectu, reverentia laude et honore, cum tali gratitudine dignitate et amore, cum tali fide spe et puritate te affecto hodie suscipere· sicut te suscepit et desideravit sanctissima mater tua gloriosa virgo Maria, quando angelo evangelizanti sibi incarnationis mysterium humiliter ac devote[64] respondit: Ecce ancilla Domini fiat mihi secundum verbum tuum.

Et sicut beatus praecursor tuus excellentissimus sanctorum Ioannes Baptista in praesentia tua laetabundus exultavit in gaudio Spiritus sancti, dum adhuc maternis clauderetur visceribus: et postmodum

cernens inter homines Iesum ambulantem valde se humilians devoto cum affectu dicebat: Amicus autem sponsi qui stat et audit eum gaudio gaudet propter vocem sponsi· sic et ego magnis et sacris desideriis opto inflammari: et tibi ex toto corde me ipsum praesentare. Unde et omninm devotorum cordium iubilationes, ardentes affectus, mentales excessus ac supernaturales illuminationes et coelicas visiones tibi offero et exhibeo cum omnibus virtutibus et laudibus, ab omni creatura in coelo et in terra celebratis et celebrandis, pro me et omnibus mihi in oratione commendatis· quatenus ab omnibus digne lauderis: et in perpetuum glorificeris.

Accipe vota mea domine Deus meus et desideria infinitae laudationis ac immensae [65] benedictionis: quae tibi secundum multitudinem ineffabilis magnitudinis tuae iure debentur. Haec tibi reddo et

reddere desidero per singulos dies et momenta temporum: atque ad reddendum mecum tibi gratias et laudes omnes coelestes spiritus et cunctos fideles tuos precibus et affectibus invito et exoro.

Laudent te universi populi tribus et linguae: et sanctum ac mellifluum nomen tuum cum summa iubilatione et ardenti devotione magnificent. Et quicumque reverenter ac devote altissimum sacramentum tuum celebrant et plena fide recipiunt· gratiam et misericordiam apud te invenire mereantur: et pro me peccatore suppliciter exorent. Cumque optata devotione ac fruibili unione potiti fuerint, et bene consolati ac mirifice refecti de sacra mensa coelesti abscesserint: mei pauperis recordari dignentur.

CAPUT XVIII.

Quod homo non sit curiosus scrutator sacramenti, sed humilis imitator Christi subdendo sensum suum sacrae fidei.

Vox dilecti.

Cavendum est tibi a curiosa et inutili perscrutatione huius profundissimi Sacramenti: si non vis in dubitationis profundum submergi. Qui scrutator est maiestatis: opprimetur a gloria. Plus valet Deus operari: quam homo intelligere potest. Tolerabilis pia et humilis inquisitio veritatis: parata semper doceri et per sanas patrum sententias studens ambulare.

Beata simplicitas quae difficiles quaestionum relinquit vias: et plana ac firma pergit semita mandatorum Dei. Multi devotionem perdiderunt: dum altiora scrutari voluerunt. Fides a te exigitur et sincera vita: non altitudo intellectus neque profunditas mysteriorum Dei. Si non

intelligis nec capis quae infra te sunt: quomodo comprehendes quae supra te sunt? Subdere deo et humilia sensum tuum fidei: et dabitur tibi scientiae lumen prout tibi fuerit utile ac necessarium.

Quidam graviter tentantur de fide et sacramento: sed non est hoc ipsis imputandum, sed potius inimico. Noli curare noli disputare cum cogitationibus tuis: nec ad immissas a diabolo dubitationes responde· sed crede verbis Dei, crede sanctis eius et prophetis: et fugiet a te nequam inimicus. Saepe multum prodest: quod talia sustinet Dei servus. Nam infideles et peccatores non tentat quos secure iam possidet: fideles autem devotos variis modis tentat et vexat.

Perge ergo cum simplici et indubitata fide· et cum supplici reverentia ad sacramentum accede:[66] et quidquid intelligere non vales, Deo omnipotenti secure committe. Non fallit te Deus: fallitur qui sibi ipsi nimium[67] credit. Graditur Deus cum simplicibus, revelat se humilibus· dat intel-

lectum parvulis, aperit sensum puris mentibus: et abscondit gratiam curiosis et superbis. Ratio humana debilis est et falli potest: fides autem vera falli non potest.

Omnis ratio et naturalis investigatio fidem sequi debet: non praecedere nec infringere. Nam fides et amor ibi maxime praecellunt: et occultis modis in hoc sanctissimo et superexcellentissimo sacramento operantur. Deus aeternus et immensus infinitaeque potentiae· facit magna et inscrutabilia in coelo et in terra: nec est investigatio mirabilium operum eius. Si talia essent opera Dei, ut facile ab humana ratione caperentur: non essent mirabilia nec ineffabilia dicenda.[68]

Explicit liber Anno domini 1427 die Crispini et Crispiniani.

Lectiones variantes.

Lectiones variantes.

Th. = Autographon Thomae a Kempis de anno 1441.

R. = Codex Roolf de anno 1431.

G. = Codex Gaesdoncanus de anno 1427.

I.

1. sentiunt desiderium. G. — desid. sent. Th.
2. prodest tibi. G. Th. — prod. homini. R.
3. altum statum. G. Th. — altum. R.
4. graviter postea. G. — postmodum graviter. Th. R.
5. optare. G. Th. — sperare. R.
6. sapientes dici. G. R. — dici sapientes. Th.
7. praestat ad Deum confidentiam. G. R. — ad D. praest. confid. Th.
8. noli. G. Th. — noli ergo. R.
9. inveniantur. G. Th. — inveniuntur. R.
10. videris. G. — videres. Th. R.

11. non. G. — nec. Th.
12. corde. G. Th. -- cordis. R.
13. Taedet me. G. — Taed. me saepe. Th.
14. sibi magis. G. — mag. sibi. Th. R.
15. cordis affectio. G. — affectio cordis. Th. R.
16. fortiorem se ipso. G. — se ipso fort. Th.
17. sicuti. G. Th. — sicut. R.
18. et. G. — nec. Th.
19. novistis. G. — novisti. Th. R.
20. in studiis. G. R. — studiis. Th.
21. videbantur. G. R. — esse vid. Th.
22. terreni honoris. G. — honoris. Th. R.
23. sapientia. G. Th. — est sap. R.
24. pertinet. G. — etiam pertinet. Th.
25. conscientioso viro consilium G. — consc. viro concilium. Th. — et cum consc. v. conc. R.
26. meliore. G. Th. — meliori. R.
27. sanctarum script. G. Th. — scripturarum. R.
28. veritas G. Th. — verbum R.
29. simpliciter et fideliter. G. — humiliter simpl. et fidel. Th. R.
30. terrenis desideriis. Th. R. — desideriis. G.
31. leviter. G. — lev. etiam Th.
32. cuiuscumque viventis ast. G. — astut. cui. viv. Th.
33. et. G. — aut. Th. R.
34. meliora de aliis. G. — de aliis meliora. Th.
35. humili. G. Th. — humilibus. R.
36. zelus et indignatio. G. Th. — zel. est et ind. R.

37. blandiri. G. R. — blandire. Th.
38. magnatibus. G. — magnatis. Th. R.
39. tracta. G. — pertracta. Th. R.
40. in praelatura vel regimine. G. — in pr. seu regimine. R. — in praelatura. Th.
41. praelati regimine G. — regimine prael. Th.
42. saepius. G. — saepe. Th.
43. relevare optamus. G. — optamus relevare. Th.
44. nam haec exterior. G. Th. — nam exterior. R.
45. mortificare ab omnibns terr. desid. G. Th. — mortificare et ab om. terr. desid. elongare. R.
46. nimium. G. — nimis Th.
47. quod. G. — quia. Th.
48. annos G. — annos professionis. Th. R.
49. Perfectionis fervor et profectus nostri quotidie. G. — Fervor et profectus quotidie. Th.
50. posset. G. Th. — possit. R.
51. in principio. G. Th. — nobis in pr. R.
52. habemus. G. R. — habeamus. Th.
53. contradictiones. G. — quandoque contr. Th.
54. taliter. Th. — totaliter. R. G.
55. vita humana. G. Th. — vita hominis. R. In sententia sequente: ne diabolus locum inveniret. Th. — ne diab. inven. locum. G.
56. habeat. G. Th. — habet. R.

57. et plene. G. Th. — quia plene. R.
58. qui tentationes. G. Th. — qui bene tent. R.
59. sint. G. Th. — sunt. R.
60. hostis vincitur. Th. R. — vincitur. G.
61. fit debilior. G. — debilior fit. Th.
62. vero satis leniter. G. — vero satis leviter. R. — satis leniter. Th.
63. cuncta secundum. G. R. — cuncta ad. Th.
64. existit. G. R. — consistit. Th.
65. sit devotus et fervidus. G. — dev. sit et ferv. Th.
66. magna confidant. G. — in magnis conf. Th.
67. se ipsos. G. — occulte se ipsos. Th.
68. libitu. G. — velle. Th.
69. aliquid. G. — aliquod. Th.
70. pro utilitate. G. — sed pro util. Th.
71. est intermittendum. G. — interm. est. Th.
72. deseritur. G. R. — destruitur. Th.
73. parvum sit aut despectum, totum efficitur fructuosum. G. — parv. et desp., tot. fructuos. eff. Th. — pro quantumcunque legiter in R. quantumque.
74. Alii legunt: quam quantum quis facit.
75. omnia profecto terrena plena sentiret fore vanitatis. G. — profecto omnia terrena sentiret plena fore vanitatis. Th.
76. vel. G. — aut. Th. R.
77. malum. G. — mala. Th.

78. Huic loco in margine adscriptum est: Sicut inquit comicus: alius aliud est vitium.
79. monasterio. G. — monasteriis. Th. R.
80. ibi. G. — inibi. Th. R.
81. fidelem. G. — fidelis. Th. R.
82. vixerit. G. Th. — vixit. R.
83. fideliter consummaverit. G. — feliciter consummaverit. Th. — feliciter consummavit. R.
84. exulem et peregrinum. G. — exul. peregr. Th. R.
85. conferunt. G. — confert. Th.
86. labore in fatigatione. G. — et fatigatione. Th.
87. sanctis meditationibus. G. — medit. sanct. Th.
87a. vestigia Christi. G. — Christi vestigia. Th.
88. crebro. G. — frequenter. Th.
89. et prae magna. G. Th. — prae magna. R.
90. etiam in necessitate servire. G. — servire etiam in necessitate. Th.
91. preciosi et electi. G. — dilecti. Th. R.
92. quanta devotio orationis: et quanta reverentia et obedientia G. — quanta devotio orationis, quanta aemulatio virtutis, quam magna disciplina viguit, quanta reverentia et obedientia. Th.
93. quam. G. — quam quod. Th.
94. volenti proficere. G. — proficere volenti. Th.

95. Deus autem G. — sed Deus. Th.
96. pariter et interiora. G. — et interiora pariter. Th.
97. ad minus semel in die, mane videlicet et vespere. G. — interdum et ad minus semel in die, man. vid. aut vesp. Th.
98. in feriatis. G. — feriatis. Th. R.
99. vivere. G. — servire. Th.
100. sui. G. R. — sui ipsius. Th.
101. videaris bonus coenob. G. — bon. vid. coen. Th.
102. ne nimium. G. Th. — nec nim. R.
103. tumulto degit. G. Th. — degat. R.
104. appropinquabit. G. — approximabit. Th. R.
105. et hom. G. — etiam hom. Th. R.
106. sub sole potest. G. — potest sub sole. Th.
107. voca ad te. G. — et voca. Th.
108. de rumoribus. G. Th. — de rumoribus saeculi. R.
109. ad compunctionem. G. — ad cordis comp. Th.
110. se recolligere. G. Th. — redigere. R.
111. Habeas. G. Th. — Habe. R.
112. quibus involuti. G. — quibus ita inv. Th.
113. inferni. G. — futuras inferni. Th.
114. vel ang. G. Th. — et ang. R.
115. ille habet. G. — ille homo habet. Th. R.
116. quam exc. G. — et exc. Th.

117. magna magna miseria. G. — magna mis. Th. R.
118. devote rogat. G. Th. — rogat R.
119. illam suam. G. — suam Th.
120. in fine — quam vile et nihil. G. — adhuc in fine — vile et nihilum. Th.
121. ipsorum sursum. G. — eorum sursum. Th. — ipsorum. R.
122. tempus aptum est emendandi. G. — apt. temp. est emend. Th.
123. amisimus. G. — perdimus. Th.
124. exsp. Dei gratiam. G. — Dei expectare misericordiam. Th.
125. vae nobis si volumus. G. — vae nobis si sic. Th. R.
126. nostra conversatione G. — conversatione nostra. Th.
127. institueremur. G. — instrueremur. Th.
128. providet. G. — praevidet. Th. R.
129. statim. G. R. — hodie. Th.
130. timeres. G. Th. — paveres. R.
131. quum tam. G. — quando. Th.
132. unum diem. G. — unam. Th.
133. mortis suae. G. — mortis semper. R. — mortis suae semper. Th.
134. esto paratus. G. — semper ergo paratus esto. Th.
135. imparatum te. G. — te imparatum. Th.
136. fuisti et remissus. G. — et rem. fuisti. Th.

137. talis nunc nititur esse. G. — nititur esse in vita. Th.
138. fiduciam moriendi. G. — fid. fideliter mor. Th.
139. bona opera potes. G. — bona potes. Th.
140. emendantur. G. — meliorantur. Th.
141. salutem differas. G. — differas salutem. Th. — in futuris tuam differas sal. R.
142. valeas. G. — vales. Th.
143. si semper. G. — si modo semp. Th.
144. pertingere. G. — pergere. Th.
145. valeas habere cert. G. — cert. val. hab. Th.
146. transit. G. — pertransit. Th. R.
147. transire. G. — trans. Amen. Th.
148. peccatorum. G. Th. — inferni. R.
149. in omnibus G. — in omn. rebus. Th. R.
150. spiritui omnino. G. — omnino spiritui. Th.
151. comburendi materiam. G. — materiam comburendi. Th.
152. stimulis perurgentur. G. Th. — stimulis purgentur. R. Alii: pungentur.
153. in gravissima. G. Th. — artissima. R.
154. sis securus. G. — securus sis. Th.
155. modo. G. Th. — nunc. R.
156. possis pati postea. G. — possis postea. Th. R.
157. poteris tormenta. G. — tormenta poteris. Th.

158. delectari scilicet hic. G. — delect. hic. Th.
159. quid totum profuisset, si iam in instanti mori contingeret. G. — tibi prof., si iam mori in inst. cont. Th.
160. facit ad Deum accessum. G. — ad D. acc. facit. Th.
161. ut si necdum. Th. — ut deest. G.
162. quum enim quidam. G. — quum quidam. Th.
163. se ante quoddam altare prost. G. — ante q. alt. se in oratione pr. Th.
164. intus divinum resp. G. — div. int. resp. Th.
165. maxime prae aliis. G. — prae ceteris. Th.
166. viribus. G. R. — virilius. Th.
167. videas. G. — videas vel audias. Th. R.
168. multum laborant. G. — multum laborant, parum loquuntur. Th. R.
169. pigritare. G. R. — pigritari. Th.
170. solummodo. G. R. — modo. Th.
171. nihil. G. — nihil utique. Th.
172. passionibus et vitiis. G. — vitiis et pass. Th.
173. de vespere. G. — vespere. Th.
174. vim intuleris. Et sic est finis. Deo gratias. G. — vim intuleris. Amen. Th. — vim intuleris. Deo gratias. R.

II.

1. tibi opus. G. — tibi deest. Th.
2. in transitu. G. R. — sicut in tr. Th.
3. ne. G. Th. — ut non. R.
4. eius vuln. G. — vuln. eius. Th.
5. Sustine. G. — Sust. te. Th. R.
6. ardenti. G. — ardente. Th.
7. ideo tibi multa displ. et multa cont. G. — et saepe conturbant. Th. — ideo multa tibi displ. et multa cont. R.
8. defensare. G. — adiuvare. Th.
9. depressionem suam G. — suam depr. Th.
10. Pone te. G. — Tene te. Th. — tunc alios poteris. G. — tunc poteris alios. Th.
11. quod saepe sibi G. — quod sibi. Th.
12. quid alii — quod ipse. G. — quid al. — quid ipse. Th.
13. aut nobis contrariantibus. G. R. — deest. Th.
14. graviores. G. — semper graviores. Th.
15. repraesentat. G. repraesentet. Th.
16. candidum. G. — candens. Th.
17. gaudium. G. — et gaudium. Th.
18. homines foris. G. — homines. Th.
19. ait. G. Th. — dicit. R.
21. in illis. G. — in aliis Th. R.

22. adversarii sui. G. — sui adversarii. Th.
23. ad quem tunc fug. G. — ad q. fug. Th.
24. spiritualis consolatio. G. — spir. a Deo cons. Th.
25. inter haec. G. Th. — inter hoc. R.
26. orationis suae. G. Th. — orationis. R.
27. confidere. G. — confidere debeo. Th.
28. vel. G. Th. — sive. R.
29. vel. G. — et. Th.
30. quietem. G. — requiem. R.
31. turpes sunt aut vanae. G. — van. s. aut turp. Th.
32. consolationes. G. — consolationis gratiam. Th.
33. nimis vile vid. G. — aut nimis vile vid. Th. — aut munus vile. R.
34. sed pauci. G. — pauci. Th.
35. pauci ad. G. — pauci usque ad. Th.
36. sed pauci. G. — pauci Th.
37. unum scilicet. G. — scilicet unum. Th.
38. censeat. G. — sentiat. Th.
39. nemo liberior nemo potentior. G. — nem. pot. nemo liberior. Th.
40. erit. G. Th. — est. R.
41. ad Chr. iudicem. G. Th. — ad Christum. R.
42. tu ibi quaeris. G. — tibi quaeris. Th. — tu quaeris R.
43. cruces saepe. G. — saepe cruces. Th.
44. tribulatione et dolore. G. — dol. et tr bul. Th.

45. illud. G. — istud. Th.
46. tecum. G. — tecum esse. Th.
47. ad. G. — usque ad. Th.
48. perpetuo. G. R. — perpetue. Th.
49. quanta. G. — quanta quoque. Th.
50. magis conformior. G. Th. R.
51. in regnum Dei. G. Th. — in regnum Dei. Deo gratias. R.

III.

1. ac. G. Th. — et. R.
2. Deus meus. G. R. — Deus. Th.
3. nil pret. et adm. G. Th. — nil pret., nil admirabile. R.
4. nihil vere laud. et des. G. — nil altum, nil vere l. et des. Th.
5. intellectum illum. et affectum. G. — intellectu . . . et affectu . . . Th.
6. effectu. G. Th. — affectu. R.
6a. amore tuo. G. — amore. Th. R.
7. totus meus et ego tuus. G. R. — ego tot. tuus. Th.
8. in prosperis ei. G. — ei in pr. Th.
9. vel. G. — et. Th.
10. inserit. G. Th. — ingerit. R.
11. qui G. Th. — quia R.

12. consistant adversum. G. — adversus. Th. — consistunt. R.
12a. et G. — Th. R. sine et.
13. magis cred. G. — credere Th. R.
14. valuerint. G. — noluerint. Th. — non valuerint. R.
15. et. G. — aut. Th.
16. loquar. G. Th. — loquor. R.
17. saepe. G. — saepius. Th.
18. loquar. G. Th. — loquor. R.
19. et regis. G. — Domini mei et regis. Th.
20. timentibus te. Vere. G. — timentibus te. Sed quid es amantibus, quid toto corde tibi servientibus. Vere. Th.
21. quia. G. — quod. Th.
22. et quidquid. G. Th. — ut q. R.
23. se subiecerint. G. Th. — subiecerunt. R.
24. neglexerint. G. Th. — neglexerunt. R.
25. Unde desid. G. — Ut desid. Th. R.
26. saepe. G. Th. — saepius. R.
27. pro. G. — quasi pro. Th.
28. propter. G. — per. Th.
29. Esto, ita sit. G. Th. — Esto quod ita sit. R.
30. reddetur tibi. G. — tibi reddetur. Th.
31. plus te. G. — te plus. Th.
32. quaerit habere privata. G. — quaerit privata. Th.
33. carn. tuam propr. G. — carn. prop. Th.
34. interior. G. Th. — interius. R.

35. ideo. G. Th. — et ideo. R.
36. homini te. G. — te homini. Th.
37. et sub omnium pedibus incurvare. G. — Deest Th. R.
38. et quid... toties. G. — quid... multoties. Th. — totiens. R.
39. gloria... iudiciorum. G. — gloriatio... iud. tuorum. Th.
40. nihili. G. — nihil. Th.
41. ut. esse prob. G. Th. — ut. prob. R.
42. nocivum. G. Th. — nocuum. R.
43. alius. G. — alienus. Th. R.
44. et pet. G. Th. — ac pet. R.
45. ego serv. t. G. — serv. tuus ego. Th. R.
46. faciendo. G. — perficiendo. Th.
47. aut nolis. G. — et nolis. Th.
48. sola pax. G. — vera pax. Th.
49. requiescam. G. — requiescam. Amen. Th.
50. ac mundi corde. G. — ac mundicordes. Th. — et mundicordes. R.
51. Fili. G. Th. — Fili mi. R.
52. debes esse. G. — esse debes. Th.
53. temp. rerum. G. — rer. temporal. Th.
54. via nostra. G. — vita nostra. Th.
55. ad sequendum te. G. Th. — ad sequendum. R.
56. igitur. G. Th. — ergo. R.
57. aut ab aliq. G. — an. Th. R.
58. quantumcumque. G. Th. — quantumque. R.

59. quantumlibet. G. Th. — quamlibet. R.
60. pervenitur. G. — venitur. Th.
61. Fiat Domine mihi. G. Th. — Fac Dom. mi. R.
62. miserere. G. Th. — miserere mei. R.
63. consensionem. G. Th. — confusionem. R.
64. et priore... aliae plures... et inspe-ratae. G. — et pr.... alii pl... et insperate Th. — priore... aliae pl... et insperate. R.
65. ac. G. Th. — et R.
66. am. Domine Iesu. G. — am. Iesu. Th.
67. super omnes ang. G. — sup. ang. Th.
68. sine te. G. — de te. Th.
69. super om. don. omnemque creat. G. — omnia don. omnemque cr. Th. — omn. don., omnem creat. R.
70. dulcissime sponse. G. — o mi dilectissime sp. Th.
71. et. G. — ut. Th.
72. et non. G. — et ne. Th. — ne. R.
73. invocavi. G. — vocavi. Th.
74. ego. G. — ergo. Th.
75. et in corp. G. — et corp. Th.
76. natur. vel supernaturaliter. G. Th. — nat. et spiritualiter. R.
77. cur. G. — et cur. Th.
78. appareat. G. — apparet. Th.
79. paup. et vilit. G. Th. — sine et. R.

80. inde non conc. G. — inde conc. Th.
81. faciliter. G. — facilis. Th.
82. complere sermonem. G. — compl. serm. et meam perficere salutem. Th.
83. variae cogitationes et tumores. G. — variae ... timores. Th. — vanae ... timores. R.
84. ex intimo. G. — te ex intimo. Th.
85. bone Iesu. G. — Iesu bone. R. Th.
86. ac. G. — aut. R. Th.
87. fiunt. G. Th. — sunt. R.
88. observares. G. — diligenter observares. Th.
89. fiant. G. Th. — fiunt. R.
90. longanimis. G. R. — longanimus. Th.
91. Inscriptio capitis huius et sequentis inter se commutatae sunt in msc. G. — Verbum supplex deest in c. R.
92. vanitas humana. G. — van. mundana. Th.
93. libuerit. G. R. — voluerit. Th.
94. Inscriptio Oratio deest. Th.
95. gloria. G. — gloria eius Th.
96. a summo. G. Th. — in summo. R.
97. cor m. G. — et cor m. Th.
98. pretiosae. G. — pretiosi. Th.
99. hoc. G. R. — haec. Th.
100. accommodare male blandienti. G. — male blandienti praebere. Th.
101. peragitur. G. — pergitur. Th.
102. inferiorem. G. — infirmiorem. Th. R.

103. ideo. G. Th. — igitur. R.
104. passione. G. Th. — tribulatione. R.
104a. ut tu clar. Th.
105. omnipotens. G. Th. — Deus omnipotens. R.
106. hanc. G. — etiam hanc. Th.
107. sufficit. G. — sufficiat. Th.
108. aut. G. Th. — an. R.
109. undecumque. G. — alicui undecumque. Th.
110. in multa patientia. G. — multum in pat. Th. R.
111. sequestrare. G. — sequestrari. Th. R.
112. sensilibus. G. — in sensilibus. Th.
113. sint. G. Th. — sunt. R.
114. invenies. G. — reperies. Th.
115. praeposui. G. Th. — proposui. R.
116. levis. G. Th. — laetus. R.
117. gratiam tuam adesse et. G. Th. — Haec verba desunt R.
118. et lucis illuminatae. G. R. — et illuminatae. Th.
119. potestati. G. R. — potestatis. Th.
120. adiuva me. G. Th. — et adi. me. R.
121. semper arma. G. Th. — arma. R.
122. iniurias. G. Th. — innumeras. R.
123. contra hom. G. — contra vana hom. Th.
124. consc. tua p. G. — conc. pium. Th.
125. humili cordi. G. Th. — humili corde. R.
126. terrorem. G. — terrores. Th.
127. succumbere. G. — succumbi. Th.

128. ab omni. G. — omni. Th.
129. et in magna. G. — in magna. Th.
130. non tu. G. — tu non. Th.
131. non prius. G. — prius non. Th.
132. nihil boni. G. Th. — nihil R.
133. idem ipse. G. — semper id. ipse. Th. — semp. idem. R.
134. et sancte. G. R. — ac sancte. R.
135. quiescat. G. Th. — requiescat. R.
136. pestis mala. G. — mala pestis Th.
137. gloriae. G. R. — gloriae tuae. Th.
138. implicatus. G. Th. — implacatus. R.
139, aut manebit. G. — nec durabit. Th.
140. a summo. G. Th. — si in te inordinate... a summo bono. R.
141. si decem. G. — si quis decem. Th.
142. doctor veritas. G. Th. — doctor veritatis. R.
143. devenimus. G. — venimus. Th.
144. sollicit. me. G. — me sollicit. Th.
145. fabulis. G. Th. R. — Gence (edit. Par. 1826): famulis = familiaribus; alii: rabulis.
146. longe fac. G. R. — fac. Th.
147. nec errare. G. Th. — aut errare. R.
148. Inscriptio Oratio deest Th.
149. nec. G. — nec semper. Th.
150. firma. G. Th. — summa. R.
151. inquinatur. G. — implicatur. Th. R.

152. contristor. G. — tristor. Th.
153. servata conscientia pura. G. — serenata consc. puram. Th.
154. utilis. G. R. — utile. Th.
155. nil. G. — nemo. Th. R.
156. cuncta. G. — cuncta desiderata. Th. R.
157. seu. G. R. — sive. R.
158. in manus Dei se debet G. — se debet in m. D. Th.
159. conturbatur. G. — conturbatur ad se. Th.
160. illis. G. — illi. Th.
161. perpetuo. G. — perpetue. Th.
162. amaris. G. Th. — amoris. R.
163. est opus. G. — opus est. Th.
164. Qualiter. G. — quod. Th.
165. inopem. G. — me inopem. Th.
166. commemorari. G. Th. — commorari. R.
167. et reconci. G. — reconci. Th. — reconsiliatur. R.
168. Hoc. G. — Haec. Th.
169. gratia Dei. G. Th. — gratia. R.
170. impedimenta G. — omnia imp. Th.
171. et caris. G. — et a caris. Th.
172. occult. et inord. G. R. — occult. inord. Th.
173. valde et subt. G. — valde contrarie et subt. Th.
174. finaliter. G. — et finaliter. Th.
175. vanitates. G. Th. — vanitatem. R.
176. gesta et dona. G. R. — gest. et don. et dicta. Th.

177. et in omni. G. Th. — et omni. R.
178. captivum. G. Th. — captivam. R.
178a. gratia. G. — gratia tua. Th.
179. Nihil artes, divitiae. G. — Nihil artes, nihil div. Th.
180. aestimetur. G. Th. — aestimentur. R.
181. stirps. G. R. — stips. Th.
182. Quantum. G. — Fili quantum. Th.
183. Domine Iesu quia arta erat vita tua. G. Th. — Domine Iesu Christe . . . R. — Hirsche habet: via tua.
183a. considere G. consedere. Th.
184. Dom. Ies. sicut dixisti et promisisti, sic utique fiat et mihi promereri contingat. Suscepi suscepi de manu tua crucem, portabo et portabo eam. G. Th. — Domine igitur sic. dix. et prom., sic ut. mihi prom. cont. Suscepi de m. t. cruc., portabo eam. R.
185. parvum factum. G. In margine adscriptum: al. verbum. — parvum factum. Th. R.
186. permitte te transire. G. — perm. transire. Th.
187. non. G. Th. — et non. R.
188. Dei iudiciis. G. — iudiciis Dei. Th.
189. vel. G. — nec. Th.
190. affert . . . displicet. G. — afferunt . . . displicent. Th.

191. ad hos Sanctos vel ad illos. G. — ad hos vel ad illos Th.
192. propr. praecendent. merit. G. — praecedent. propr. merit. Th.
193. de statu sanctorum. G. — de sanctorum statu. Th.
194. vel illos. G. — vel ad illos. Th.
195. foris. G. — foras. Th.
196. solatium. G. — solatium meum. Th.
197. gemere. G. Th. — gemere et. R.
198. nec. G. Th. — neque. R.
199. secret. et amoenus. G. Th. — secretus. R.
200. In cod. R. legitur hic: Oratio bona.
201. divinitatis. G. — dignitatis. Th.

IV.

1. tua sunt vera. G. — tua s. et ver. Th. — tua sunt verba. R.
2. mea edidisti. G. — mea ea edidisti. Th.
3. conscius. G. — sonscius sum. Th.
4. agere studuerunt. G. R. — studuerunt. Th.
5. tui corporis hostiam. G. — corporis tui hostiam. Th.

6. cantari. G. R. — cantare. Th.
7. In autogr. Th. ita interpunctum est: et mirantur auditis gestis eorum ampla aedificia templorum, inspiciunt et osculantur sericis et auro involuta sacra ossa eorum.
8. affectione. G. Th. — affectu. R.
9. ad talem. G. Th. — talem R.
10. celebrari. G. Th. — celebrare. R.
11. exhibetur homini. G. — homini exh. Th.
12. aeger ad salvatorem. G. Th. — ad medicum et salvatorem. R.
13. corp. meum. G. R. — corpus. Th.
14. corpus meum immac. G. R. — corp. im. Th.
15. efficeris. G. Th. — efficieris. R.
16. non sim. G. Th. — non sum. R.
17. creator et. G. Th. — creator ac. R.
18. devote. G. Th. — mente devota. R.
19. sacramento. G. — secreto. Th. — sacrosancto. R.
20. cordis. G. R. — cordis mei. Th.
21. ac rev. G. Th. — et rev. R.
22. alia G. — aliena. Th. R.
23. tuis ita. G. — tuis. Th.
24. apponam. G. Th. — ponam. R.
25. in vit. G. Th. — ad vit. R.

26. ut cum frequentatione mysterii tui crescat meae devotionis affectus. G. R. — In autographo Th. oratio ita aprupta est: ut cum frequentatione mysterii tui
27. grande ministerium. G. Th. — misterium. R.
28. maiori. G. — artiori. Th.
29. Cum. G. Th. — Dum. R.
30. Quid ergo faciam . . . aux. et cons. G. — Quid ergo fac. . . . auxiliator meus. Th. — Quid erga faciam. R.
31. tam negligens ad interiora. Th. R. — deest. G.
32. nihil curo G. Th. — non mihi curo. R.
33. perpetuo. G. — perpetue. Th. R.
34. in sacrificium. G. Th. — sacrificium. R.
35. diem hanc. G. — horam hanc. Th. R.
36. et laud. G. R. — ac laud. Th.
37. Quum enim quidam sacrae communioni se aptare disponunt, peiores satanae immissiones patiuntur. Th. R. — Tota sententia deest in c. G.
38. Ipse nequam spir. ... ut solita illos neq. sua perturbet. G. — Ipse enim neq. sp. ... Th. — Ipse neq. sp.... ut solita eius neq. R.
39. turbationem. G. Th. — tribulationem. R.

39a. illius. G. — eius. Th. R.

40. deprecare. G. — precare. Th.
41. aliud maius eveniet, et sic diu posses. G. Th. — illud magis ev., et s. d. possis. R.
42. communicare. G. Th. — communicari. R.
43. tantae maiestatis. G. — gloriae maiestatis tuae. Th. R.
44. Memor. G. Th. — alii: memori (grave mihi fit.) Th.
45. spero et confido. G. — confido. Th.
46. habeo. G. R. — habebo. Th.
47. importabilis. G. — mihi import. Th. R.
48. ac Redemptor. G. Th. — et Red. R.
49. illius manus. G. — manus illae. Th. R.
50. et in spiritu . . . de cetero deservire G. Th. ut in sp. . . . de cet. des. valeamus. R
51. Fac ergo. G. — Fac. Th.
52. cum timore rever. et aff. G. — cum tim. et rever. et aff. Th. R.
53. te aridum. G. — aridum te. Th. R.
54. praepara. G. Th. — semper praep. R.
55. sollicite te. G. — te sollicite. Th. R.
55a. quisque. G. — quis. Th. R.
56. cor meum. G. — totum c. m. Th. R.
57. Deo meo. G. R. — Deo. Th.
58. tempus. G — terminum. Th.
59. ad Deum levaverit. G. — sursum ad Deum levavarit. Th. R.

60. super omnem devotionem et consolationem. G. Th. — non legitur in c. R.
61. potes. G. R. — potest. Th.
62. desiderio suscipiendi. G. — affectu susc. Th. R.
63. gratissima infl. G. Th. — gratissime infl. R.
64. ac devote. G. Th. — et dev. R.
65. ac immensae G. Th. — et imm. R.
66. ad sacramentum accede et quidquid. G. Th. ad sacr. accedere quidquid. R.
67. sibi ipsi nimium. G. Th. — sibi nimium. R.
68. ineffabilia dicenda. G. Th. — infallibilia dicenda. Deo gratias. Amen. R.

INDEX

LIBRORUM ET CAPITUM.

LIBER PRIMUS.

Admonitiones ad vitam spiritualem.

CAP.		Pag.
I.	De imitatione Christi et contemptu omnium vanitatum mundi	5
II.	De humili sentire sui ipsius .	7
III.	De doctrina veritatis . . .	9
IV.	De prudentia in agendis . .	13
V.	De lectione sanctarum Scripturarum	14
VI.	De inordinatis affectionibus .	16
VII.	De vana spe et elatione fugienda	17

CAP. Pag.

VIII. De cavenda nimia familiaritate 18

IX. De obedientia et subiectione . 19

X. De cavenda superfluitate verborum 21

XI. De pace acquirenda et zelo proficiendi 22

XII. De utilitate adversitatis . . 25

XIII. De tentationibus resistendis 26

XIV. De temerario iudicio vitando 31

XV. De operibus ex caritate factis 32

XVI. De sufferentia defectuum aliorum 34

XVII. De monastica vita 36

XVIII. De exemplis sanctorum patrum 37

XIX. De exercitiis boni religiosi . 40

XX. De amore solitudinis et silentii 45

XXI. De compunctione cordis . . 49

XXII. De consideratione humanae miseriae 53

XXIII. De meditatione mortis . . 57

CAP. Pag.
XXIV. De iudicio et poenis peccatorum 62
XXV. De ferventi emendatione totius vitae nostrae . . . 67

LIBER SECUNDUS.

Admonitiones ad interna trahentes.

CAP. Pag.
I. De interna conversatione . . 77
II. De humili submissione . . . 82
III. De bono pacifico homine . . 83
IV. De pura mente et simplici intentione 85
V. De propria consideratione . . 87
VI. De laetitia bonae conscientiae 89
VII. De amore Iesu super omnia 91
VIII. De familiari amicitia Iesu . 93
IX. De carentia omnis solatii . . 96
X. De gratitudine pro gratia Dei 101

CAP. Pag

XI. De paucitate amatorum crucis Iesu 104
XII. De regia via sanctae crucis . 107

LIBER TERTIUS.

De interna consolatione.

CAP. Pag.

I. De interna Christi locutione ad animam fidelem 119
II. Quod veritas intus loquitur sine strepitu verborum 120
III. Quod verba Dei cum humilitate sunt audienda, et quod multi ea non ponderant 123
IV. Quod in veritate et humilitate coram Deo conversandum est 127
V. De mirabili effectu divini amoris 130
VI. De probatione veri amatoris . 134

CAP. Pag.

VII. De occultanda gratia sub humilitatis custodia 137

VIII. De vili aestimatione sui ipsius in oculis Dei 141

IX. Quod omnia ad Deum, sicut ad finem ultimum, sunt referenda 143

X. Quod spreto mundo dulce est servire Deo 145

XI. Quod desideria cordis examinanda sunt et moderanda . 148

XII. De informatione patientiae et luctamine adversus concupiscentias 150

XIII. De obedientia humilis subditi ad exemplum Iesu Christi 153

XIV. De occultis Dei iudiciis considerandis, ne extollamur in bonis 155

XV. Qualiter standum sit ac dicendum in omni re desiderabili 157

CAP. Pag.

XVI. Quod verum solatium in solo Deo est quaerendum . . 160

XVII. Quod omnis sollicitudo in Deo ponenda sit . . . 162

XVIII. Quod temporales miseriae exemplo Christi aequanimiter sunt ferendae . . 163

XIX. De tolerantia iniuriarum, et quis verus patiens probetur 166

XX. De confessione propriae infirmitatis et huius vitae miseriis 168

XXI. Quod in Deo super omnia bona et dona requiescendum est 171

XXII. De recordatione multiplicium beneficiorum Dei . . . 176

XXIII. De quatuor magnam importantibus pacem 179

XXIV. De evitatione curiosae inquisitionis super alterius vita 183

CAP. Pag.

XXV. In quibus firma pax cordis et verus profectus consistit 184

XXVI. De eminentia liberae mentis quam supplex oratio magis meretur quam lectio . . 187

XXVII. Quod privatus amor a summo bono maxime retardat . 189

XXVIII. Contra linguas obtrectatorum 192

XXIX. Qualiter instante tribulatione Deus invocandus est et benedicendus . . 193

XXX. De divino petendo auxilio et confidentia recuperandae gratiae 194

XXXI. De neglectu omnis creaturae, ut creator possit inveniri 198

XXXII. De abnegatione sui ipsius et abdicatione omnis cupiditatis 201

XXXIII. De instabilitate cordis et de intentione finali ad Deum habenda 203

CAP. Pag.

XXXIV. Quod amanti sapit Deus super omnia et in omnibus 205

XXXV. Quod non est securitas a tentatione in hac vita 207

XXXVI. Contra vana hominum iudicia 210

XXXVII. De pura et integra resignatione sui ad obtinendam cordis libertatem 212

XXXVIII. De bono regimine in externis et recursu ad Deum in periculis . . 214

XXXIX. Quod homo non sit importunus in negotiis . 215

XL. Quod homo nihil boni ex se habet et de nullo gloriari potest . . . 217

XLI. De contemptu omnis temporalis honoris . . . 220

XLII. Quod pax non est ponenda in hominibus 221

CAP. Pag.

XLIII. Contra vanam et saecularem scientiam . . . 223

XLIV. De non attrahendo sibi res exteriores 225

XLV. Quod omnibus non est credendum, et de facili lapsu verborum . . 226

XLVI. De confidentia in Deo habenda, quando insurgunt verborum iacula 230

XLVII. Quod omnia gravia pro aeterna vita sunt toleranda 234

XLVIII. De die aeternitatis et huius vitae angustiis . . . 236

XLIX. De desiderio aeternae vitae, et quanta sint certantibus bona promissa 240

L. Qualiter homo desolatus in manus Dei se debet offerre 245

CAP. Pag.

LI. Qualiter humilibus insistendum est operibus, cum deficitur a summis 250

LII. Quod homo non reputet se consolatione dignum, sed magis reum verberibus . . 252

LIII. Quod gratia Dei non miscetur terrena sapientibus . . . 255

LIV. De diversis motibus naturae et gratiae 257

LV. De corruptione naturae et efficacia gratiae divinae . . . 263

LVI. Quod nos ipsos abnegare et Christum imitari debemus per crucem 267

LVII. Quod homo non sit nimis deiectus, quando in aliquos labitur defectus 270

LVIII. De altioribus rebus et occultis Dei iudiciis non scrutandis 272

LIX. Quod omnis spes et fiducia in solo Deo est figenda . . . 278

LIBER QUARTUS.

De sacramento altaris.

CAP. Pag.

I. Cum quanta reverentia Christus sit suscipiendus 286

II. Quod magna bonitas et caritas Dei in sacramento exhibetur homini 294

III. Quod utile sit saepe communicare 298

IV. Quod multa bona praestantur devote communicantibus . 302

V. De dignitate sacramenti et statu sacerdotali 306

VI. Interrogatio de exercitio ante communionem 309

VII. De discussione propriae conscientiae et emendationis proposito 310

VIII. De oblatione Christi in cruce et propria resignatione . . 314

CAP. Pag.

IX. Quod nos et omnia nostra Deo debemus offerre et pro omnibus orare 316

X. Quod sacra communio de facili non est relinquenda . . . 320

XI. Quod corpus Christi et sacra scriptura maxime sint animae fideli necessaria 325

XII. Quod magna diligentia se debeat communicaturus Christo praeparare 331

XIII. Quod toto corde anima devota Christi unionem in sacramento affectare debet . . 334

XIV. De quorumdam devotorum ardenti desiderio ad corpus Christi 337

XV. Quod gratia devotionis humilitate et sui ipsius abnegatione acquiritur 339

XVI. Quod necessitates nostras Christo aperire et eius gratiam postulare debemus . . . 342

CAP. Pag.

XVII. De ardenti amore, et vehementi desiderio suscipiendi Christum 344

XVIII. Quod homo non sit curiosus scrutator sacramenti, sed humilis imitator Christi subdendo sensum suum sacrae fidei 348

Lectiones variantes 353

Corrigenda.

Pag. 33. lin. 7. pro: quam quam opus
— lege: quam opus.

Pag. 77. lin. penult. pro: sermocinatio grata, — lege: sermocinatio, grata cons.

BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Thomas

Libri quatuor de Imitatione Christi ad literam codicis Gaesdoncani an. 1427
. manuscripti, adiectis lectionibus variantibus codicum Roolfii an. 1431.
et Thomaei an. 1441. exarati (ed. B. Hölscher.)

Monasterii 1887

P.lat. 1008 b
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11663290-0